รายงานการวิจัย

เรื่อง
ข้อเท็จจริงของกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดทำกรอบแนวทางการปฏิรูปกระบวนยุติธรรมทางอาญา และกระบวนพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

โดย

นางสาวณฐรตน อรุณมหารตน

นายปภพ เสียมหาญ

ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

พ.ศ. 2558

บทที่ ๑

๑.๑ บทนำ

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องและยึดโยงกับหน้าที่ของรัฐ แม้จะมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล การใช้สิทธิเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ที่เป็นปัญหาเรื้อรังมายาวนาน โดยการบัญญัติให้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาญาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน อันนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้เสียหายมากขึ้น ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาญาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติสำคัญสำหรับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย พยาน และกลุ่มเปราะบาง อย่างไรก็ดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังคงมีปัญหาหลายประการ เช่น อิทธิพลของแนวคิดแบบอำนาจนิยม การไม่ตระหนักถึงบริบทที่แตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปัญหาเชิงระบบ กระบวนการขั้นตอนและความไม่ยืดหยุ่นของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก การทำงานเชิงรับ การขาดเจตจำนงทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา และปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น เป็นต้น ส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน

การศึกษาและรวบรวมประเด็นเกี่ยวกับเรื่องระบบการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน ระบบงานนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ รวมถึงคำพิพากษาศาลฎีกาเปรียบเทียบในเรื่อง อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม หรือการปฏิรูปงานตำรวจ เป็นต้น และนำกรณีศึกษาเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับข้อกฎหมายไทย พร้อมทั้งจัดทำข้อสรุปเบื้องต้นตามกรอบแนวทางปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๑) เพื่อค้นคว้าและรวบรวมข้อเท็จจริงตามกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑.๑) การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ
(๑.๒) การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน
(๑.๓) การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน
(๑.๔) บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน
(๑.๕) นิติวิทยาศาสตร์
(๑.๖) อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นประชาชน
(๑.๗) กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น
(๑.๘) กระบวนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์
(๑.๙) การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม
(๑.๑๐) การคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกในคดีให้พยาน
(๑.๑๑) กระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเด็กและเยาวชน
(๑.๑๒) การปฏิรูปงานตำรวจ
(๑.๑๓) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
(๑.๑๔) การให้ความช่วยเหลือด้านล่าม
(๑.๑๕) การซ้อมทรมาน
(๑.๑๖) การกำหนดรางวัลนำจับและกระบวนการยึดทรัพย์ตามกฎหมายยาเสพติด

๒) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา โดยนำมาเปรียบเทียบกับหลักการทางกฎหมายอาญาและหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Fair Trial) โดยเฉพาะที่ปรากฏในตราสาร พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน หลักการข้อเสนอแนะจากหน่วยงานระหว่างประเทศ หลักการตามรัฐธรรมนูญ และหลักวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี เป็นต้น

(๓) จัดทำข้อสรุปและข้อเสนอแนะเบื้องต้นในเรื่องการปฏิรูปกระบวนการทางอาญา พร้อมนำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๑.๓ ขอบเขตเนื้อหาการศึกษาวิจัย

กำหนดประเด็นและรวบรวมกรณีศึกษาจากแหล่งข้อมูลอ้างอิงและบุคคล ดังต่อไปนี้

๑) การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

(๑.๑) การควบคุมตัว ๓ วันตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙

(๑.๒) การไม่อนุญาตให้ประกันตัวเนื่องจากไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหรือดูแลตัวจำเลย และการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข

(๑.๓) การควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษและคำสั่งของคณะรัฐประหาร

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณวีระพันธ์ งามมี (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการมูลนิธิพีเอสไอ ประเทศไทย)
- คุณสุภัทรา นาคะผิว (มูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์)
- คุณสมชาย หอมลออ (ประธานคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม)

๒) การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน

(๒.๑) การล่อซื้อและการใช้สายลับตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด

(๒.๒) การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณวีระพันธ์ งามมี (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการมูลนิธิพีเอสไอ ประเทศไทย)
- คุณสุภัทรา นาคะผิว (มูลนิธิคุ้มครองสิทธิด้านเอดส์)
- คุณกอบกุล จันทรวโรจน์ (ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด)
- คุณพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- คุณปรีดา นาคผิว (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)

๓) การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

(๓.๑) ข้อบกพร่องในการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการชั้นสอบสวน

(๓.๒) การสร้างพยานหลักฐานเท็จ

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- พันตำรวจเอกวิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตร (ที่ปรึกษาสบ.๑๐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
- คุณน้ำแท้ มีบุญสล้าง (คณะอนุกรรมการการศึกษาการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม) หรือคุณจันทิมา สว่างธนากุล
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)
- ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๔) บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน

(๔.๑) บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- พันตำรวจเอกปิยะวัตก์ กิ่งเกตุ (คณะอนุกรรมการการศึกษาการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม)
- คุณน้ำแท้ มีบุญสล้าง (คณะอนุกรรมการการศึกษาการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม)
- ศ.พิเศษ กุลพล พลวัน (อัยการอาวุโสฝ่ายวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด)

๕) นิติวิทยาศาสตร์

(๕.๑.) ข้อบกพร่องในการเข้าถึงและนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณวราภรณ์ อุทัยรังสี (ทนายความ)
- คุณอังคณา นีละไพจิตร (ที่ปรึกษามูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ)
- คุณพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- คุณภาวินี ชุมศรี (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- ดร.พญ.ปานใจ โวหารดี
- ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๖) อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย

(๖.๑) การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

(๖.๒) การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- อาจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๗) กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น

(๗.๑) การตรวจพยานหลักฐาน มาตรา ๑๗๓/๑ ประมวลกฎหมายอาญา

(๗.๒) การเข้าถึงพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณปรีดา นาคผิว (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- คุณภาวิณี ชุมศรี (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)
- คุณส.รัตนมณี พลกล้า (ทนายความ)

- คุณเยาวลักษณ์ อนุพันธ์ (ทนายความ)

๘) กระบวนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์

(๘.๑) การพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐานชั้นอุทธรณ์

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณไพโรจน์ พลเพชร (กรรมการปฏิรูปกฎหมาย)
- คุณอนุชา วินทะไชย (สมาคมสิทธิและเสรีภาพ)
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)
- คุณส.รัตนมณี พลกล้า (ทนายความ)
- คุณเยาวลักษณ์ อนุพันธ์ (ทนายความ)
- ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๙) การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม

(๙.๑) การยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คลินิกกฎหมายแรงงาน มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- คุณเบนนี เบนอานาม โมฟี
- คุณสิทธิพงษ์ จันทรวิโรจน์ (ศูนย์ทนายความมุสลิม)

๑๐) การคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกในคดีให้พยาน

(๑๐.๑) การคุ้มครองพยานในคดีอาญา

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- พันเอกปิยะวัฒก์ กิ่งเกตุ (คณะอนุกรรมการการศึกษาการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม)
- พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร (ที่ปรึกษาสบ.๑๐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)

๑๑) กระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

(๑๑.๑) การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (มาตรการหันเหคดี)

(๑๑.๒) ที่ปรึกษาคดีเด็ก

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

- คุณสรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์ หรือคุณวาสนา เก้านพรัตน์ (ผู้อำนวยการมูลนิธิพิทักษ์สิทธิเด็ก)
- คุณวิมัย ศรีจันทรา (ผู้ตรวจราชการกรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม)

๑๒) การปฏิรูปงานตำรวจ

(๑๒.๑) ความเป็นอิสระของงานสอบสวน

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร (ที่ปรึกษาสบ.๑๐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)
- นายแพทย์นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ)
- คุณวาสนา เก้านพรัตน์ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก)
- ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

๑๓) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

(๑๓.๑) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)
- คุณจันจิรา จันทร์แผ้ว (ทนายความ)
- คุณสุภาภรณ์ มาลัยลอย (เจ้าหน้าที่มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม)

๑๔) การให้ความช่วยเหลือด้านล่าม

(๑๔.๑) การให้ความช่วยเหลือด้านล่ามแก่ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยานในกระบวนการยุติธรรม

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:
- คุณเอ มา โชว (มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา)
- กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ (ปคม.)
- ผศ. ดร.อัญชลี โตพึ่งพงศ์ ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- คุณนคร ชมพูชาติ (ทนายความ และล่ามแปลภาษามือ)

๑๕) การซ้อมทรมาน

(๑๕.๑) การซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยและผู้ต้องหา

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:
- คุณพรเพ็ญ คงเกียรติขจร (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)
- คุณภาวินี ชุมศรี (มูลนิธิผสานวัฒนธรรม)

๑๖) การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่

(๑๖.๑) การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการยึดทรัพย์

(๑๖.๒) การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากรางวัลนำจับ

<u>แหล่งที่มาของข้อมูล</u>:
- คุณวสันต์ พานิช (ทนายความ)
- คุณรัษฎา มนูรัษฎา (ทนายความ)

๑.๔ แผนการดำเนินงาน

กิจกรรม	เดือน			
	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม
๑. วางแผนงาน ๑.๑) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๑.๒) ติดต่อและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
๒. การเก็บข้อมูล ๒.๑) สัมภาษณ์กลุ่มบุคคล ๒.๒) ศึกษาจากแหล่งข้อมูลอ้างอิง				
๓. การประมวลผล ๓.๑) ประมวลผลข้อมูล ๓.๒) วิเคราะห์ผลข้อมูล				
๔. การเขียนรายงาน ๔.๑) เขียนรายงาน ๔.๒) จัดพิมพ์รายงาน				

๑.๕ แผนการใช้งบประมาณ (งบประมาณรวม ๑๒๐,๐๐๐ บาท)

รายการ	งบประมาณ
๑. ค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก	
กรณีที่ ๑ การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๒ การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๓ การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๔ บทบาทของพนักงานอัยการในชั้นพนักงานสอบสวน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๕ นิติวิทยาศาสตร์	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๖ อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นประชาชน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๗ กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๘ กระบวนการพิจารณาในศาลอุทธรณ์	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๙ การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๐ การคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกในคดีให้พยาน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๑ กระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเด็กและเยาวชน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๒ การปฏิรูปงานตำรวจ	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๓ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๔ การให้ความช่วยเหลือด้านล่าม	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๕ การซ้อมทรมาน	๖ ,๕๐๐.- บาท
กรณีที่ ๑๖ การกำหนดรางวัลนำจับและกระบวนการยึดทรัพย์ตามกฎหมายยาเสพติด	๖ ,๕๐๐.- บาท
รวม	**๑๐๔,๐๐๐.- บาท (หนึ่งแสนสี่พันบาทถ้วน)**
๒. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย	
๒.๑) ค่าจัดทำเอกสาร	๕ ,๐๐๐.- บาท
๒.๒) ค่าเอกสารประกอบการวิจัย	๓ ,๐๐๐.- บาท
๒.๓) ค่าจัดพิมพ์	๔ ,๐๐๐.- บาท
๒.๔) ค่าวัสดุสำนักงาน	๒ ,๐๐๐.- บาท
๒.๕) อื่นๆ	๒ ,๐๐๐.- บาท
รวม	**๑๖,๐๐๐.- บาท (หนึ่งหมื่นหกพันบาทถ้วน)**

รวมทั้งสิ้น	**๑๒๐,๐๐๐.- บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน)**

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑) ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติตามที่ปรากฏในกรณีศึกษา (case study) ในแต่ละประเด็นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบโดยเฉพาะในประเด็นการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน การสอบสวนคดีอาญา บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน นิติวิทยาศาสตร์ กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกคดีให้แก่พยาน กระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเด็กและเยาวชน การปฏิรูปงานตำรวจ การใช้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน การให้ความช่วยเหลือด้านล่าม ปัญหาการซ้อมทรมาน การกำหนดรางวัลนำจับและกระบวนการยึดทรัพย์ตามกฎหมายยาเสพติด

๒) ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาตลอดจนข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของบุคคล

๓) ข้อมูลเชิงสังเคราะห์จากการนำข้อเท็จจริงที่ศึกษามาเปรียบเทียบกับหลักการทางกฎหมายอาญาและหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Fair Trial)

๔) รวบรวมและจัดทำข้อเสนอแนะเบื้องต้นประกอบการจัดทำ แนวทางในการปฏิรูปกระบวนการทางอาญาทั้งระบบ (Blueprint) เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม ภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

บทที่ ๒
ข้อเท็จจริงของกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดทำกรอบแนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกระบวนพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

๒.๑ การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

ประเด็นที่ ๑ : การควบคุมตัว ๓ วันตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

กรณีศึกษา

เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ พันตำรวจโท น. กับพวก ได้ร่วมกันจับกุมนาย ธ. พร้อมของกลางยาไอซ์ จากนั้นนำตัวไปควบคุมไว้ที่เซฟเฮ้าส์ บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ ๕ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ในวันเดียวกันนั้นทางผู้ปกครองของนาย ธ. ได้รับโทรศัพท์จากชุดจับกุมว่าหากนำเงิน ๑ ล้านบาทมาให้จะปล่อยตัวบุตรชาย บิดาของนาย ธ. จึงได้ต่อรองจนเหลือ ๓ แสนบาท โดยนัดรับเงินกันในวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ หลังชุดจับได้รับเงินไปแล้ว และให้ผู้ปกครองรับตัวบุตรชายช่วงเย็นวันเดียวกันที่เซฟเฮ้าส์ที่ควบคุมตัวไว้ เมื่อไปถึงกลับพบว่านาย ธ. ได้เสียชีวิตลงแล้ว โดยทางชุดจับกุมแจ้งว่าผู้ต้องหาผูกคอตายหนีความผิดประกอบกับน้อยใจที่ครอบครัวไม่ให้ความช่วยเหลือ จากการตรวจชันสูตรพลิกศพเบื้องต้นพบว่า มีกระดูกซี่โครงหักจำนวน ๔ ซี่ ปอดมีรอยฉีกขาดประมาณ ๒ เซนติเมตร

ครอบครัวของนาย ธ. จึงได้มาร้องเรียนมายังศูนย์ดำรงธรรม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อขอความเป็นธรรมให้กับบุตรชายเนื่องจากไม่ปักใจเชื่อว่าจะฆ่าตัวตายตามที่ตำรวจชุดจับกุมกล่าวอ้าง ขณะที่ตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาระบุว่าจะตั้งกรรมการสอบเรื่องนี้ ต่อมาทาง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งให้ตำรวจชุดจับกุมทั้ง ๑๐ นายนี้ ออกจากราชการไว้ก่อน พร้อมตั้งกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรง และส่งทีมแพทย์นิติเวชจากส่วนกลาง ลงไปชันสูตรอย่างละเอียดหลังจากโอนคดีให้ตำรวจกองปราบปรามดำเนินการ

วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ พญ.คุณหญิง พรทิพย์ โรจนสุนันท์ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้ลงพื้นที่เข้ารับฟังผลการชันสูตรศพของทีมแพทย์นิติเวชโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ที่ห้องประชุมภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ พร้อมด้วยมารดาของผู้ตายและทนายความส่วนตัว พญ.คุณหญิงพรทิพย์ เผยว่า จากการรับฟังบรรยายสรุปและดูรูปถ่ายทั้งหมด พบว่าผู้ตายมีลักษณะบาดแผลที่เข้ากันได้กับการผูกคอหรือแขวนคอตาย แต่ไม่ปรากฏลักษณะที่ทำให้สามารถช่วยยืนยันได้อย่างชัดเจน เช่น ลิ้นจุกปาก แต่สิ่งที่ทางแพทย์ได้ทำการตรวจและยืนยันได้ว่าผู้ตายแขวนคอในขณะที่ยังมีชีวิตคือ ร่องรอยบาดแผลบริเวณลำคอที่มีลักษณะเฉียงขึ้น และการตัดชิ้นเนื้อโดยพยาธิแพทย์พบว่ามีเลือดออก ซึ่งถ้าตายก่อนแล้วแขวนคอทีหลังจะไม่มีเลือดไหลออกมา

ส่วนประเด็นซึ่งเป็นข้อกังขาของครอบครัวและญาติผู้ตาย โดยเฉพาะร่อยรอยบวมช้ำและบาดแผลตามร่างกายนั้น พบว่าที่บริเวณข้อมือขวามีบาดแผลเป็นเส้นคู่ขนาน ซึ่งจากประสบการณ์

เชื่อว่า น่าจะเกิดจากรอยกุญแจมืออย่างแน่นอน รวมทั้งยังพบร่องรอยของการจับแขน และพบดีเอ็นเอของบุคคลอื่นในซอกเล็บของผู้ตายด้วย นอกจากนั้น รอยช้ำที่บริเวณต้นขาจะต้องทำการตรวจชิ้นเนื้อซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า เกิดจากการถูกทำร้าย หรือว่าเกิดจากการนำศพลงจากที่เกิดเหตุกันแน่ ส่วนกระดูกซี่โครงหัก ทางแพทย์ตรวจสอบแล้วไม่ปรากฏรอยช้ำจากการทำร้าย หรือปั๊มหัวใจ และหลังจากที่ได้ผ่าตัดผ่านชั้นผิวหนังเข้าไปพบร่องรอยของกระดูกหักที่ ชัดเจน แต่ไม่มีเลือดออก ส่วนผนังด้านในพบว่ามีเลือดออกเล็กน้อยที่ซี่โครง ซึ่งทางการแพทย์ระบุได้ว่าบาดแผลดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากการตาย หรือเพิ่งตายใหม่ๆ ขณะที่ปอดไม่ได้รับการกระทบกระเทือน จึงยืนยันได้ว่ากระดูกซี่โครงไม่ได้หักไปทิ่มปอดและเป็นสาเหตุของการเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ศพของนาย ธ. ผู้ตาย ขณะนี้ได้ส่งไปตรวจพิสูจน์ที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์อย่างละเอียดอีกครั้ง

สำหรับความคืบหน้าการสอบสวนของตำรวจกองปราบปรามที่ลงพื้นที่มาทำคดี พบว่า ในวันเกิดเหตุยังมีผู้ต้องหาคดียาเสพติดอีก ๔ คน เป็นชาย ๓ คน และหญิง ๑ คน ที่ถูกนำตัวมาควบคุมไว้ภายในเซฟเฮาส์ดังกล่าวด้วยแต่อยู่คนละห้อง เจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมว่ารู้เห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยขณะนี้ทั้ง ๔ คนถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำจังหวัดสงขลา

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๓, ๑๔ และ ๑๕

ข้อสังเกต

ประเด็นการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามกฎหมายยาเสพติด ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุมมิได้ส่งมอบตัวนายธ.ให้แก่พนักงานสอบสวนภายหลังการจับกุม แต่อาศัยอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๕ ให้ไว้ ทำการควบคุมตัวนายธ.ไว้ในเซฟเฮ้าส์ และเรียกรับสินบนจากครอบครัว นายธ.แทนที่จะทำการสอบสวนหาความจริงตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะมิได้มีการบัญญัติถึงสถานที่ควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้โดยเฉพาะ การที่พนักงานเจ้าหน้าที่นำตัวนายธ.ไปควบคุมไว้ที่เซฟเฮ้าส์อันเป็นที่รโหฐานเพื่อทำการสอบสวน ประกอบกับความตายของนายธ.ย่อมทำให้เป็นที่น่าเชื่อได้ว่าจะมีการแสวงหาความจริงโดยวิธีการที่มิชอบเกิดขึ้นระหว่างการควบคุมตัวนั้น

ประเด็นที่ ๒ : การไม่อนุญาตให้ประกันตัวเนื่องจากไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหรือดูแลตัวจำเลย และการปล่อยชั่วคราวแบบมีเงื่อนไข

กรณีศึกษา

เมื่อวันพุธที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. ขณะที่แกนนำและอาสาสมัครศูนย์โอโซนบำบัดยาเสพติด[1] รวม ๕ คน ประกอบด้วย นาย ป. นาย ข. นาย ส. นาย อ. และ

---

1 ศูนย์โอโซนบำบัดยาเสพติด เป็นศูนย์ให้คำปรึกษาและดูแลผู้ใช้สารเสพติดรวมทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์ให้เยาชนในชุมชนต่างๆ

นาย ต. กำลังเดินทางกลับจากการไปปฏิบัติงานจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยในพื้นที่อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยรถมอเตอร์ไซต์จำนวน ๔ คัน ขับกันมาเป็นกลุ่ม และมีการจอดรอกันเป็นระยะ ขณะที่นาย ป. กำลังจอดรอคนอื่นๆอยู่ที่ศาลาริมทาง ก็ได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบ ๔ คน เข้าขอตรวจค้นร่างกาย เจ้าหน้าที่ใช้เวลาตรวจค้นประมาณ ๑๕ นาที ก็พบเจอยาบ้า (เมทแอมเฟตามีน) ทหมวกนิรภัยจำนวน ๑๒ เม็ด นาย ป. ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายโดยการตีเข่าใส่ที่หน้าท้อง ๑ ที และกดตัวลงหมอบกับพื้นเพื่อใส่กุญแจมือ เป็นเวลาเดียวกันกับที่รถมอเตอร์ไซต์ของอาสาสมัครคนอื่นๆ อีก ๔ คนมาถึงที่เกิดเหตุ ทั้ง ๔ คนเห็นเหตุการณ์จึงขับต่อไปโดยไม่จอด เจ้าหน้าที่ตำรวจสังเกตเห็นว่าทั้ง ๔ คน แต่งตัวอยู่ในชุดยูนิฟอร์มเดียวกันกับนาย ป. จึงให้นาย ป. เข้าไปนั่งในรถกระบะแล้วขับรถไล่ตามรถมอเตอร์ไซต์ของเจ้าหน้าที่กับอาสาสมัครและแซงไปจอดรอที่ด่านแม่ต๋ำ ตำรวจนอกเครื่องแบบได้โทรศัพท์ไปขอความร่วมมือจากทหารและตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตรงด่านตรวจ เพื่อสกัดจับรถมอเตอร์ไซต์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครคนอื่นๆ พอรถมอเตอร์ไซต์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมาถึงด่านตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็โบกให้จอดและล็อคตัวทั้ง ๔ คนเข้ามาที่ด่านตรวจ พร้อมนำตัวมาสอบสวนต่อที่สถานีตำรวจภูธรเมืองพะเยา

เมื่อถึงสถานีตำรวจภูธรเมืองพะเยา ก็ได้มีการแยกตัวทั้ง ๕ คนเพื่อทำการสอบปากคำ และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการตรวจปัสสาวะของทุกคน ซึ่งผลการตรวจของทุกคนยกเว้นนาย ป. เป็นบวก เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขู่กับนาย ป. ว่า ถ้าตรวจอีกครั้งหนึ่งแล้วยังไม่พบสารเสพติดใดๆจะตั้งข้อหาจำหน่ายยาบ้ากับนาย ป. เมื่อตรวจใหม่อีกครั้งก็พบสารเสพติดในปัสสาวะของนาย ป. ซึ่งนาย ป. รับสารภาพว่าได้เตรียมพกปัสสาวะใส่หลอดนีเวียเล็กๆ ติดตัวไว้เสมอ และนายป. พกยาบ้าจริงตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบในหมวกนิรภัย ส่วนคนอื่นๆก็รับสารภาพว่าเสพยาเสพติดจริง

ต่อมา ในวันพุธที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลา ๑๖.๓๐ น. ศาลชั้นต้นตัดสินให้ผู้ต้องหา ๔ ราย ได้แก่ นาย ข. นาย ส. นาย อ. และ นาย ต. เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากสำนักงานคุมประพฤติ ส่วนนาย ป. ถูกศาลสั่งให้ฝากขัง ๑ ผลัด ผลัดละ ๑๒ วัน แต่ภรรยาของนาย ป. ได้ประกันตัวด้วยการเช่าหลักทรัพย์ของทางศาลเป็นจำนวนเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท ทางเจ้าหน้าที่ศูนย์โอโซนบำบัดยาเสพติดได้สอบถามเงื่อนไขและระเบียบต่างๆเกี่ยวกับการขอยื่นประกันตัวกับสำนักงานคุมประพฤติ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ได้มีการตรวจสอบข้อมูลของผู้ต้องหาและได้ข้อสรุปดังนี้ คือ

๑) กรณีของนาย ข. กับ นาย ส. สามารถยื่นประกันตัวได้ เนื่องจากตรวจสอบดูจากประวัติต่างๆแล้วไม่พบการกระทำที่ร้ายแรง แต่ต้องให้ภรรยาหรือญาติที่สืบสายโลหิตมายื่นประกันตัวภายในวันพฤหัสบดีที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นวันที่คำสั่งของศาลจะไปถึงสำนักงานคุมประพฤติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์โอโซนก็ได้ต่อรองกับทางเจ้าหน้าที่สำนักงานคุมประพฤติในการยื่นเอกสารบางฉบับไว้ก่อน ได้แก่ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชนของผู้ยื่นประกันตัว และผู้ต้องหา อย่างละ ๒ ฉบับ ใบจดทะเบียนสมรสฉบับจริงและสำเนา ๒ ฉบับ สมุดบัญชีเงินฝากซึ่งมีเงินฝากจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และหนังสือรับรองการทำงาน

ทั่วประเทศมองเห็นถึงพิษภัยของยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มประชากรที่ยากจนและด้อยโอกาสได้ดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาวะ ในประเทศไทยศูนยโอโซนหลักมีอยู่ ๒ ที่ ได้แก่ บ้านโอโซนประชาชื่น กรุงเทพมหานคร และ ศูนย์โอโซนบ้านสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย นอกจากนั้นก็มีศูนย์โอโซนกระจายอยู่ตามพื้นที่ที่เป็นแหล่งจำหน่ายยาเสพติดที่สำคัญ เช่น จังหวัดนราธิวาส มีศูนย์โอโซนอยู่ที่อำเภอสุไหงโกลก และอำเภอแว้ง เป็นต้น

๒) ส่วนกรณีของนาย อ. ขั้นต้นไม่สามารถยื่นประกันได้ เนื่องจากไม่มีญาติพี่น้อง และมิได้จดทะเบียนสมรสกับภรรยาคนปัจจุบัน พร้อมทั้งไม่สามารถประกันตนเองได้ เนื่องจากมีสำเนาทะเบียนบ้านใน จังหวัดพะเยา (กรณีเป็นคนต่างจังหวัดสามารถยื่นประกันตนเองได้ หากดูประวัติแล้วผ่าน) ทางสำนักงานคุมประพฤติจึงได้แนะนำให้ให้ศูนย์โอโซนบำบัดยาเสพติด รับรองการทำงานของ นาย อ. และออกหนังสือมอบอำนาจในการให้นายประกันไปยื่นประกันแทน และให้ภรรยาไปร้องขอทางผู้นำชุมชนทำหนังสือรับรองความสัมพันธ์สามีภรรยามาประกอบด้วย อย่างไรก็ดีผู้นำชุมชนปฏิเสธที่จะออกหนังสือรับรองให้ เพราะไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับคดี (อย่างไรก็ดี ในท้ายที่สุดก็สามารถประกันตัวออกมาได้ในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗)

๓) ส่วนนาย ต. ทางสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพะเยาได้ปฏิเสธการประกันตัวขั้นต้น เนื่องจากมีคดีเก่าที่เคยถูกดำเนินคดีหลายคดี ซึ่งด้วยระเบียบของสำนักงานคุมประพฤติ ประวัติการดำเนินคดีในครั้งก่อนๆ จะถูกนำมาประกอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติว่าจะให้ยื่นประกันตัวได้หรือไม่ เนื่องจากนาย ต. เคยมีคดีเดิมที่หลบหนีการรายงานตัวมาก่อน อีกทั้งทางภรรยาเองก็ปฏิเสธที่จะมาประกันตัวให้ด้วย จึงไม่ได้มีการประกันตัวนาย ต.

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๖

๒. ระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดว่าด้วยการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การควบคุมตัว และการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๕๙ - ๗๗

ข้อสังเกต

ประเด็นการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างรอผลตรวจพิสูจน์เพื่อเข้าสู่ระบบบังคับบำบัด

๑. การขอปล่อยตัวชั่วคราวในทางปฏิบัติมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ครอบครัวหรือญาติสืบสายโลหิตหรือคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้ยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดียาเสพติด เป็นการตัดโอกาสของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีญาติหรือคู่สมรสจะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะนำไปสู่การถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการบังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ผู้ต้องหาจะต้องถูกควบคุมตัวตั้งแต่ระหว่างที่ทำการตรวจพิสูจน์การเสพยาเสพติด[2] ไปจนถึงการสิ้นสุดการบำบัดฟื้นฟูที่อาจใช้เวลาถึง ๓ ปี[3]

---

2 มาตรา ๑๙ วรรค ๓ การส่งไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ และลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย แล้วให้ศาลแจ้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ

มาตรา ๒๑ วรรค ๒ การตรวจพิสูจน์ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่ที่ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจสั่งให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสามสิบวัน

3 มาตรา ๒๕ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่ เกินหกเดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

หรือหากผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ผู้ต้องหาก็จะต้องถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป [4]

ประเด็นที่ ๓ : การควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ และคำสั่งของคณะรัฐประหาร

กรณีศึกษาที่ ๑ การถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คดี ทอม ดันดี)

ภายหลังมีคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๕๓/๒๕๕๗ (ออกเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น) ให้บุคลจำนวนหนึ่งไปรายงานตัว ซึ่งมีชื่อนายธ. รวมอยู่ด้วย ต่อมา เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. ภรรยาของนายธ.ได้โทรแจ้งกับทางทหารผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ว่าจะเข้าไปรายงานตัวกับทางทหารและในช่วงเย็นของวันเดียวกัน ขณะนายธ.เดินทางกลับมาจากป่าเพื่อเก็บหน่อไม้ไปส่ง มีเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจได้เข้าจับกุมขณะขับรถ โดย พ.ต.ท.สุขเนตร เสนวงค์ สว.กก.4 บก.ส.1 บช.ส.(เพชรบุรี) ร.ต.อ.สุทิน ขาวเรือง สว.กก.สอ.บช.ตชด.ค่ายนเรศวร เนื่องจากคาดว่าจะทำการหลบหนี

นาย ธ. ชี้แจงว่าตนไม่ได้หลบหนี แต่มีเจ้าหน้าที่ขับรถไล่ติดตามและจับกุมที่จุดตรวจบ้านวังจันทร์ ซึ่งตนก็ไม่คิดว่าจะโดนจับกุมเพราะได้ชี้แจงกับทหารแล้วว่าตนจะไปรายงานตัว และตลอด ๑ เดือนที่ผ่านมามีนายตำรวจและทหารแวะเวียนไปที่บ้านสม่ำเสมอซึ่งชัดเจนว่าตนไม่ได้มีความคิดจะหลบหนีแต่ประการใด ภายหลังการจับกุมตัว นายธ.ถูกส่งไปควบคุมที่มณฑลทหารบกที่ ๑๕ เป็นเวลา ๔ วัน ซึ่งในระหว่างนั้นมีการสอบสวนโดยมีการนำภาพตนที่ถืออาวุธ M16 และถือระเบิด (ซึ่งสงสัยว่านำภาพมาจากภาพยนตร์ที่ตนเคยแสดงหรือไม่) มาสอบถามกับนายธ.ด้วยว่านายธ.เป็นเจ้าของอาวุธและใช้อาวุธดังกล่าวหรือไม่

นอกจากนี้นายธ.แจ้งว่าในระหว่างพูดคุยมีการข่มขู่ มีการมัดมือและปิดตา แต่นายธ.ระบุว่าไม่ได้กลัวเพราะตนเคยชินกับบทบาทในภาพยนตร์มาก่อนแล้วแต่มีการให้เซ็นเอกสารหนึ่งในนั้นคือ

ในกรณีที่ปรากฏว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพิจารณาขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกไปอีกได้

ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควรก็ได้

การขยายและการลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะกระทำกี่ครั้งก็ได้ แต่การขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหกเดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

4 มาตรา ๒๒ วรรค ๓ ถ้าผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานผลการตรวจพิสูจน์ให้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมาย

ในกรณีที่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาคืนให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไปให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ วรรค ๒ ในระหว่างที่รอพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมารับตัวผู้ต้องหาไปเพื่อดำเนิน คดีให้สถานที่ที่รับผู้ต้องหาไว้ตรวจพิสูจน์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพ ติดมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มารับตัวผู้ต้องหาไปในทันทีที่สามารถกระทำได้

ห้ามเปิดเผยว่าได้ถูกข่มขู่โดยทหาร ซึ่งตนก็สงสัยว่าให้เซ็นได้อย่างไรเมื่อตนก็โดนข่มขู่อยู่

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๗ ที่กองปราบปราม พ.ท.บุรินทร์ ทองประไพ นายทหารพระธรรมนูญ พล.ม๒ รอ. พร้อมกำลังเจ้าหน้าที่ ควบคุมตัวนายธ. มาส่งให้พนักงานสอบสวนที่กองปราบปรามเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมาย โดยมี พ.ต.อ.ประสพโชค พร้อมมูล รองผบก.ป. มาคอยรับตัว

เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น นายธ. ถูกเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ ควบคุมตัวจากกองปราบฯ ไปยังศาลทหารเพื่อขอฝากขัง ต่อมานักกฎหมายอาสาเพื่อสิทธิมนุษยชน ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวฯ หลักประกัน ๒๐,๐๐๐ บาท ศาลอนุญาตให้ประกันตัว

เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ ศาลทหารนัดถามคำให้การจำเลยครั้งแรก โดยช่วงเช้ามีผู้เดินทางมาสังเกตการณ์คดีจากหลายหน่วยงานอาทิเช่น แอมเนสตี้อินเตอเนชั่นแนล และนายทหารอีกประมาณ ๗ นาย การดำเนินคดีครั้งนี้มีอัยการทหารนายหนึ่งเคยมานั่งสังเกตการณ์คดีเมื่อวันที่ ๔ กันยายนเช่นกัน องค์คณะผู้พิพากษามีทั้งหมด ๓ คน

ศาลอ่านคำฟ้องซึ่งบรรยายว่า นายธ. กระทำความผิดเนื่องจากฝ่าฝืนคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัว ตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาบ้านเมือง อันเนื่องมาจากวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ออกคำสั่งเรียกรายงานตัวเพิ่มเติมที่ฉบับที่ ๕๓/๒๕๕๗ เพื่อเรียกให้นาย ธ.มารายงานตัวในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น.แต่นายธ.มีเจตนาไม่มารายงานตัวตามวันและเวลาที่ประกาศ เป็นความผิดตามประกาศ คสช. ฉบับที่ ๔๑/๒๕๕๗

นายธ. แถลงด้วยวาจาว่าเขารับสารภาพและไม่ขอสู้คดี พร้อมทั้งร้องขอให้ศาลลงโทษสถานเบาเนื่องจากตนเคยทำประโยชน์ให้สังคมประเทศชาติ ไม่เคยทำความผิดมาก่อน และที่ผ่านมาไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งศาลเห็นว่าเป็นดุลยพินิจขององคณะศาลที่เป็นเจ้าของสำนวนคดีในคดีนั้นๆ ที่ศาลในคดีนี้มิอาจก้าวล่วงได้

จากนั้นศาลจึงสอบถามรายละเอียดจำเลย และข้อเท็จจริงว่า ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๗ - ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ นายธ.รับข้อเท็จจริงตามนั้น ทำให้อัยการไม่ติดใจสืบพยาน

ศาลพิพากษาว่านายธ.มีความผิดตาม ประกาศ คสช. ฉบับที่ ๔๑/๒๕๕๗ ลงโทษจำคุก ๑ ปี ปรับ ๒ หมื่นบาทแต่เนื่องจากสารภาพจึงลดโทษให้กึ่งหนึ่งเหลือจำคุก ๖ เดือน ปรับ ๑ หมื่นบาท ประกอบกับว่าจำเลยไม่เคยกระทำผิดมาก่อนศาลจึงให้รอลงอาญา ๒ ปี

ทั้งนี้ เนื่องจากนาย ธ. มีคดีตามมาตรา ๑๑๒ ซึ่งยังอยู่ภายใต้อำนาจการฝากขังของศาลทหาร ธานัทจึงยังถูกควบคุมตัวต่อที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗

๒. ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๕๓/๒๕๕๗

ข้อสังเกต

๑. ข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่ปรากฏว่าแน่ชัดว่านายธ. ถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกเป็นระยะเวลากี่วันและเป็นการควบคุมตัวเกินกว่ากำหนดระยะเวลาตามกฎอัยการศึกที่ให้อำนาจควบคุมตัวได้ไม่เกิน ๗ วันตามมาตรา ๑๕ ทวิหรือไม่ แต่อย่างไรก็ ตามประกาศคสช.ฉบับที่ ๕๓/๒๕๕๗ นั้นไม่ได้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ถูกเรียกหรือเชิญเข้าพบคสช.แต่อย่างใด ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าการควบคุมตัวนายธ.ในกรณีนี้ไว้ถึง ๑๕ วันเป็นการควบคุมตัวโดยมิชอบและเป็นการใช้อำนาจเกินขอบเขตตามกฎหมายที่กฎหมายให้ไว้

๒. ข้อเท็จจริงยังปรากฏอีกว่า ในระหว่างการควบคุมตัวโดยมิชอบนั้น นายธ.ถูกซ้อมทรมานด้วยวิธีการมัดมือมัดเท้า โดยเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมตัวนายธ.ไว้และมุ่งประสงค์ที่จะบังคับให้นายธ.เปิดเผยข้อเท็จจริงหรือแสดงข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ต้องการ อันเป็นการกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๓. นอกจากนี้ เมื่อสิ้นสุดจากการควบคุมตัวนายธ.แล้ว เจ้าหน้าที่กลุ่มเดียวกันยังบังคับให้นายธ.เซ็นต์ในเอกสารที่มีข้อความแสดงว่านายธ.ได้ให้การต่อเจ้าหน้าที่โดยสมัครใจมิได้ถูกข่มขู่หรือทำร้ายร่างกาย ทั้งที่ข้อเท็จจริงที่นายธ.ประสบกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม เพราะนายธ.ถูกเจ้าหน้าที่พูดจาข่มขู่และถูกลิดรอนเสรีภาพด้วยการจำกัดการเคลื่อนไหวและล่วงละเมิดต่อสิทธิในร่างกายด้วยการถูกมัดมือและมัดเท้า

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการถูกควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีนี้นอกจากจะเป็นความผิดต่อทั้งตัวผู้ที่ถูกควบคุมแล้ว ยังเป็นการเปิดช่องให้มีการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ควบคุมอีกหลายประการ โดยเฉพาะการซ้อมทรมาน การบีบบังคับให้ให้ข้อมูลหรือรับสารภาพ เป็นต้น

กรณีศึกษาที่ ๒ การถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คดีนายสิรภพ)

นายส.อายุ ๕๒ ปีเป็นนักกิจกรรมเสื้อแดงที่เน้นทำการณรงค์ผ่านอินเทอร์เน็ตผ่าน โดยใช้นามแฝง “รุ่งศิลา”หรือ “Rungsira” ก่อนถูกจับกุมประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้างอยู่ในจังหวัดสงขลาโดยเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ หลังการประกาศยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งนำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ต่อมามีการออกคำสั่งฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗ เรียกให้บุคคลไปรายงานตัว ซึ่งในคำสั่งนั้นมีชื่อของนายส.อยู่ด้วย แต่นายส.ไม่ไปรายงานตัวตามกำหนด

ต่อมาวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ นายส.จึงถูกออกหมายจับ และถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ทหารเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗

ในขณะเดียวกันยังมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์การจับกุมนายส. ในวันนั้นว่านายส.ถูกควบคุมตัวโดยทหารขณะนายส. กำลังเดินทางผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ไปยังจังหวัดอุดรธานี โดยขณะเดินทางด้วยรถตู้อยู่บนถนนกำลังจะเข้าเมืองกาฬสินธุ์มีรถฟอร์จูนเนอร์ปาดหน้าและมีทหารไม่แต่งเครื่องแบบอย่างน้อย ๕ พร้อมอาวุธครบมือลงมาจากรถ และมีทหารจากรถอีกคันจอดประกบอยู่ด้านหลังพร้อมอาวุธครบมือเข้าล้อมรถ ทหารบังคับให้ทุกคนหมอบลงบนพื้นที่เปียกด้วยฝน ต่อมาจึงควบคุมตัวคนขับรถ และนายส.ไปที่หน่วยราชการในจังหวัดกาฬสินธุ์หนึ่งคืน หลังจากนั้นจึงนำไปคุมตัวที่ค่ายสีหราชเดโชชัย จังหวัดขอนแก่น ๑ วัน ก่อนจะส่งตัวมาควบคุมต่อที่กรุงเทพฯ จนครบ ๑ วัน

เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ที่กองบังคับการปราบปราม นายส.ถูกตั้งข้อกล่าวหาเนื่องจากฝ่าฝืนคำสั่ง คสช. ฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗ และควบคุมตัวไว้ที่ห้องขังของกองปราบปราม

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ นายส.ถูกควบคุมตัวไปศาลทหารเพื่อขออำนาจศาลฝากขัง โดยศาลอนุญาตให้ประกันตัวและถูกปล่อยตัวที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ในช่วงเย็น อย่างไรก็ตามหลังการปล่อยตัว เจ้าหน้าที่จากกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) อายัดตัวนายส.ไปสอบสวนต่อในข้อหามาตรา ๑๑๒ ตามประมวลกฎหมายอาญาและตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ ที่กองบังคับการ ปอท. และถูกนำตัวไปควบคุมไว้ที่ สน.ทุ่งสองห้อง เพื่อเตรียมส่งตัวไปขออำนาจศาลฝากขังที่ศาลอาญารัชดาในวันถัดไป

ทั้งนี้การอายัดตัวนายส.ต่อของเจ้าหน้าที่ ปอท.เนื่องจากเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ มีผู้เข้าแจ้งความกรณีที่เขาโพสต์ข้อความลงในเฟสบุ๊คส่วนตัว และเคยเขียนกลอนลงเว็บบอร์ดประชาไท

เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗นายส.ถูกส่งตัวไปขออำนาจศาลอาญาฝากขัง โดยมีญาติและทนายทำเรื่องขอประกันตัว แต่เอกสารไม่ครบนายส.จึงถูกควบคุมตัวไปฝากขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ

เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๗ที่ศาลทหารกรุงเทพ ห้องพิจารณา ๓ อัยการศาลทหารกรุงเทพฟ้องนายส.เป็นจำเลยในข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งเรียกให้มารายงานตัวของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตามประกาศฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗

ข้อสังเกต

๑.จากข้อเท็จจริงในคดีแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่เกินขอบเขตทั้งในพฤติการณ์การจับกุมเพื่อควบคุมตัว โดยอาศัยการปฏิบัติการแบบจู่โจมและใช้เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบในการจับกุม อีกทั้งยังไม่มีการแจ้งรายละเอียดใดๆให้นายส.ทราบ โดยเป็นการใช้อำนาจในการจับกุมเพราะอ้างว่านายส.ฝ่าฝืนคำสั่งคสช.ฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗ แต่กลับควบคุมตัวนายส.ด้วยอำนาจ

ของกฎอัยการศึกที่มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศในขณะนั้น

แม้ว่าในคดีนายส.จะไม่ถูกควบคุมตัวเกินกว่าระยะเวลาที่กฎอัยการศึกได้ให้อำนาจไว้ตามมาตรา ๑๕ ทวิแต่เห็นได้ชัดว่าเหตุของการควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกเพียงเพราะนายส.ไม่มารายงานตัวต่อคสช.นั้นไม่ต้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการประกาศและบังคับใช้กฎอัยการศึก เพราะการกระทำดังกล่าวของนายส.มิใช่ภยันตรายหรือเป็นการกระทำที่คุกความความสงบสุขของประเทศ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการอ้างว่านายส.ฝ่าฝืนต่อประกาศของคสช.ฉบับที่ ๔๔/๒๕๕๗ แล้วมาเป็นเหตุในการควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกในกรณีนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายตามเหตุผลที่ชี้แจงไว้ข้างต้น

กรณีศึกษาที่ ๓ การถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ (พระราชกำหนดการบริหารราชการณ์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘) (คดีนายมูอำหมัดสากี สาและ)

นายม. เป็นอดีตจำเลยที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายและได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลแล้ว โดยตกเป็นจำเลยในคดีความมั่นคงทั้งหมด ๖ คดี พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ๑ คดี ศาลพิพากษายกฟ้องจำนวน ๕ คดี เป็นคดีถึงที่สุดแล้ว ๔ คดี หลังจากได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ นายม.ได้รวมกลุ่มกับเพื่อนๆ อดีตจำเลย ก่อตั้งกลุ่มเครือข่ายผดุงธรรมเพื่อสันติ (JOP/JUSTICE FOR PEACE) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแนะนำความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ได้เข้าร่วมโครงการยะลาสันติสุข ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาและได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ นายม.และประธานเครือข่ายผดุงธรรมเพื่อสันติ ได้เดินทางเข้าพบเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองยะลาตามคำเชิญของพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีเกิดเหตุระเบิดห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลเกาะสมุย ตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเหตุเกิดเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๘ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่อ้างเหตุว่า นายม. มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ระเบิดที่ห้างเซนทรัลเฟสติวัลและได้ขอออกหมายจับฉุกเฉิน(ตามหมายฉฉ.๑๘/๒๕๕๘)จากศาลจังหวัดยะลาและนำตัวไปควบคุมไว้ที่หน่วยซักถาม หน่วยข่าวกรองทางทหารส่วนหน้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นระยะเวลา ๗ วันและเจ้าหน้าที่กำลังจะยื่นคำร้องเพื่อขอขยายระยะเวลาในการควบคุมนายม.ต่อศาลจังหวัดยะลาอีกระยะหนึ่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ภรรยาของนายม. และทนายความจากมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม จึงได้ร้องคัดค้านการขอขยายการควบคุมตัวนายม.โดยชี้แจงในคำร้องว่าเจ้าหน้าที่ทำการซักถามข้อมูลเกี่ยวกับเหตุระเบิดที่ห้างเซ็นทรัลเฟสติวัลเกาะสมุยและนายม. ได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โดยตอบข้อซักถามโดยตลอด และยืนยันว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ระเบิดที่ห้างเซ็นทรัลเฟสติวัลเกาะสมุย แต่อย่างใด และจากการเข้าเยี่ยมนายม.ทราบว่า เมื่อวันที่ ๒

พฤษภาคม ๒๕๕๘ เจ้าหน้าที่ซักถามได้นำเอกสารจำนวนมากซึ่งเป็นรายงานผลการซักถามมาให้ลงลายมือชื่อแล้ว และตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ เจ้าหน้าที่ไม่ได้ซักถามเกี่ยวกับเหตุใดๆ แล้ว และไม่มีพยานหลักฐานใดที่เชื่อมโยงยืนยันว่า นายม. มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ระเบิดดังกล่าว กรณีจึงไม่มีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุมตัวอีกต่อไป จากการเข้าเยี่ยมวันดังกล่าว นายม. ได้เขียนข้อความมอบให้ผู้ร้องคัดค้าน(คือภรรยาและทนายความ)เพื่อเป็นการยืนยันว่าตนได้ให้ถ้อยคำซักถามหมดแล้ว จึงไม่มีเหตุที่จะขอขยายเวลาควบคุมตัวอีกต่อไป

ต่อมาเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘ พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรยะหา ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวนายม. อีกเป็นเวลา ๗ วัน แต่ศาลจังหวัดยะลาพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องตระหนักถึงการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยเคร่งครัด การกักขังหรือควบคุมตัวโดยไม่ปรากฏข้อหาที่ชัดเจน ไม่ควรกระทำอีกต่อไป จึงมีคำสั่งยกคำร้องของพนักงานสอบสวนและให้ปล่อยตัวนายม.ไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชกำหนดการบริหารราชการณ์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘

ข้อสังเกต

๑. ข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนายม.เองก็เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งถูกดำเนินคดีตามกฎหมายพิเศษมากว่า ๖ คดี และเป็นได้ว่าการถูกดำเนินคดีในอดีตของนายม.จะเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามและเรียกตัวนายม.มาเพื่อสอบข้อเท็จจริงในกรณีมีการลอบวางระเบิดห้างเซนทรัลเฟสติวัลที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบกับกรณีเหตุระเบิดดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจได้วางข้อสันนิษฐานไว้ว่าผู้ก่อเหตุน่าจะเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ก่อเหตุความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น การแสวงหาพยานหลักฐานและการรวบรวมข้อเท็จจริงจึงมุ่งสู่กลุ่มผู้ต้องสงสัยหรือกลุ่มผู้ที่เคยผู้ดำเนินคดีความมั่นคงมาก่อน

แต่ทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่เรียกตัวนายม.มาให้ข้อเท็จจริงนั้น ยังเป็นการใช้วิธีการสืบสวนตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) แต่เมื่อนายม.ให้การและชี้แจงพยานหลักฐานแล้วเสร็จว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกับเหตุระเบิดดังกล่าว เจ้าหน้ายังใช้อำนาจตามมาตรา ๑๑ ประกอบกับมาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ มาควบคุมตัวนายม.และจะขยายระยะเวลาเพื่อควบคุมตัวอีกนั้น นับว่าไม่มีเหตุจำเป็นแห่งคดีอันใดที่เจ้าหน้าที่จะสามารถควบคุมตัวนายม.ไว้ได้ ดังนั้น เมื่อการควบคุมตัวนายม.ในช่วงแรกสิ้นสุดลง เจ้าหน้าที่จึงไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดที่จะควบคุมตัวนายม.ต่อไปได้และต้องปล่อยตัวนายม.

๒.ระหว่างการควบคุมตัวมีข้อเท็จจริงว่าเจ้าหน้าที่ได้นำเอกสารหลายฉบับมาให้นาย ม. ลง

ลายมือชื่อรับรองว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุระเบิดดังกล่าว ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจเป็นการขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะการกระทำของเจ้าหน้าที่กระทำกับนายม.เสมือนผู้ต้องสงสัยที่มีแนวโน้มว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ทั้งที่ยังไม่มีพยานหลักฐานอื่นแสดงให้เห็นว่านายม.มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวแต่อย่างใด

๒.๒ การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน

ประเด็นที่ ๑ : การล่อซื้อและการใช้สายลับตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด

กรณีศึกษา

คดีนี้โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ เวลากลางคืนหลังเที่ยง จำเลยมีเมทแอมเฟตามีนอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จำนวน ๗๖๘ เม็ด หรือหน่วยการใช้น้ำหนักสุทธิ ๕๑.๗๖๓ กรัม คำนวณเป็นบริสุทธิ์ได้ ๑๕.๒๔๒ กรัม และอีก ๑ ซอง น้ำหนักสุทธิ ๔๘.๗๖๓ กรัม คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ ๔๔.๐๘๗ กรัม รวมน้ำหนักสุทธิ ๑๔๐.๐๖๑ กรัม รวมน้ำหนักสารบริสุทธิ์ ๖๓.๓๑๕ กรัม ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต เหตุเกิดที่ศาลแขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร เจ้าพนักงานจับจำเลยได้พร้อมยึดของกลางเมทแอมเฟตามีนและรถจักรยานยนต์ หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ จำนวน ๑ คัน เก็บรักษาไว้ และขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔, ๗, ๘, ๑๕, ๖๖, ๑๐๐/๑, ๑๐๒ ริบเมทแอมเฟตามีนและรถจักรยานยนต์ ๑ คัน ของกลาง จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังเป็นยุติว่าวันเกิดเหตุเวลา ๑๘ นาฬิกา พยานทั้งสองทราบข้อมูลจากสายลับว่า มีชายซึ่งใช้รถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า รุ่นสกู๊ปปี้ สีน้ำเงิน-ขาว หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ ซึ่งเคยนำเมทแอมเฟตามีนมาส่งมอบให้สายลับในหมู่บ้านพฤกษชาติแล้ว ๒ ครั้ง และจะนำเมทแอมเฟตามีนมาส่งมอบในหมู่บ้านพฤกษชาติอีกในเวลา ๒๐ นาฬิกา ของวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ จึงรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบและร่วมประชุมวางแผนจับกุม แล้วไปลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน ครั้งเวลา ๑๘.๔๐ นาฬิกา พยานทั้งสองกับพวกประมาณ ๑๐ คน เดินทางไปยังหมู่บ้านพฤกษชาติ โดยร้อยตำรวจเอกสมนึกนั่งรถยนต์ไปกับพวกและสายลับรวม ๔ คน ส่วนดาบตำรวจไพรัชขับรถจักรยานยนต์พาดาบตำรวจยศพนต์นั่งซ้อนท้ายไปถึงซอยรามคำแหง ๑๑๘ แยก ๑๓ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านพฤกษชาติในเวลา ๒๐ นาฬิกา จึงจอดรถซุ่มดูอยู่ในหมู่บ้าน ต่อมาประมาณ ๓๐ นาที จำเลยขับรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า รุ่นสกู๊ปปี้ สีน้ำเงิน-ขาว หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ เข้ามาในหมู่บ้านและจอดห่างจากจุดซุ่มดูประมาณ ๒๐ เมตร สายลับบอกร้อยตำรวจเอกสมนึกว่าจำเลยเป็นบุคคลที่จะมาส่งยาเสพติด ร้อยตำรวจเอกสมนึกจึงรายงานทางวิทยุให้ดาบตำรวจไพรัชทราบ ดาบตำรวจไพรัชจึงขับรถจักรยานยนต์พาดาบตำรวจยศพนต์ไปหาจำเลยแล้วแสดงตนเป็นเจ้าพนักงานตำรวจขอตรวจค้น จำเลยลงจากรถจักรยานยนต์วิ่งหลบหนีแต่ดาบตำรวจยศพนต์วิ่งไล่ตามและเหนี่ยวรั้งจนจำเลยล้มลงกับพื้นและควบคุมตัวจำเลยไว้ได้ ผลการค้นตัวจำเลยพบถุง

พลาสติกสีชมพู ๑ ถุง อยู่ในกระเป๋าเสื้อแจ็กเกตข้างซ้ายของจำเลย ภายในมีเมทแอมเฟตามีนชนิดเม็ดบรรจุในถุงพลาสติกสีฟ้า ๕ ถุง ตรวจนับภายหลังได้ ๙๖๘ เม็ด และชนิดเกล็ดสีขาวบรรจุในถุงพลาสติกใสอีก ๑ ถุง จำเลยรับว่าเป็นยาเสพติดของจำเลยซึ่งจะนำมาส่งมอบให้ลูกค้า เห็นว่าขณะเกิดเหตุพยานโจทก์ทั้งสองปากรับราชการอยู่ที่สถานีตำรวจท่าเรือ ไม่เคยรู้จักกับจำเลยมาก่อน ดังนั้น หากพยานโจทก์ทั้งสองปากไม่ได้รับข้อมูลจากสายลับเกี่ยวกับลักษณะของคนร้าย ยานพาหนะที่คนร้ายใช้ในการส่งยาเสพติด รวมทั้งจุดส่งมอบยาเสพติดแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่พยานโจทก์ทั้งสองปากจะติดตามจับกุมจำเลยได้ในซอยย่อยของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่พยานโจทก์ทั้งสองปากรับราชการ จึงเชื่อว่าเหตุที่จับกุมจำเลยได้นั้นสืบเนื่องมาจากสายลับแจ้งพฤติการณ์ของจำเลยและยานพาหนะที่จำเลยใช้ให้พยานโจทก์ทั้งสองปากทราบจึงมาเฝ้าสังเกตการณ์จนพบและจับกุมจำเลยได้ พยานโจทก์ทั้งสองปากไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยมาก่อน ไม่น่าเชื่อว่าจะกระทำการอย่างไร้มนุษยธรรมสร้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จด้วยการนำยาเสพติดจำนวนมากมาปรักปรำจำเลยและมาเบิกความใส่ร้ายจำเลยซึ่งเป็นเพียงนักศึกษาธรรมดาคนหนึ่งให้ต้องรับโทษอย่างร้ายแรง ที่จำเลยนำสืบต่อสู้ว่าในทำนองว่า เจ้าพนักงานตำรวจไม่ได้ตรวจค้นตัวจำเลยในที่เกิดเหตุ แต่เมื่อนำตัวจำเลยไปที่สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือกลับนำยาเสพติดของกลางมากล่าวอ้างว่าเป็นของจำเลยนั้น เห็นว่าเป็นการนำสืบกล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย โดยไม่เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนทั้งในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ และวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ตามบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาเอกสารหมาย จ.๗ แต่อย่างใด ซึ่งผิดปกติวิสัยของบุคคลบริสุทธิ์ทั่วไปที่มักยกข้อเท็จจริงขึ้นกล่าวอ้างในโอกาสแรก แม้จำเลยจะกล่าวอ้างว่าได้เล่าข้อเท็จจริงทั้งหมดให้พนักงานสอบสวนฟังแล้วแต่พนักงานสอบสวนไม่บันทึกรายละเอียดลงในบันทึกคำให้การและแนะนำให้ไปให้การในชั้นศาลก็ตาม แต่จำเลยก็ไม่ได้ถามค้านพยานโจทก์ปากพันตำรวจโทวชิระชัย พันธ์ทอง พนักงานสอบสวนในประเด็นนี้ไว้ ทั้งตามบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาเอกสารหมาย จ.๗ ได้ความว่าการสอบคำให้การจำเลยในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖ นั้น มีนายสมพงษ์ ชะอุ่ม ทนายความร่วมฟังการสอบสวนและลงลายมือชื่อในบันทึกคำให้การดังกล่าวด้วย ถ้าพนักงานสอบสวนไม่บันทึกข้อเท็จจริงให้จำเลยตามที่กล่าวอ้าง จำเลยก็ชอบที่จะอ้างนายสมพงษ์มาเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงในส่วนนี้ได้แต่หาได้กระทำไม่ ทำให้คำเบิกความของจำเลยขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ พยานหลักฐานของจำเลยจึงยังไม่มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอที่จะฟังหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้

อนึ่ง เมทแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จึงให้ริบเสียทั้งสิ้น ส่วนรถจักรยานยนต์หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ ของกลางนั้น ได้ความเพียงว่าจำเลยใช้ขับมายังที่เกิดเหตุเท่านั้น ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ใช้รถจักรยานยนต์ของกลางในการกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยตรง รถจักรยานยนต์ของกลางจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓ (๑) หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๐๒ ที่ศาลจะพึงริบได้

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสาม (๒), ๖๖ วรรคสาม จำคุกตลอดชีวิต และปรับ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท หากจำเลยไม่ชำระค่า

ปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕ , ๓๐ โดยให้กักขังแทนค่าปรับได้เกินกว่า ๑ ปี แต่ไม่เกิน ๒ ปี ริบเมทแอมเฟตามีนของกลาง แต่ให้คืนรถจักรยานยนต์หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ ของกลางแก่เจ้าของ[5]

ทั้งนี้จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์ในวันที่ ๒๘ เดือนเมษายน ๒๕๕๗ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. บันทึกประจำวันที่พยานโจทก์ทั้ง ๒ ปาก เบิกความต่อหน้าศาลในชั้นสืบพยานว่า เมื่อได้รับแจ้งจากสายลับก็ได้ลงบันทึกประจำวันไว้และรับว่าไม่ได้ระบุรายละเอียดของรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า สกู๊ปปี้ หมายเลขทะเบียน สลย ๒๖๒ กรุงเทพมหานคร ตามที่ได้รับแจ้งจากสายลับแต่อย่างใดนั้น เป็นการผิดวิสัย เพราะบันทึกประจำวันจะเป็นหลักฐานสำคัญไว้ใช้ยันจำเลยได้ว่าพยานโจทก์ได้รับแจ้งจากสายลับจริง แต่พยานโจทก์ทั้งสองกลับไม่ทำ

๒. ถ้าหากจะต้องออกไปจับนอกท้องที่ สน.ท่าเรือ ซึ่งเป็นท้องที่ที่พยานโจทก์รับผิดชอบต้องรายงานผู้บังคับบัญชา และลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน เพื่อที่หากเกิดเหตุร้ายหรือเหตุอื่นไม่คาดคิดเกิดขึ้นระหว่างการจับนอกท้องที่จะได้มีหลักฐานว่าไปปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ แต่คดีนี้กลับไม่มีพยานหลักฐานบันทึกประจำวันตามที่พยานโจทก์อ้าง

๓. บันทึกประจำวันก่อนออกปฏิบัติการการจับกุมจำเลย ไม่มีหลักฐานอ้างส่งต่อศาลแต่งอย่างใด จึงเป็นการกล่าวอ้างลอยๆ ทำให้น่าสงสัยว่าคดีนี้มีสายลับมาแจ้งจริงหรือไม่ เพราะไม่มีการบอกรายละเอียดถึงลักษณะของคนร้าย บอกเพียงแต่ว่าคนร้ายมีรูปร่างผอม

๔. บันทึกการจับกุมตามเอกสารหมาย จ.๓ ไม่น่ารับฟัง เนื่องจากเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นหลังจากจับกุมจำเลยแล้ว ซึ่งมีข้อความระบุชื่อ อายุของจำเลย ยี่ห้อรถที่ใช้ในการกระทำความผิด

๕. ไม่มีการบันทึกภาพขณะเข้าทำการจับกุม แม้ในสถานที่จับกุมจะเป็นที่มืด แต่ก็ยังมีแสงจากไฟดวงเล็กๆ และเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนมีไฟฉาย และกล้องถ่ายรูปแต่กลับไม่ถ่าย โดยอ้างว่ากลัวเจ้าพนักงานตำรวจจะไม่ปลอดภัยทั้งๆมีกำลังพลถึง ๑๐ คน

๖. ท้องที่ที่ทำการจับกุมจำเลยได้คือ สน.บางชัน แต่ภายหลังจากการจับกุมก็ไม่มีการนำตัวจำเลยไปบันทึกประจำวันที่สน.บางชันแต่อย่างใด โดยพยานโจทก์อ้างว่าไม่ทราบว่า สน.บางชัน ตั้งอยู่ที่ใด แสดงให้เห็นเจตนาของพยานโจทก์ว่าจะไม่นำตัวจำเลยไปสน.บางชัน

๗. เหตุใดจึงไม่รอให้คนที่จะมารับยาเสพติดจากจำเลยแล้วจึงค่อยเข้าจับกุม เพื่อทำการขยายผล เพราะถือเป็นสาระสำคัญของคดีเช่นกัน

ศาลอุทธรณ์พิเคราะห์และวินิจฉัยว่า บันทึกการจับกุมจำเลยเอกสารหมาย จ.๓ ลงรายละเอียดในการจับกุมจำเลยว่า ชุดจับกุมได้รับแจ้งจากสายลับว่า จำเลยใช้รถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า รุ่นสกู๊ปปี้ สีน้ำเงิน-ขาว หมายเลขทะเบียน สลย กรุงเทพมหานคร ๒๖๒ จะนำเมทแอมเฟตามีนไปส่งมอบให้แก่ลูกค้าในสถานที่และเวลาดังกล่าว และร้อยตำรวจเอกสมนึกเบิกความยืนยันว่าก่อนออกไปจับกุมจำเลย ร้อยตำรวจเอกสมนึกลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานแล้ว แม้โจทก์จะไม่ได้ส่งบันทึกประจำวันเป็นพยานก็ไม่ได้ทำให้น้ำหนักคำเบิกความของพยานโจทก์ทั้งสองเสียไป ชุดจับกุมไม่ได้จับกุมจำเลยได้โดยบังเอิญ เหตุที่จับกุมจำเลยได้เพราะมีสายลับมาแจ้งชุดจับกุม ถ้าหากคดีนี้ไม่มีสายลับดังที่จำเลยอุทธรณ์แล้วจำเลยก็คงไม่ถูกจับกุม ที่จำเลยอ้างว่าจำเลยถูกบังคับให้ชี้เมท

---

5 คำพิพากษาศาลชั้นต้นโดยย่อ คดีหมายเลขดำที่ ๑๘๒๕/๒๕๕๖ คดีหมายเลขแดงที่ ๕๓๑๙/๒๕๕๖

แอมเฟตามีนของกลางเพื่อถ่ายรูปขณะอยู่ที่สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ จำเลยไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เห็นว่าในชั้นสอบสวนจำเลยไม่ได้ให้การว่าถูกเจ้าพนักงานยัดยาเสพติดให้โทษ คงให้การแต่เพียงว่า ขอให้การในชั้นศาลโดยไม่มีรายละเอียดแต่อย่างใด ทั้งที่จำเลยมีทนายความอยู่ร่วมฟังการสอบสวนด้วย และข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง จำเลยซึ่งได้รับการศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษาน่าจะต้องให้การในข้อนี้ไว้ นางสาวมณฑกานติ์ อั่วกลาง คนรักจำเลย นายกมล พงษ์ทอง บิดาจำเลย และนางกุลนาถ ธารากาญจน์ เพื่อนบ้านจำเลยไปเยี่ยมจำเลยที่สถานีตำรวจนครบาลบางชัน จำเลยก็ไม่ได้บอกบุคคลดังกล่าวว่าถูกเจ้าพนักงานตำรวจยัดยาเสพติดให้โทษ พยานจำเลยไม่มีน้ำหนักรับฟังหักล้างพยานหลักฐานโจทก์ได้ พยานหลักฐานโจทก์มีน้ำหนักมั่นคงรับฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษามานั้นศาลอุทธรณ์แผนกคดียาเสพติดเห็นพ้องด้วย อุทธรณ์ของจำเลยฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗

๒. กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๕

ข้อสังเกต

ประเด็นการรับฟังพยานหลักฐานของศาลในคดียาเสพติด โดยเฉพาะกรณีการรับฟังพยานบุคคลที่เจ้าหน้าที่อ้างว่าเป็นสายลับ

๑. คดีนี้พยานโจทก์มีการกล่าวอ้างถึงสายลับซึ่งมิใช่พนักงานเจ้าหน้าที่แต่มิได้มีการนำตัวสายลับมาเบิกความในชั้นศาลโดยให้เหตุผลเรื่องความปลอดภัยของบุคคลผู้เป็นสายลับ ทำให้จำเลยไม่มีโอกาสซักค้านพยาน อีกทั้งศาลก็ยอมรับฟังคำเบิกความของพยานโจทก์ถึงเรื่องบันทึกประจำวันที่พยานโจทก์อ้างว่าได้มีการบันทึกทันทีหลังได้รับแจ้งจากสายลับ โดยที่โจทก์มิได้นำส่งบันทึกประจำวันเป็นพยานแต่อย่างใด

๒. นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างแนวคำพิพากษาที่ศาลวินิจฉัยว่าบันทึกของพนักงานสอบสวนว่าได้รับแจ้งจากสายลับ ยังไม่เพียงพอที่จะรับเพื่อลงโทษจำเลยได้ มีดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๗๙/๒๕๓๘ คดีนี้โจทก์ไม่นำตัวสายสืบที่ทำการล่อซื้อกัญชามาเป็นพยาน คงมีแต่พยานผู้จับกุมจำนวน ๒ ปาก แต่พยานทั้งสองปากนี้เบิกความเป็นพิรุธขัดต่อเหตุผลแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ แม้จำเลยรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนไว้ก็ตาม อีกทั้งจำเลยยังบอกถึงที่ซ่อนของกัญชาอีกส่วนหนึ่ง ถ้ากัญชาดังกล่าวเป็นของจำเลยจริงจำเลยก็คงไม่บอกให้พยานโจทก์ทราบเพราะเป็นการผิดวิสัยของผู้กระทำผิดทั่วไป ประกอบกับกัญชาอยู่ห่างกระท่อมของจำเลยถึง ๕๐๐ เมตร จึงเป็นเหตุพิรุธสงสัยไม่น่าเชื่อว่าจำเลยให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ ส่วนกัญชาที่ค้นพบก็ยังมีเหตุสงสัยไม่น่าเชื่อเช่นกันว่าเป็นของจำเลยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๒๗ วรรคสอง

คำพิพากษาศาลจังหวัดสงขลาที่ ๑๒๐๗/๒๕๒๘ โจทก์ไม่มีพยานยืนยันว่าเคยเห็นจำเลย

จำหน่ายเฮโรอีน ในขณะจับกุมไม่มีผู้ใดเห็นจำเลยกำลังจำหน่าย เพียงแต่สายลับแจ้งว่าจำเลยกำลังจำหน่ายเฮโรอีน โจทก์ไม่นำสายลับมาเบิกความยืนยันความผิดจำเลย อีกทั้งเฮโรอีนที่จับกุมจำนวนเล็กน้อยมาก ไม่อาจรับฟังลงโทษฐานจำหน่ายเฮโรอีนได้ จึงลงโทษจำเลยเพียงฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองโดยได้รับอนุญาต

ประเด็นที่ ๒ : การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก

กรณีศึกษา

เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๗ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. ขณะที่นาย ศ. ผู้ซึ่งเป็นแกนนำอาสาสมัครศูนย์โฮโซนบำบัดยาเสพติด กำลังเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ ยี่ห้อ ฮอนด้า รุ่นดรีม สีแดง หมายเลขทะเบียน คพจ ๕๑๔ เชียงใหม่ ออกจากบ้านที่ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อไปรับเพื่อนสมาชิกศูนย์โอโซนด้วยกัน โดยเดินทางผ่านเส้นทางหลักของหมู่บ้าน เมื่อมาถึงสามแยก ได้พบรถของสถานีตำรวจภูธรหมายเลขข้างรถ ๒๐๑ จอดอยู่ และมีตำรวจจำนวน ๔ นาย กำลังตั้งด่านตรวจอยู่ ระหว่างที่นาย ศ. กำลังขับรถจักรยานยนต์ผ่านหน้าด่านตำรวจ นายตำรวจยศร้อยตำรวจโท ไม่ทราบชื่อ เรียกให้จอดรถและสอบถามว่าจะเดินทางไปไหน นาย ศ. ได้บอกกับตำรวจนายนั้นว่าจะไปส่งเพื่อนที่หน้าอำเภอ และตนจะเดินทางไปอบรมต่อที่กรุงเทพมหานคร ตำรวจจึงให้นาย ศ. ลงจากรถมอเตอร์ไซค์ และขอตรวจปัสสาวะ นาย ศ. บอกกับตำรวจว่าตนอยู่ในช่วงบำบัดด้วยสารเมทาโดน[6] หากตรวจปัสสาวะก็ต้องพบสารเสพติดแน่นอน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้เหตุผลว่าที่จะตรวจเป็นชุดตรวจยาบ้า (เมทแอมเฟตามีน) นาย ศ. ทำการต่อรองเพื่อไม่ให้โดนตรวจโดยอ้างการอบรมที่กรุงเทพมหานคร แต่ตำรวจก็ยังยืนยันที่จะตรวจ นาย ศ. จึงตกลงยอมตรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มอบแก้วพลาสติกให้ ๑ ใบ และให้ไปปัสสาวะข้างรถตำรวจที่จอดอยู่ริมรั้วบ้านหลังหนึ่ง นาย ศ. เล่าว่าขณะที่ยืนปัสสาวะอยู่ข้างรั้วนั้นมีหญิงวัยกลางคนเจ้าของบ้านพบเห็นเหตุการณ์อยู่ตลอด เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำชุดตรวจแบบหยดมาตรวจต่อหน้านาย ศ. ผลการตรวจพบว่ามีสารเสพติด ตำรวจจึงยื่นข้อเสนอว่าจะช่วยคดี ต่อมาก็มีตำรวจยศร้อยตำรวจตรี ไม่ทราบชื่อ มาสมทบ โดยแจ้งกับนาย ศ. ว่าถ้าหากถูกดำเนินคดีขึ้นศาลจะต้องเสียค่าปรับถึง ๒๐,๐๐๐ บาท ในข้อหาขับ/เสพ ถ้าหากไม่อยากขึ้นศาลก็จ่ายเงินให้ตนเสียเพื่อช่วยเหลือคดี ในขณะนั้นนาย ศ. มีเงินเพียง ๓,๐๐๐ บาท ซึ่งตำรวจบอกว่าน้อยไป ไม่เพียงพอที่จะช่วยคดีได้ นาย ศ. จึงได้ยกกรณีคนที่หมู่บ้านอื่นถูกจับและตรวจเจอยาบ้า ๕ เม็ด ทางตำรวจชุดนี้ยังให้จ่ายเงินเพียง ๕,๐๐๐ บาท ในขณะที่นาย ศ. ไม่ได้มียาบ้าเลยสักเม็ด ร้อยตำรวจตรีคนดังกล่าวจึงโกรธและต่อว่าที่นาย ศ. ยกเรื่องนี้ขึ้นมาพูด และกล่าวว่าถ้าไม่อยากจ่ายก็ถือว่าช่วยราชการเสียแล้วกัน เพราะเดือนนี้ยังจับไม่ได้ตามเป้าที่ตั้งไว้เลย

ต่อมาเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้นำตัวนาย ศ. พร้อมรถจักรยานยนต์ไปที่ สถานีตำรวจภูธรไชยปราการ เพื่อรับตัวผู้ใช้ยาคนอื่นๆ ที่ถูกฝากขังอยู่ในห้องขังไปส่งตรวจหาสารเสพติดที่โรงพยาบาลไชยปราการ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. ตำรวจชุดดังกล่าวได้นำตัวนาย ศ.

---

6 เมทาโดน จัดเป็นยาเสพติดประเภท 2 และ 3 เทียบเท่ากับมอร์ฟีน เป็นยาเสพติดที่ใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์เพื่อใช้รักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดอย่างรุนแรง ใช้ทดแทนและควบคุมอาการอยากยาในกลุ่มผู้ป่วยฝิ่น เฮโรอีน

และผู้ใช้ยาอีก ๓ คน มาที่รพ.ไชยปราการ โดยใส่กุญแจมือคล้องไว้ด้วยกันทั้ง ๔ คน ต่อหน้าผู้ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลคนอื่นๆ เมื่อมาถึงห้องตรวจ ตำรวจก็ได้ให้นาย ศ. และคนอื่นๆ ลงลายมือชื่อในเอกสารยินยอมรับการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด ระหว่างรอผลตรวจนั้นทางเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลได้เข้ามาชี้แจงกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องการเข้ารับบำบัดของนาย ศ. แต่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้โต้แย้งว่าที่นาย ศ. บำบัดอยู่คือเฮโรอีน ส่วนที่นำมาตรวจในวันนั้นคือตรวจหายาบ้าหรือเมทแอมเฟตามีน ซึ่งเป็นคนละกรณีกัน อย่างไรก็ดีเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลก็ได้ออกเอกสารรับรองการบำบัดของนาย ศ. มอบให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจไปด้วย จนกระทั่งเวลา ๑๒.๓๐ น. ตำรวจชุดดังกล่าวก็ได้ผลตรวจสารเสพติดของนาย ศ. แต่นาย ศ. ไม่มีโอกาสได้เห็นเอกสารการตรวจคัดแยกสารเสพติดแต่อย่างใด เนื่องจากทางเจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บเอกสารไว้กับตัว

เวลา ๑๓.๐๐ น. ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำนาย ศ. และคนอื่นๆ กลับมาที่ สถานีตำรวจภูธรไชยปราการเพื่อทำสำนวน และตั้งข้อหาขับ/เสพ ร้อยเวรที่ทำสำนวนได้ให้นาย ศ. ลงลายมือชื่อในเอกสารสำนวนคดีโดยเปิดให้ดูเฉพาะหน้าที่ต้องลงลายมือชื่อเท่านั้น และนำตัวนาย ศ. ไปขังไว้รวมกับคนอื่นๆ ทางร้อยเวรเจ้าของคดีได้ส่งสำนวนคดีเพื่อฟ้องต่อศาลจังหวัดฝางในที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๗

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ (๓๗), (๓๘), (๔๐) มาตรา ๔๓ ทวิ, ๔๓ จัตวา, ๔๓ เบญจ มาตรา ๑๕๗/๑

๒. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบผู้ขับขี่ซึ่งได้เสพยาเสพติดให้โทษให้ประเภท ๑ เฉพาะแอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อสังเกต

ประเด็นการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดมีข้อสังเกตหลายประการ เช่น

๑. ขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการค้นหาบุคคลเพื่อตรวจหาสารเสพติด โดยเฉพาะในกรณีนี้อาจเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบเพราะผู้เสียหายได้แจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วว่าตนอยู่ในระหว่างการเข้ารับบำบัดและแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะอ้างว่าขอตรวจยาเสพติดในอีกชนิดหนึ่ง แต่ทั้งนี้เห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดดังกล่าวมิได้ประสงค์ที่จะใช้ดุลพินิจบังคับใช้กฎหมายแต่กลับใช้ช่องทางดังกล่าวเรียกรับสินบนจากผู้ที่ถูกจับกุมโดยอ้างว่าจะช่วยเหลือให้ผู้ถูกจับกุมต้องถูกดำเนินคดี

๒. พฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่บังคับให้ผู้ถูกจับกุมปัสสาวะในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีผู้เห็นผู้ถูกจับกุมตลอดระยะเวลาที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับให้ปัสสาวะสร้างความอับอายให้แก่ผู้ถูกจับกุม

๓. ในคดีนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาแล้ว แต่ปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่มีโอกาสได้รับทราบผลการคัดแยกสารเสพติดแต่อย่างใดแต่กลับถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินคดี ซึ่ง

เป็นการตัดสิทธิผู้ต้องหาที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิด

๔. การใส่กุญแจมือให้แก่ผู้ถูกตรวจ ถือเป็นการปฏิบัติอย่างไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะการใส่กุญแจมือและนำไปปรากฏตัวต่อสาธารณชน ย่อมทำให้สาธารณชนตีตราแก่บุคคลผู้ถูกตรวจ ทั้งที่ในข้อเท็จจริงเป็นแค่การตรวจเบื้องต้นแล้วพบสารเสพติดเท่านั้น ยังไม่มีการตรวจยืนยันผลแต่อย่างไร

๕. แม้ในเชิงนโยบายของรัฐ จะถือว่าผู้เสพคือผู้ป่วย ไม่ใช่อาชญากร แต่ในเชิงกฎหมายความผิดฐานเสพก็ยังคงถือเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดทำให้เป็นช่องทางสำคัญให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริตใช้เป็นช่องทางในการแสดงหาประโยชน์ที่มิชอบได้ ดังข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่ามีการต่อรอง ข่มขู่ เรียกรับประโยชน์เป็นทรัพย์สินจากผู้ถูกตรวจหาสารเสพติด

๒.๓ การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่ ๑: ข้อบกพร่องในการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการชั้นสอบสวน

กรณีศึกษา

เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ .๒๕๔๘ มีคนร้ายวางระเบิดบ้านพักของ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ซึ่งก่อนเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้รับฉายาว่าเป็นผู้กำกับตรงฉิน ปราบมาเฟียในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง มาเฟียคาราโอเกะ คดีบ่อดิน และคดีนักการเมืองท้องถิ่น ฯลฯ

หลังจากเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้สืบหาเบาะแสคนร้ายที่ลอบวางระเบิดแต่ก็ได้ถูกตำรวจชั้นผู้ใหญ่ สั่งให้หยุดดำเนินการสอบสวน พร้อมกับตั้งทีมสอบสวนชุดใหม่ขึ้นมาโดยอ้างว่าต้องการให้พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พัก เนื่องจากเพิ่งได้รับบาดเจ็บมา นอกจากนั้นยังมีกระแสปลุกปั่นถึงสาเหตุที่ถูกลอบวางระเบิดว่าเป็นกรณีเรื่องชู้สาว ไม่ใช่ประเด็นที่มีปัญหากับแก๊งมาเฟียในท้องที่

จากการสอบสวนของพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ความว่า คืนก่อนที่จะมีการลอบวางระเบิด นางสาวนันทนา (พยาน) ได้โทรเข้ามาที่สถานีตำรวจภูธร ลำลูกกา ว่าจะมีการลอบวางระเบิด เนื่องจากตนได้ยินการพูดคุยกันระหว่างพี่ชายของตนกับเพื่อนซึ่งเป็นทหาร สังกัดหน่วยทหารราบที่ ๑๑ จนกระทั่งเกิดเหตุระเบิดขึ้น คนร้ายก็ได้กลับมาที่บ้านของตนเพื่อดูข่าว แต่เมื่อรู้ว่าวางระเบิดพลาดจึงหลบหนีไป

ต่อมามีผู้เข้ามาให้การกับพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรว่า ในขณะที่คนร้ายวางระเบิด ตนได้เดินผ่านบริเวณที่เกิดเหตุพอดี ซึ่งหลังจากที่คนร้ายวางระเบิดเสร็จ ได้กระโดดรั้วออกมา และได้ทำเอกสารฉบับหนึ่งตกไว้ ตนจึงได้เก็บมาดูและพบว่าเป็นเอกสารที่ระบุชื่อว่า นายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เมื่อคนร้ายรู้ตัวจึงได้กลับมาผลักหน้าอกของผู้ที่เห็นเหตุการณ์และดึงเอาเอกสารกลับไป

เมื่อได้ความดังนั้นพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้หาข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของนาย

สมศักดิ์ พรอยพริ้ง และนำมาเก็บไว้กลับตัวเอง เมื่อนางนันทนามาให้ปากคำที่สถานีตำรวจ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้เอารูปให้นางสาวนันทนาดู ปรากฏว่าเป็นคนเดียวกับที่นางสาวนันทนากล่าวอ้าง พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้ขอศาลออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ซึ่งในขณะนั้นเองชุดสอบสวนที่ถูกตั้งขึ้นโดยเฉพาะในคดีนี้ ก็ไม่ทราบว่าได้มีการออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งแล้ว

ภายหลังจากนางนันทนา มาให้การประมาณ ๓-๔ เดือน นางนันทนาได้ติดต่อกลับมาโดยเล่าให้ฟังว่าขณะที่กำลังเปิดประตูบ้านได้ถูกชาย ๒ คนขับรถจักรยานยนต์ปาดหน้า ซึ่งหลังจากนั้นก็ติดต่อนางนันทนาไม่ได้อีกเลย

เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลและมีหมายเรียกนางสาวนันทนามาให้การในชั้นศาล ปรากฏว่าไม่สามารถเรียกตัวได้ เนื่องจากที่อยู่ของนางนันทนาไม่แน่ชัด ไม่ตรงตามทะเบียนบ้าน ประกอบกับขณะนั้นทีมสอบสวนก็ได้เรียกตัวนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งมาให้ปากคำ ซึ่งนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งให้การว่านางสาวนันทนาให้การเท็จ กล่าวหาตน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการออกหมายจับนางสาวนันทนาในข้อหาให้การเท็จต่อเจ้าพนักงาน ทำให้คดีที่พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ยื่นฟ้องนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เป็นอันตกไป เนื่องจากพยานที่ให้การซักทอดนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ได้ถูกออกหมายจับเสียเอง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร พยายามหาตัวนางสาวนันทนา โดยใช้ระยะเวลา ๓ ปี จึงหาตัวพบ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ทำหนังสือถึงสำนักงานอัยการสูงสุด ในประเด็นที่ไม่สามารถติดตามนางสาวนันทนา ได้เพราะบ้านเลขที่มีความคลาดเคลื่อน จนในที่สุดอัยการก็มีคำสั่งไม่ฟ้องนางสาวนันทนา

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พานางสาวนันทนาไปร้องต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยได้บันทึกวีดีโอ คำให้การของนางสาวนันทนาไว้ ซึ่งหากนับระยะเวลาตั้งแต่ร้องเรียนจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๘ ปีแต่ก็ไม่ได้มีความคืบหน้าอะไรหลังจากนั้น

ต่อมาวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้มาร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ให้ดำเนินการกับทีมสอบสวนพนักงานอัยการที่สั่งฟ้องนางสาวนันทนา ในข้อหาเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการสอบสวนและสั่งคดีอาญา แต่ก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ โดยเหตุผลที่ว่าขณะนี้อยู่ในช่วงการแสวงหาข้อเท็จจริง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร มีความเห็นว่าเหตุลอบวางระเบิดครั้งนี้น่าจะมาจากคดีนักการเมืองท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบอยู่ รวมกับที่ตนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังซึ่งมารู้ภายหลังว่าร้านคาราโอเกะที่ตนสั่งปิดไปนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด และสาเหตุที่คดีนี้ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากการทำงานที่ล่าช้า และไม่มีความกระตือรือร้นของ ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทั้งๆที่คดีนี้มีพยานหลักฐาน รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ก็ยังไม่ดำเนินการใดๆ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑

๒. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗
๓. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ ๑, ๒

ข้อสังเกต

๑.ประเด็นการบิดเบือน/แทรกแซงการสอบสวน
ในคดีนี้มีความพยายามที่จะบิดเบือนหรือแทรกแซงการสอบสวน โดยการเปลี่ยนทีมสอบสวนและใช้วิธีแสวงหาพยานหลักฐานโดยการเรียกตัวนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ผู้ต้องสงสัยในคดีนี้มาให้การที่สถานีตำรวจ ซึ่งต่อมาพนักงานสอบสวนกลับรับฟังว่า ผู้ต้องสงสัยเป็นผู้บริสุทธิ์ มากกว่านั้นยังมีการออกหมายจับนางนันทนา พยานผู้แจ้งเหตุว่าจะมีการวางระเบิด ว่าเป็นผู้เบิกความเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้คดีของ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการแต่อย่างใด

๒. ประเด็นความล่าช้าในการปฏิบัติงานขององค์กรอิสระ

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ปรากฏในคดีนี้ ผู้เสียหาย คือ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้นำนางสาวนันทนาซึ่งเป็นพยานในคดีไปร้องเรียนยังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน นับตั้งแต่วันร้องเรียนจนกระทั่งปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า๘ ปีแต่ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการแต่อย่างใด

๓. ประเด็นการคุ้มครองพยานในคดี

ในคดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความพยายามในการข่มขู่พยานบุคคลในคดี คือ นางนันทนา ทั้งด้วยการกระทำและคำพูด ซึ่งนางนันทนาเป็นพยานบุคคลที่สำคัญต่อคดีแต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครองและสืบสวนถึงเหตุแห่งการคุกคามแต่อย่างใด

ประเด็นที่ ๒: การสร้างพยานหลักฐานเท็จ

กรณีศึกษาที่ ๑

เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๗ เวลา ๑๖.๐๐ น. นาย ด. ได้เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ไปพบน้องเขยเพื่อแจ้งให้ทราบว่าจะต้องไปรับผลเลือดที่ศูนย์โอโซนบางแค ในวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๗ นาย ด. ได้ขี่รถจักรยานยนต์ ไม่ติดป้ายทะเบียน ซึ่งนาย ด. เป็นผู้เช่าซื้อรถดังกล่าว วันนั้นนาย ด. ใส่กางเกงขายาวลูกฟูกสีน้ำตาล เสื้อแขนยาวสีฟ้า เมื่อขับมาถึงซอยเพชรเกษม ๕๖ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน ๔ นาย ได้เรียกนาย ด. หยุดรถ โดยขอดูป้ายทะเบียนซึ่งไม่ได้นำติดตัวมาด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสั่งให้ไปจ่ายค่าปรับที่สถานีตำรวจ จากนั้นตำรวจจึงได้พานายด.และน้องเขยไปที่ สน. ภาษีเจริญ ซอยเพชรเกษม ๕๔ เมื่อถึงสถานีตำรวจ เจ้าหน้าที่ได้แยกห้องสอบสวนระหว่างนาย ด.และน้องเขย ในห้องสอบสวนมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประมาณ ๘-๙ คน โดยตำรวจคนหนึ่งได้ถามว่า “ได้ทำแบบนี้มากี่ครั้งแล้ว” ขณะนั้นนาย ด. ไม่ทราบว่าเรื่องใด จึงตอบกลับไปว่า “ทำอะไร ผมไม่ได้ทำอะไรผิด” พร้อมกับบอกว่าจะเดินทางไปทำงาน จากนั้นตำรวจจึงบอกว่า ได้ติดตามนาย ด. ตั้งแต่เมื่อวานแล้ว เนื่องจากมีผู้ร้องว่าถูกวิ่งราวทรัพย์เป็นสร้อยคอ แต่นาย ด. ปฏิเสธว่าไม่ได้ขโมย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำถุงพลาสติกสีดำ คลุมบริเวณศีรษะไปจนถึงลำตัวของผู้ร้อง จากนั้นก็เปิดไฟ

พร้อมกับถามอีกครั้ง แต่นาย ด.ก็ยังให้การปฏิเสธ ตำรวจนายหนึ่งจึงพูดว่า “งั้นเอาความผิดฐานมีกัญชาไว้เพื่อเสพคนละครึ่งกับเพื่อนแล้วกัน” และได้นำเอกสารมาให้ลงลายมือชื่อ นาย ด. อ่านเนื้อความว่ามีเอกสารใดบ้าง แต่ตำรวจไม่ให้อ่าน และให้ลงลายมือชื่อ ซึ่งนาย ด. ได้ลงลายมือชื่อแต่มิใช่ลายมือที่ใช้เป็นปกติ

กรณีคดีวิ่งราวทรัพย์ ตำรวจได้เรียกผู้เสียหายมาชี้ตัว แต่ผู้เสียหายบอกว่านาย ด. ไม่ใช่คนร้าย และในวันดังกล่าวได้มีการตรวจปัสสาวะของผู้ร้อง แต่ไม่พบสารเสพติด นาย ด. พยายามร้องขอติดต่อครอบครัวหลายครั้ง ต่อมา มารดาของนาย ด. ทราบว่านาย ด. ถูกดำเนินคดีฐานมีกัญชาไว้เพื่อเสพจำนวน 1.14 กรัม พบของกลางที่กระเป๋าด้านขวา (นาย ด. ถนัดซ้าย) จึงเดินทางมาเยี่ยม และเมื่อครบกำหนดควบคุมตัว จึงถูกนำตัวไปขออำนาจศาลแขวงธนบุรีฝากขัง คดีหมายเลข พ. ๒๔๘๖/๒๕๕๗ และยื่นคัดค้านขอการประกันตัว ฐานความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ และนาย ด. เคยถูกศาลพิพากษา ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มาแล้ว ๕ ครั้ง ส่วนรถจักรยานยนต์ที่นาย ด. ขับมา ตำรวจได้ยึดไว้ไม่ให้มารดาของนาย ด. นำกลับ นาย ด. จึงร้องต่อมูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์ เพื่อประกันตัวให้ออกมาสู้คดี เนื่องจากนาย ด. ไม่ได้มีกัญชาไว้ในครอบครอง

โดยนักกฎหมายของมูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์ มีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีนี้ ไม่มีอำนาจจับกุม หรือตรวจปัสสาวะ เพราะว่าไม่ใช่เป็นการตั้งด่านตรวจตามกฎหมาย เป็นด่านลอย และเมื่อมีการตรวจปัสสาวะหากพบว่าเป็นสีม่วงจะต้องส่งผลไปที่โรงพยาบาลเพื่อตรวจสอบว่าเป็นสารชนิดใด แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะส่งให้พนักงานสอบสวนทันที โดยพนักงานสอบสวนก็มักใช้รายงานการจับกุมของชุดจับกุม นำมาทำเป็นสำนวน และไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่นการแจ้งสิทธิ และการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหารับทราบเป็นต้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๔

๒. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗, ๑๗๕, ๑๗๙, ๑๘๐

๓. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ ๑๔, ๑๕

ข้อสังเกต

๑. ประเด็นการสร้างพยานหลักฐานเท็จ

๑.๑) ในคดีนี้นาย ด. ไม่ได้กระทำความผิดตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหา แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจกลับยัดข้อกล่าวหาให้กับนาย ด. ที่ถูกจับในข้อหาขับรถจักรยานยนต์ไม่มีป้ายทะเบียน เป็นความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

๑.๒) พนักงานสอบสวนใช้รายงานการจับกุมมาเป็นสำนวนโดยไม่ได้มีการสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม และไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหา

๑.๓) ในกระบวนการตรวจปัสสาวะหากพบว่าผลการตรวจปัสสาวะเบื้องต้นเป็นสีม่วงจะต้องส่งผลไปที่หน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อตรวจยืนยันอีกชั้นหนึ่งว่าเป็นสารเสพติดชนิดใด แต่กรณีนี้พบว่าในการตรวจหาสารเสพติดเบื้องต้นนั้นไม่พบแม้แต่ผลว่าปัสสาวะเป็นสีม่วง ดังนั้น เจ้า

หน้าที่ตำรวจจึงไม่มีอำนาจควบคุมตัวนายด.ไว้แต่อย่างใดและต้องปล่อยตัวนายด.อย่างเร็วที่สุด

๒. ข้อเท็จจริงในคดีนี้ยังปรากฏอีกว่านายด.ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการทรมานด้วยการนำถุงดำมาคลุมร่างกายและบังคับให้รับสารภาพในการกระทำที่นายด.ไม่ได้ทำ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกายและขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

๓. นอกจากนี้นาย ด. ยังถูกละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอีกหลายประการ เช่น พนักงานสอบสวนไม่ให้ผู้ถูกกล่าวอ่านบันทึกคำให้การ แต่จะให้ลงลายมือชื่อในบันทึกฉบับดังกล่าวในทันที นาย ด. ไม่ได้รับสิทธิในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวและไม่ได้สิทธิในการติดต่อญาติในชั้นสอบสวน

กรณีศึกษาที่ ๒

เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ เวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. นาย พ.ถูกเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ใช้อาวุธปืนยิงถูกบริเวณลำคอด้านซ้าย กระสุนฝังใน เสียชีวิตที่โรงพยาบาลสกลนคร และตำรวจตั้งข้อกล่าวหาว่า มีความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (ยาบ้า) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยผิดกฎหมาย พยายามฆ่าเจ้าพนักงานและต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่

การกระทำดังกล่าว สืบเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขยายผลการจับกุมของผู้ต้องหาคดียาเสพติดโดยให้ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมติดต่อซื้อยาบ้าจากนายหน่อง ไม่ทราบชื่อและนามสกุลจริง ต่อมานายพ.หรือ ทราบชื่อภายหลัง ได้นำยาบ้าของกลางมาส่งให้ตามจุดนัดหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แสดงตัวเข้าจับกุมปรากฏว่านายพ. ไม่ยอมให้ตรวจค้นจับกุมได้ขับรถด้วยความเร็วพุ่งเข้าชนเจ้าหน้าที่ตำรวจที่โบกให้หยุดรถ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้ใช้อาวุธปืนยิงใส่เพื่อป้องกันตัว ทำให้นายพ. ได้รับบาดเจ็บ และต่อมาได้เสียชีวิตที่โรงพยาบาลสกลนคร จากการตรวจค้นร่างกายนายพ. ร่วมกับแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ และพนักงานสอบสวนพบยาบ้าเม็ดสีส้ม ประทับอักษร wy จำนวน ๑๙๖ เม็ด ยาบ้าเม็ดสีเขียว จำนวน ๒ เม็ด รวม ๑๙๘ เม็ด บรรจุในถุงพลาสติกแบบกดปิดดึงเปิดสีฟ้า พันรอบด้วยเทปกาวสีดำซึ่งพบใกล้บริเวณระหว่างขาใกล้อวัยวะเพศของนายพ. ในตอนที่แพทย์ทำการรักษาตัวที่ ร.พ. สกลนคร ที่มีไว้จำหน่ายให้กับลูกค้าที่สั่งซื้อ อันเป็นความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (ยาบ้า) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยผิดกฎหมาย, พยายามฆ่าเจ้าพนักงานและต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ อนึ่งในการตรวจยึดครั้งนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำตาม "อำนาจ" หน้าที่ภายใต้บัญญัติของกฎหมายด้วยสุจริตบริสุทธิ์ใจ และมิได้กระทำการใดๆโดยมิชอบแต่อย่างใด

แต่ต่อมาข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่า นายพ. ทำงานเป็นวิศวกรอยู่ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วงเกิดเหตุเป็นช่วงหยุดยาวเทศกาลปีใหม่นายพ. จึงเดินทางกลับมาเยี่ยมญาติกับแฟน ซึ่งเมื่อเดินทางไปถึงก็ได้นัดกินข้าวกับเพื่อนเวลา ๒๐.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับตำรวจดักซุ่มเพื่อจับผู้ร้ายอยู่ โดยทางตำรวจมีเพียงข้อมูลว่ารถที่มาส่งยาเสพติดเป็นรถยนต์สีขาว ด้วยความไม่คุ้นกับสถานที่นายพ. จึงขับรถเหมือนท่าทางมีพิรุจ ตำรวจจึงเข้าใจว่าเป็นรถที่ขนยาเสพติด จึงยิงปืนเข้าไปในรถคันดังกล่าวและไล่ตามรถของนายพ. ไปจนกระทั่งนายพ. ถูกวิสามัญ ซึ่งเมื่อตรวจค้นก็ไม่พบยาเสพติดในรถคันดังกล่าวอีกทั้ง ไม่พบว่านายพ. มีอาวุธปืน หรือมีการตอบโต้เจ้าหน้าที่ตำรวจ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๔, ๑๓๑

๒. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗, ๑๗๕, ๑๗๙, ๑๘๐

ข้อสังเกต

๑. จากการตรวจสอบที่เกิดเหตุไม่พบว่านายพ. มีอาวุธปืน หรือมีการตอบโต้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้นการวิสามัญครั้งนี้จึงถือว่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ

๒. มีประเด็นที่ทำให้น่าสงสัยว่าพนักงานสอบสวนพยายามสร้างพยานหลักฐานเท็จคือมีการสวมป้ายทะเบียนให้รถของผู้ตายเพื่อให้ตรงกับทะเบียนของรถต้องสงสัย ทราบได้จากการที่พยานให้การว่าไม่ทราบว่ารถยนต์ของผู้ต้องสงสัยทะเบียนอะไรทราบเพียงว่าเป็นรถคันสีขาว แต่พนักงานสอบสวนกลับให้การว่าทราบป้ายทะเบียนรถตั้งแต่แรก นอกจากนั้นหากเป็นการยิงผิดตัวจริง ยาเสพติดที่พบในรถของผู้ตายคงเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างขึ้นมา เพื่อสร้างข้อหาให้กับผู้ตาย

๓. จากกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการวิสามัญนายพ. เห็นได้ชัดว่าเป็นการใช้กำลังเกิดกว่าเหตุทั้งที่ยังไม่มีพฤติการณ์ที่แน่ชัดว่านายพ. เป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่และแม้จะเป็นผู้กระทำความผิดจริงก็มิใช่เหตุผลที่เพียงพอที่กระทำการวิสามัญนายพ.ได้

๔. จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นยังบ่งชี้ถึงสิทธิของผู้ต้องสงสัยคนอื่นที่ ซึ่งอาจตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับนายพ.ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายในการถูกค้นยานพาหนะในที่สาธารณะ

๒.๔ การกำหนดบทบาทอัยการในการสอบสวน

ประเด็น: บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗

กรณีศึกษา

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ นายก. ถูกจับข้อหาร่วมกันลักทรัพย์หรือรับของโจร พร้อมนาย อ. และนาย ร. (มีข้อเท็จจริงว่าหลังจากการเสียชีวิตของนาย ก. นาย อ. ก็ได้หายสาบสูญอย่างไร้ร่องรอย และนายส. ก็เสียชีวิตโดยอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ชนกับรถไถนาเดินตาม)

วันต่อมานางส. ย่าของนาย ก. ทราบจากเพื่อนบ้านว่านาย ก. ถูกจับกุมและควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จึงได้ไปเยี่ยมพร้อมนำเสื้อผ้าและของใช้ที่จำเป็นจำนวนหนึ่ง

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้นาง ส. เข้าร่วมฟังการสอบสวนที่สำนักงานอัยการ จังหวัดกาฬสินธุ์ นาย ก. ได้รับสารภาพว่ากระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา หลังจากนั้นนาง ส. พยายามขอเข้าเยี่ยมนายก.อีกครั้งแต่ได้รับการปฏิเสธ

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ. ศ.๒๕๔๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แจ้งนาง ส.ว่า มีผู้มาประกันตัวนายก. คือนายสุรศักดิ์ เรืองมั่นศรี สมาชิกสภาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จนกระทั่งเวลา ๑๘.๐๐ น.ก็มิได้มีคำ

สั่งให้การประกันตัว โดยในเวลา ๑๖.๓๐ น. ตำรวจอ้างว่าได้มีการปล่อยตัวนาย ก.แล้ว แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น. นาย ก.ยังอยู่ที่สถานีตำรวจ โดยมีบุคคลอื่นอยู่ด้วย คือนางรัชฎาภรณ์ ภูกาสอน นายมนต์ชัย ยลวิลาส และนางสาวอรัญญา มาหาญ โดยนาย ก. ได้คุยกับนางสาวอรัญญาว่า “น้าครับ ผมขอยืมโทรศัพท์หน่อยครับ” นาย ก.ได้โทรบอกให้นาง ส.รีบมารับเพราะว่าตำรวจจะพาไปฆ่า นาง ส.จึงรีบมาที่สถานีตำรวจ แต่ก็ถูกพันตำรวจตรี สุมิตร นันสถิตย์ ไม่ให้ขึ้นไปพบนายก. ที่คาดว่าจะอยู่ชั้น ๒ เมื่อนางส.และญาติ ได้ขึ้นไปยังชั้น ๒ กลับไม่พบนาย ก. มีเพียงกระเป๋าที่วางไว้ เมื่อนางส.กลับไปดูอีกครั้งหนึ่งกระเป๋าได้สาบสูญไป หลังจากนั้นนาง ส.จึงได้แจ้งความว่าพันตำรวจตรี สุมิตร ได้ปล่อยตัวนาย ก. ตามหมายปล่อยตัวของศาลจังหวัดกาฬสินธุ์แล้วแต่ยังมิได้กลับบ้าน

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ นาง ส.ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าพบศพสงสัยว่าเป็นศพของนาย ก. ญาติจึงไปดูศพที่กระท่อมกลางทุ่งนา ตำบลแสนชาติ อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าเป็นศพของนาย ก.จริง สภาพของผู้ตายถูกแขวนคอด้วยเชือกไนลอนหลายรอบกับขื่อกระท่อม ที่ศีรษะด้านซ้ายมีแผลรอยช้ำตามต้นแขนขา ลูกอัณฑะถูกบีบจนแตก ข้อมือทั้งสองข้างมีรอยรัด เท้าเปื้อนโคลนแต่รองเท้าที่วางอยู่ไม่เปื้อนโคลน

โดยหลังจากเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งคณะกรรมการมีความเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานใดชี้ชัดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจนายใดเกี่ยวข้องกับการตายของนายก. จึงไม่เอาผิดทางวินัยตามพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ม. ๗๗ ๗๘ ๗๙ และ ๘๔ หรือทางอาญา และให้ยุติการสอบสวน

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ได้รายงานผลการชันสูตรศพว่า ผู้ตายถูกกระทำร้ายร่างกายอย่างทารุณจนเกิดบาดแผลตามจุดต่างๆ มีการฉุดกระชากบริเวณข้อมือมีรอยกุญแจมือ อัณฑะถูกบีบจนเขียวช้ำ มีรอยปริแตกคล้ายวิธีการ “ดีดไข่’’ เพื่อต้องการทรมานให้บอกความลับบางอย่าง บริเวณลำคอมีการใช้เชือกไนลอนรัดคอหลายรอบอย่างแรงจนลิ้นจุกปากขาดอากาศหายใจ และนำศพมาแขวนคออำพรางให้เหมือนว่าเป็นการฆ่าตัวตาย

วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๘ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือดีเอสไอ โดยคณะกรรมการคดีพิเศษ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ ให้คดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของนายก. เป็นคดีพิเศษที่จะต้องทำการสอบสวนตามมาตรา ๒๒ วรรค ๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสืบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และเห็นชอบให้อัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๒ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ออกหมายเรียกผู้ต้องหามาแจ้งข้อกล่าวหาได้แก่ พันตำรวจโทสำเภา ยินดี พันตำรวจตรีสุมิตร นันทสถิต พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและย้ายศพเพื่อซ่อนเร้นปิดบังอำพรางการตาย

วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๒ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาพร้อมตัวจำเลยทั้ง ๕ คน คือ ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ พันตำรวจโทสำเภา ยินดี พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ

คดีนี้พันเอก ปิยวัฒน์ กิ่งเกตุ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้ร่วมสอบสวนในคดีนี้ให้ความเห็นว่า การสอบสวนในคดีนี้มีข้อสังเกตหลายประการได้แก่

๑) การหามูลเหตุจูงใจการฆ่านาย ก. จึงได้เดินทางไปเรือนจำ ระแวกที่เกิดเหตุเพื่อหาสาเหตุ จึงได้สาเหตุว่า ผู้ตายเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

๒) เหตุใดจึงเลือกจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นที่แขวนคอผู้ตายซึ่งได้ข้อมูลว่าจำเลยในคดีนี้ มีคนหนึ่งที่รู้จักคนที่อยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จากการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์

๓) ในสำนวนชุดแรกของพนักงานสอบสวนที่การสอบข้อเท็จจริงของคุณอรัญญาเพียงแค่ ๓ หน้า แต่พนักงานอัยการสอบสวนมีข้อเท็จจริงถึง ๔๐ หน้า

๔) การชันสูตรพลิกศพผู้ตาย เป็นประโยชน์ต่อคดี โดยมีข้อมูลว่าก่อนตาย ผู้ตายได้รับประทานอาหาร ๒ ชั่วโมง ก่อนถูกสังหาร และระยะเวลาที่พบศพคือ ๑๒ ชั่วโมงหลังจากเสียชีวิต คือ ๘ โมงเช้า ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงสถานที่ที่ผู้ตายอยู่ก่อนที่จะเสียชีวิต

สุดท้ายศาลอาญาได้มีคำพิพากษาประหารชีวิต ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ ฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและจำคุก ๗ ปี พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ ฐานกระทำการในตำแหน่งโดยมิชอบเพื่อช่วยเหลือบุคคลใดบุคคลหนึ่งมิให้ต้องรับโทษ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๓๒

ข้อสังเกต

๑. ประเด็นการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๑.๑ การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่มีข้อพิรุธเห็นได้จากการตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อสอบข้อเท็จจริงในคดีนี้ กลับมีมติเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานใดชี้ชัดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจนายใดเกี่ยวข้องกับการตายของนายก. ซึ่งหากกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่ได้มีมติให้คดีดังกล่าวนี้เป็นคดีพิเศษ และให้ตั้งพนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวน ในชั้นสอบสวนคงไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้

๑.๒ การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมดซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญานั้นเป็นการกระทำฆาตกรรมอำพราง ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายและหน้าที่อย่างร้ายแรงแล้ว ยังเป็นการบั่นทอนความเชื่อมั่นที่ประชาชนที่มีต่อบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอื่นด้วย

๒. นอกจากนี้ข้อเท็จจริงในคดียังแสดงให้เห็นถึงข้อกพร่องในกระบวนการยุติธรรมอื่นอีก เช่น

๒.๑ นาย ก. ไม่ได้รับสิทธิในการติดต่อญาติในชั้นสอบสวนโดยญาติของนายก. รับทราบและเป็นผู้ติดต่อมาเอง

๒.๒ ในประเด็นการปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งคนที่ถูกกล่าวอ้างว่ามายื่นประกันตัวนายก.คือ สมาชิกเทศบาล ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับนายก.เลย จึงมีข้อสังเกตในประเด็นนี้ด้วยว่าการให้บุคคลใดก็ได้มายื่นขอประกัน โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกควบคุมตัว อาจเป็นช่องว่างที่ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่สุจริต ใช้เป็นช่องทางในการนำตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวออกไปกระทำในประการใดๆในทางที่มิชอบ ดังที่ปรากฏในข้อเท็จจริงนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกำหนดให้เฉพาะผู้ที่

เกี่ยวข้องกับผู้ที่ถูกควบคุมตัวเท่านั้นที่จะสามารถยื่นขอประกันตัวได้ ก็จะเป็นการจำกัดสิทธิในการได้รับประกันตัวของบุคคลที่ควบคุมตัวได้ ดังนั้น จึงอาจต้องหาจุดสมดุลและหลักประกันให้แก่ทั้งผู้ถูกควบคุมตัวและผู้ยื่นประกันตัว

๒.๕ นิติวิทยาศาสตร์

ประเด็น: ข้อบกพร่องในการเข้าถึงและนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล

กรณีศึกษาที่ ๑ (การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ในชั้นศาล)

นายสุไลมาน แนซา อยู่บ้านเลขที่ ๓๕ บ้านสูแตมาแจ ตำบลกะดูนง อำเภอสายบุรี ผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคง เสียชีวิตเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ในสภาพศพแขวนคอด้วยผ้าขนหนูมัดกับกรงเหล็กดัดหน้าต่างในขณะถูกควบคุมตัว กรณี ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ห้องควบคุมตัวของศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์(ศสฉ.) ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี จากกรณีการตายของนายสุไลมาน บิดามารดานายสุไลมาน ได้ดำเนินคดีเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี จำเลยที่ ๑ กระทรวงกลาโหม จำเลยที่ ๒ กองทัพบก จำเลยที่ ๓ โดยยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดปัตตานีไว้เป็นคดีหมายเลขดำที่ พ.๒๔๘/๒๕๕๔

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๕ ศาลอาญากรุงเทพใต้มีการนัดสืบพยานคดีไต่สวนการตายนายสุไลมานที่เป็นการส่งประเด็นมาจากศาลจังหวัดปัตตานี พยานที่นำสืบวันนี้หนึ่งปากคือ พ.ต.ท.พงศ์ศิริเดช สุตสาครเย็น (ชื่อเดิม พ.ต.ต.ปิยะพงษ์ สาครแป้น) เป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจ สังกัดกลุ่มงานตรวจพิสูจน์ สถาบันนิติเวชวิทยา ได้ใจความว่า

พ.ต.ท. พงศ์ศิริเดช เป็นผู้ตรวจร่างกายนายสุไลมาน จำไม่ได้ว่าผ้าที่ใช้ผูกคอตายนั้นผูกปมแบบเงื่อนตายหรือเงื่อนล็อค ไม่พบร่องรอยบาดแผลจากการถูกทำร้ายร่างกายภายนอก ไม่พบร่องรอยการต่อสู้ พบรอยลักษณะคล้ายมดแทะบางแห่งแต่ไม่แน่ใจว่าอยู่บริเวณแถวๆ ขอบกางเกงในหรือไม่ บริเวณอันฑะเป็นคราบของสัตว์กัดแทะแต่ไม่ปรากฏว่ามีเลือดไหล แต่เป็นสะเก็ดเลือดแห่งๆ สาเหตุการตายสันนิษฐานได้ว่าเกิดจากการขาดเลือดไปเลี้ยงสมองเนื่องจากการผูกคอ น้ำหนักตัวกดบริเวณเส้นเลือดใหญ่บริเวณลำคอซึ่งเป็นลักษณะการตายที่สบายเหมือนการนอนหลับ แต่ใบหน้าจะคล้ำกว่าปกติ ลักษณะตาของผู้ตายเป็นความแห้งของลูกตา ไม่ได้เกิดจากเส้นเลือดฝอยในลูกตาแตก ลิ้นจุกปากเกิดจากแรงดันจากผ้าขนหนูดันโคนลิ้นทำให้ลิ้นจุกออกมาซึ่งขึ้นกับความหนาของวัสดุที่ใช้ผูกคอและตำแหน่งไปตรงกับโคนลิ้นหรือไม่ ริมฝี ปากล่างด้านในไม่มีลักษณะของการกดกระแทกบริเวนลำคอซ้ายมีแผลถลอกเกิดจากการกดทับของผ้าขนหนูที่ใช้รัดคอ เนื่องจากผู้ตายได้ตายมาเป็นเวลานาน เนื้อเยื่อจึงน่าจะตายแล้วไม่มีเลือดไปเลี้ยงทำให้เกิดแผลถลอก ลำคอไม่หัก และการผูกคอตายลักษณะเช่นนี้คอจะไม่หักแน่นอน ไม่ได้ตรวจละเอียดว่าสภาพฟันผู้ตายมีการหักหรือไม่ ไม่ได้ตรวจสอบเล็บมือและเล็บเท้าของผู้ตาย การผูกคอตายไม่จำเป็นต้องมีการเกร็งมือหรือกำมือเสมอไป ขึ้นอยู่กับสภาพในขณะที่ผู้ตายจะถึงแก่ความตาย ขณะชันสูตรพลิกศพ สภาพศพที่แข็งเริ่มใกล้อ่อนตัวไปสู่สภาวะเน่าเปื่อย ซึ่งโดยเฉลี่ยศพจะแข็งเต็มที่ใช้เวลาประมาณ ๑๐-๑๒

ชั่วโมง หากถูกฆ่าด้วยวิธีใช้ถุงพลาสติกครอบหัวขณะผู้ถูกฆ่ามีสติอยู่จะต้องมีบาดแผลจากร่องรอยการต่อสู้เพื่อดิ้นรนหาอากาศหายใจ แต่จะไม่มีเลือดออกบริเวณนัยน์ตาของผู้ตาย เพราะไม่มีการกดที่บริเวณเส้นเลือดใหญ่บริเวณลำคอ

วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๕ ศาลจังหวัดปัตตานีได้อ่านคำสั่งชันสูตรพลิกศพนายสุไลมาน แนซา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ช.๑๔/๒๕๕โดยมีคำสั่งสรุปได้ว่า ศพผู้ตายไม่มีบาดแผลหรือร่องรอยการถูกทำร้าย ผู้ตายตายเพราะขาดเลือดไปเลี้ยงสมองจากการผูกคอด้วยผ้าเช็ดตัวกับเหล็กดัดหน้าต่าง ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๘, ๑๕๐

ข้อสังเกต

๑. ประเด็นการค้นหาความจริงด้วยการอาศัยพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งในคดีมีข้อเท็จจริงที่ได้จากการชันสูตรพลิกศพค่อนข้างละเอียดแต่เมื่อผ่านกระบวนการไต่สวนการตายแล้วกลับไม่มีข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์และก่อให้เกิดประโยชน์แก่คดีแต่อย่างใด

๒. ตามคำเบิกความของพยานฝ่ายผู้ร้องคัดค้าน คือ นายอับดุลกอเดร์ บากา ซึ่งถูกควบคุมตัวช่วงเดียวกัน เบิกความว่า ในคืนที่เกิดเหตุ ตนได้ยินเสียงรถยนต์ขับเข้ามายังบริเวณหน้าห้องพักของนายสุไลมาน จากนั้น ได้ยินเสียงโครมภายในห้อง อีกทั้งยังได้ยินเสียงคน ๒ คน สนทนากันว่า “เสร็จหรือยัง เร็วๆหน่อย” จากนั้น เสียงรถยนต์ขับออกไป แต่จากการเบิกความของนายอารอบี รือสะ ผู้ถูกควบคุมตัวอีกคน ซึ่งพักอยู่ที่ห้องข้างห้องพักนายสุไลมาน เบิกความว่า ในคืนเกิดเหตุไม่ได้ยินเสียงอะไรเลย

๓. เลือดที่ไหลออกจากรูทวารหนักของนายสุไลมาน ตามคำเบิกความของแพทย์หญิงเปมิกา ตักขะนา แพทย์จากโรงพยาบาลหนองจิก จ.ปัตตานี ให้ความเห็นว่า คนที่ผูกคอตายจะไม่ควรมีเลือดไหลออกจากทวารหนัก

กรณีศึกษาที่ ๒ (การใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการค้นหาหลักฐานในคดีอาญา)

วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เวลา ๒๐.๓๐ น. นายสมชาย นีละไพจิตร รองประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความ ถูกอุ้มหายไป ซึ่งในวันเวลาดังกล่าว นายสมชาย นีละไพจิตร ได้ขับรถยนต์ส่วนตัวออกจากโรงแรมชาลีนาในซอยมหาดไทย ย่านลาดพร้าว- รามคำแหง ก่อนถูกกลุ่มชายฉกรรจ์ไม่น้อยกว่า ๔-๕ คนอุ้มนายสมชาย นีละไพจิตร หน้า สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก และต่อมาพบรถยนต์นั่งส่วนบุคคลหมายเลข ภง ๖๗๘๖ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นทรัพย์สินของนายสมชาย นีละไพจิตร ที่บริเวณลานจอดรถ สถานีขนส่งหมอชิต

ซึ่งหลังจากการหายตัวไปมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อสืบหาร่องรอยจากหลายส่วน ทั้งกองบัญชาการสอบสวนกลาง ชุดติดตามสืบสวนของกองบัญชาการตำรวจนครบาล รวมถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้พยายามค้นหาหลักฐานในแม่น้ำแม่กลอง อ.บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยมีการงมค้นหาวัตถุพยานที่เป็นถังน้ำมันที่

เชื่อว่ามีการนำมาทิ้งหลังจากการเผาทำลายศพ นอกจากนี้ด้วยผลของการขยายผลการสืบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังพบข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีกลุ่มบุคคลได้นำทนายสมชายไปในเขตจังหวัดราชบุรี

ต่อมาพนักงานสอบสวนคดีพิเศษพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์พิสูจน์บุคคลสูญหาย และกลุ่มงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เดินทางลงพื้นที่ห้วยชินสีห์ ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี อีกครั้ง เพื่อทำการเก็บหลักฐานหน้าดิน บริเวณต้องสงสัยว่าเป็นจุดที่คนร้ายนำร่างของนายสมชายมาเผาทำลายศพ โดยวิธีการตรวจพิสูจน์ครั้งนี้ เจ้าหน้าที่จะขุดหน้าดินลึกลงไปกว่า 1 เมตร เพื่อนำหน้าดินมาตรวจพิสูจน์หาคราบน้ำมัน และนำไปเปรียบเทียบกับหลักฐานที่ดีเอสไอเคยตรวจพบก่อนหน้านี้

การลงพื้นที่ค้นหาหลักฐานเพื่อพิสูจน์การเสียชีวิตของนายสมชายนั้น ดีเอสไอ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้พยายามดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ โดยครั้งแรก เมื่อวันที่ ๗ เม.ย. ๒๕๔๗ มีการนำกำลังตรวจสอบพื้นที่บริเวณแนวตะเข็บชายแดนไทย-พม่า ย่านเมืองสามหมอก จ.แม่ฮ่องสอน ครั้งที่ ๒ บริเวณผืนป่าช่วงรอยต่อ อ.จอมบึง กับ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ครั้งที่ ๓ กลางหุบเขาโป่งอีเก้ง หมู่ ๒ ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี ครั้งที่ ๔ นำนักประดาน้ำมางมหาถังน้ำมันและโครงกระดูก ในแม่น้ำแม่กลอง บริเวณท่าน้ำหน้าศาลเจ้าแม่เบิกไพร หมู่ ๑ ต.เบิกไพร อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี หน้าวัดปลักแรด หมู่ ๔ ต.บ้านโป่ง และหน้าศาลอาม่า ห่างจากวัดปลักแรด ๓ กิโลเมตร ครั้งที่ ๕ สะพานวัดบ้านโป่ง จ.ราชบุรี โดยครั้งนี้พบฝาถังน้ำมัน ๒๐๐ ลิตร ปรากฏว่า พบคราบเลือดและไขมันกระดูกจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อตรวจสอบแล้วทั้งหมดเป็นโครงกระดูกสัตว์ และครั้งที่ ๖ บริเวณบ่อกำจัดขยะเทศบาลตำบลห้วยชินสีห์ หมู่ ๗ ต.อ่างทอง อ.เมือง จ.ราชบุรี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของแผนก ๖ กองคลังแสงสรรพาวุธทหารบก ที่ต่อมาได้มอบให้เทศบาลตำบลห้วยชินสีห์ใช้เป็นที่เผาขยะ อย่างไรก็ตาม ชิ้นส่วนกระดูกแต่ละชิ้นที่พบมีดีเอ็นเอหลงเหลืออยู่น้อยเกินไป จนไม่สามารถตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้

โดยจากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตรวจทราบว่ามีกลุ่มคนร้ายทั้งหมด ๕ คน ดังต่อไปนี้ พันตำรวจตรีเงิน ทองสุก พันตำรวจโทสินชัย นิ่มปุญญกำพงษ์ จ่าสิบตำรวจชัยเวง พาด้วง สิบตำรวจเอกรันดร สิทธิเขตและพันตำรวจโทชัดชัย เลี่ยมสงวน และพันตำรวจเงิน ทองสุก คดีนี้ได้มีการฟ้องผู้ต้องหาจำนวน ๕ ราย ในข้อหาความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ และร่วมกันปล้นทรัพย์ โดยศาลได้มีคำพิพากษาจำคุก เพียงคนเดียวคือ พันตำรวจเงิน ทองสุก แต่ผู้ต้องหาที่เหลือยกฟ้อง เพราะไม่มีหลักฐานเพียงพอ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๘, ๑๕๐

ข้อสังเกต

๑.ในปัจจุบันศาลมักฟังหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญา เช่น คดีนายสมชาย นีละไพจิตร ที่พยายามนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่า นายสมชาย นีละไพจิตร ได้ถูกฆาตกรรมหรือไม่ ถึงแม้จะมีข้อเท็จจริงว่ามีการอุ้มนายสมชายไปจริง แต่

เนื่องจากหลักฐานที่ค้นพบทั้ง ชิ้นส่วนกระดูก คราบเลือด ไขมันกระดูก ไม่สามารถสรุปได้เป็นของนายสมชาย นีละไพจิตร ทำให้ไม่มีหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มายืนยันข้อเท็จจริงที่ว่านายสมชาย นีละไพจิตร ถูกฆาตกรรม

๒. คดีเกี่ยวกับการอุ้มหาย เป็นอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการอุ้มหายในบางกรณีแทบจะไม่ปรากฏร่องรอยหรือพยานหลักฐานใดเลย ดังนั้น กรณีคดีอุ้มหายจึงมีความยากลำบากในการค้นหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความจริง ทั้งการไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่รัฐ หรือพนักงานสอบสวนในบางกรณีอาจรู้จักหรือเป็นพวกเดียวกับผู้ก่ออาชญากรรม ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันในทางคดี และโดยสภาพที่การอุ้มหาย จะไม่ปรากฏร่องรอยโดยเฉพาะศพของผู้ถูกอุ้มหาย ทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานยิ่งมีความเป็นไปได้ยากกว่ากรณีคดีสะเทือนขวัญอื่นๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีน้อยมากหรือแทบไม่มีคดีใดเลยที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ แม้แต่คดีทนายสมชาย ซึ่งเป็นคดีที่ได้รับความสนใจจากสาธารณะ และมีการทำงานด้านการสืบสวนสอบสวนร่วมกันของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อันเป็นหน่วยงานที่จำเลยสังกัดอยู่ ทำให้การทำงานมีความน่าเชื่อถือและมีอิสระมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้เทคนิคด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วย แต่ก็ยังไม่สามารถเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้น จึงควรจะต้องพิจารณาหาแนวทางหรือกระบวนการในการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อมาใช้สำหรับกรณีที่การค้นหาความจริงเป็นไปด้วยความยากลำบากเช่นกรณีตัวอย่างนี้หรือไม่

๒.๖ อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย

ประเด็นที่ ๑: การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

กรณีศึกษาที่ ๑ (การไต่สวนการตายโดยศาล)

<u>เหตุการณ์ตากใบ</u>

เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เกิดการชุมนุมของประชาชนที่บริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อร้องขอความเป็นธรรมให้แก่ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านจำนวน ๖ คน ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีในความผิดฐานแจ้งความเท็จและยักยอกทรัพย์สินของทางราชการ ต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐได้ใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมในบริเวณดังกล่าวหน้าทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีในที่เกิดเหตุ ๖ คน และไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลอีก ๑ คน รวม ๗ คน หลังจากนั้นมีการควบคุมตัวผู้ชุมนุมที่เหลือไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี จำนวน ๑,๓๗๐ คน เมื่อเดินทางไปค่ายอิงคยุทธบริหาร ปรากฏว่ามีผู้เสียชีวิตระหว่างการควบคุมบนรถ ๗๘ คน

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ รัฐบาลไทย ได้ตั้ง คณะกรรมการอิสระเพื่อสอบกรณีมีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยมี นายพิเชษ สุนทรพิพิธ เป็นประธานคณะกรรมการ และคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) มีมติให้เปิดเผยผลสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อสาธารณชน และผลจากการสอบสวนในกรณีดังกล่าว มีราย

ละเอียดดังนี้

๑) พนักงานอัยการได้ฟ้องผู้ชุมนุม ๕๙ คน (เป็นคดีหมายเลขดำที่ ๙๖, ๕๑๑/๒๕๔๘) (ต่อมาเสียชีวิต ๑ คน) เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘ ในฐานความผิดร่วมกันมั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ร่วมกันทำให้เสียทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ฯ ต่อมาภายหลังได้ถอนฟ้องไปเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๙ โดยให้เหตุผลสาธารณะว่า การยุติข้อพิพาทในคดีนี้จะเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การฟ้องคดีและการดำเนินคดีต่อไปจึงไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ และอาจกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ รวมทั้งผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ

๒) พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ไต่สวนการเสียชีวิตกรณีมีผู้เสียชีวิตจากการขนย้ายผู้ชุมนุมจำนวน ๗๘ ศพ (คดีหมายเลขดำที่ ช.๑๖/๒๕๔๘) ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๒ ศาลจังหวัดสงขลาอ่านคำสั่งคดี ช.๑๖/๒๕๔๘ ได้ความสรุปจากคำสั่งรวม ๑๖ หน้า มีใจความสำคัญโดยย่อดังนี้

“...พยานผู้ร้องทั้งแปดได้ร่วมกันทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร (ระบุว่าแพทย์ท่านใด ชันสูตรพลิกศพใด) พบว่า ผู้ตายทั้ง ๗๘ ถึงแก่ความตาย เนื่องจากขาดอากาศหายใจ โดยมีพนักงานสอบสวนเบิกความยืนยันสนับสนุนว่า พยานผู้ร้องทั้ง ๑๕ ต่างได้เบิกความถึงเหตุการณ์ที่พบเห็นในวันเกิดเหตุทั้งก่อน ขณะ และเกิดเหตุได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน แม้ผู้ร้องซักถามได้นำสืบในทำนองว่าผู้ที่ถูกควบคุมตัวบางคนเป็นผู้ที่เข้าไปดูการชุมนุม การสลายการชุมนุมและการควบคุมผู้ร่วมชุมนุมเดินทางเคลื่อนย้ายไปที่ค่ายอิงคยุทธฯ ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนและวิธีการในการสลายการชุมนุม การเคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมไปค่ายอิงคยุทธฯ ใช้เวลาในการเดินทางนานกว่าปกติ แต่เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉุกละหุกปัจจุบันทันด่วนในวันเกิดเหตุ กลุ่มผู้ร่วมชุมนุมที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่งพันคน ซึ่งร่วมชุมนุมกันในบริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรตากใบอันมีพื้นที่จำกัด และบริเวณที่เกิดเหตุอยู่ใกล้พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ประกอบกับการสลายการชุมนุมเสร็จสิ้นลงในเวลาค่ำ รถยนต์บรรทุกที่ใช้เคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร ที่ทางราชการสามารถจัดหาได้ในท้องที่เกิดเหตุในขณะนั้น ระยะทางจากหน้าสถานีตำรวจภูธรตากใบ ไปยังค่ายอิงคยุทธฯ ห่างไกลกัน สภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง กับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นขัดขวางต่อการเดินทาง ดังนี้ หากมิได้ควบคุมเคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมออกจากบริเวณที่เกิดเหตุโดยเร็ว อาจจะเกิดเหตุการณ์ลุกลามบานปลาย ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ขึ้นอีก จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการดังกล่าวในทันทีอย่างต่อเนื่อง พยานหลักฐานของผู้ร้องซักถามจึงไม่มีน้ำหนักหักล้างพยานหลักฐานของผู้ร้อง ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ในวันเกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเข้าสลายการชุมนุมและควบคุมผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมนำตัวไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ตามความจำเป็นแห่งสภาพการณ์เท่าที่เอื้ออำนวยให้ได้ในขณะนั้น อันเป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่ แม้ปรากฏตามภาพเหตุการณ์ที่ได้จากแผ่นบันทึกภาพ (VCD) ว่าบุคคลที่แต่งกายคล้ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการสลายการชุมนุม บางคนทำร้ายผู้ร่วมชุมนุมขณะที่เข้าสลายการชุมนุมก็ตาม เชื่อว่าเป็นการกระทำของบุคคลดังกล่าวในทันทีทันใดโดยพลการ เมื่อไม่ปรากฏว่าหลังจากที่ผู้ตายทั้ง ๗๘

และผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวขึ้นรถยนต์บรรทุกนำส่งค่ายอิงคยุทธบริหารจนแล้วเสร็จได้มีการกระทำต่อผู้ตาย ๗๘ หรือผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวอีก การที่ผู้ตายทั้ง ๗๘ ถึงแก่ความตายในระหว่างการควบคุมเคลื่อนย้ายเพื่อนำส่งค่ายอิงคยุทธบริหาร จึงถือได้ว่าผู้ตายทั้ง ๗๘ ถึงแก่ความตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อาศัยเหตุผลดังวินิจฉัยมา จึงมีคำสั่งว่าผู้ตาย (ระบุชื่อ ๗๘ รายชื่อ) ทั้ง ๗๘ ตายที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เหตุและพฤติการณ์ที่ตายคือ ผู้ตายทั้ง ๗๘ ขาดอากาศหายใจ ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่”

ต่อมานางสาวมัสตะ เจะอูมา กับพวกรวม ๓๔ คน ญาติของผู้ตายในเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่หน้า สภ.ตากใบ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส ได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญา เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งศาลจังหวัดสงขลาซึ่งมีคำสั่งในคดีชันสูตรพลิกศพระบุเพียงสาเหตุการตายว่า ผู้ตายทั้ง ๗๘ ราย ตายเพราะขาดอากาศหายใจ ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และคำร้องดังกล่าวของญาติผู้ตายได้ขอให้ศาลอาญาพิจารณาทำคำสั่งใหม่ให้ถูกต้องเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเห็นว่าคำสั่งศาลจังหวัดสงขลาไม่ได้กล่าวถึงพฤติการณ์ที่แท้จริง ที่นำมาซึ่งความตาย ทั้งไม่ระบุว่าใครเป็นผู้ทำให้ตาย ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่าผู้ตายทั้ง ๗๘ คน ถูกเจ้าหน้าที่สลายการชุมนุม โดยบังคับให้ถอดเสื้อและมัดมือไขว้หลัง และให้นอนคว่ำหน้ากับพื้นรถยนต์ บรรทุกทับซ้อนกันเป็นชั้นๆ หลายชั้น มีการทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บ หายใจไม่ออก และเสียชีวิตในระหว่างการขนย้ายผู้ชุมนุมไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ต่อมาศาลอาญามีคำสั่งยกคำร้อง ด้วยเหตุผลว่าเมื่อศาลจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นศาลชั้นต้นเช่นเดียวกันกับศาล อาญารับคดีไว้และทำการพิจารณาทำคำสั่งไปแล้ว ศาลอาญาจึงไม่อาจรับคดีไว้พิจารณาได้อีก ผู้ร้องยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนตามคำสั่งศาลชั้นต้น และผู้ร้องได้ยื่นฎีกาเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕

วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า ศาลฎีกาตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของนางสาวมัสตะ เจะอูมา กับพวก ว่า ศาลอาญามีอำนาจพิจารณาคดีนี้หรือไม่ คดีนี้นางสาวมัสตะกับพวกยื่นคำร้องอ้างว่า การพิจารณาคดีของศาลจังหวัดสงขลาไม่เป็นไปโดยถูกต้องและไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ โดยมิได้มีคำสั่งถึงพฤติการณ์ที่ตายในการขนย้ายของเจ้าหน้าที่โดยการมัดมือ ไขว้หลัง นอนคว่ำหน้าและทับซ้อนกัน ซึ่งเป็นพฤติการณ์แห่งการตายที่แท้จริง อีกทั้งมิได้มีคำสั่งถึงคนทำร้ายให้ตาย และการเคลื่อนย้ายศพโดยไม่มีเหตุที่อ้างตามกฎหมาย และมีคำขอให้ศาลอาญาทำคำสั่งใหม่ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานในสำนวนความ ศาลฎีกา เห็นว่าตามคำร้องของนางสาวมัสตะกับพวก เป็นกรณีที่กล่าวอ้างว่าศาลจังหวัดสงขลาดำเนินการพิจารณาไม่ชอบด้วยกฎหมาย มิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ ที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมหรือที่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการพิจารณาพยานหลักฐานอันเป็นเรื่องการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๗ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ซึ่งศาลชั้นต้นในคดีที่มีการพิจารณาที่ผิดระเบียบมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นหรือสั่งแก้ไขเสียได้ตามบทกฎหมายดังกล่าว ดังนี้ นางสาวมัสตะกับพวก จึงชอบที่จะยกขึ้นว่ากล่าวกันในคดีเดิมที่อ้างว่ามีการพิจารณาที่ผิดระเบียบ จะมายื่นคำร้องเป็นคดีใหม่ที่ศาลอาญาหาได้ไม่ นางสาวมัสตะกับพวกจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้ที่ศาลอาญา ที่ศาลล่างทั้งสองไม่รับคำร้องนางสาวมัสตะกับพวกไว้พิจารณานั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผล ฎีกาฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน[7]

๓) คดีแพ่งที่ญาติผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บ ทุพพลภาพ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องหน่วยงานรัฐ เพื่อเรียกค่าเสียหายในกรณีผู้เสียชีวิตจากการขนย้ายในเหตุการณ์ที่ตากใบ จำนวน ๗ สำนวน ในปี ๒๕๔๘-๒๕๔๙ ต่อมาได้มีการเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ โดยทั้งสองฝ่ายตกลงยอมรับค่าเสียหายทางแพ่งเป็นจำนวนทั้งหมด ๔๒,๒๐๑,๐๐๐ บาท ทั้งนี้เงินส่วนหนึ่งได้จ่ายให้ญาติผู้เสียชีวิตรายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท ไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ส่วนกรณีผู้ได้รับบาดเจ็บ และทุพพลภาพนั้น เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ศาลได้มีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดให้จำเลยจ่ายเงินแก่โจทก์จำนวนประมาณ ๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท และจ่ายให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทั้งหมดเท่ากัน เป็นเงินคนละ ๓๐,๐๐๐ บาท และส่วนที่เหลือขึ้นอยู่กับเอกสารหลักฐานค่าใช้จ่ายต่างๆของผู้บาดเจ็บและพิการแต่ละราย

๔) กรณีผู้เสียชีวิต ๗ ศพ จากการสลายการชุมนุมหน้า สภ.ตากใบ พนักงานอัยการสั่งงดการสอบสวนและยุติคดีเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๙ เพราะมีพยานบุคคลยืนยันว่าผู้เสียชีวิตทั้ง ๗ รายมีพฤติกรรมยุยงให้ประชาชนก่อความวุ่นวายและไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้ทำให้เสียชีวิต จึงไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้ พนักงานอัยการจึงสั่งงดการสอบสวนและยุติคดี ตามหนังสือที่ อส(นธ) ๑๑๓๑/๕๓๑๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

๕) กรณีผู้สูญหายในเหตุการณ์สลายการชุมนุมตากใบ ๗ คน รัฐบาลได้จ่ายค่าเยียวยาครอบครัวผู้สูญหายครอบครัวละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐

ข้อสังเกต

๑. กระบวนการไต่สวนการตายและคำสั่งศาลยังไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมแก่เหยื่อได้และยังเป็นการให้ความชอบธรรมต่อการปฏิบัติการที่ไม่เคารพสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากรายงานการสังเกตการณ์คดีไต่สวนการตายกรณีตากใบ "๔ ปีเศษของการเดินทางในการค้นหาความจริงกรณีความตายที่ตากใบ" [8]ก่อให้เกิดข้อคำถามถึงความชอบธรรมในกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ในการไต่สวนการตายคดีนี้มีการสืบพยานทั้งสิ้น ๗๐ ปาก โดยพยานจำนวน ๒๑ ปาก เป็นพลขับรถ และ ๓ ปาก เป็นผู้นั่งข้างคนขับ และผลการไต่สวนคือ พยานทั้ง ๗๐ ปาก ล้วนเป็นผู้ไม่รู้เห็นและไม่ทราบถึงสาเหตุการตายของทั้ง ๗๘ ศพ ทั้งนี้ ทนายความผู้

---

7 ข้อมูลจาก http://www.prachatai.com/journal/2013/08/47956 ศาลฎีกาพิพากษายืน ไม่รับคำร้องไต่สวนการตายคดีตากใบ

8 โดยปรีดา ทองชุมนุม และดรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล

ร้องเคยได้ดำเนินการแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาล ขอให้ศาลใช้ดุลยพินิจตัดพยานในบัญชีพยานที่อัยการเสนอ และให้จัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง และนำประจักษ์พยานสำคัญที่รู้เห็นการตาย เข้าเบิกความต่อศาลตามสมควร เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยเร็ว ซึ่งศาลมีความเห็นว่า พยานที่ทนายเห็นว่าสำคัญนั้นเป็นดุลยพินิจของทนายเอง และที่ทนายเห็นว่าคำเบิกความของพยานไม่แตกต่างในสาระสำคัญนั้นเป็นเพราะทนายผู้ร้องไม่สามารถรับข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังมีคำเบิกความบางส่วนของพยานที่ไม่ปรากฏในคำสั่งของศาล เช่น พฤติการณ์ในการขนย้าย สภาพศพ และบาดแผลของศพที่มีพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ต่ำกว่า ๓ คนได้เบิกความไว้อย่างชัดเจนในชั้นพิจารณาคดีว่า บางศพมีร่องรอยการถูกทำร้ายด้วยของแข็ง ใบหน้าช้ำมีเลือดออก ฟันหัก เป็นต้น

อนึ่ง การไต่สวนการตายเป็นเรื่องของการไต่สวน เพื่อให้ได้ความจริง จะใช้วิธีการชั่งน้ำหนักพยานมาฟังไม่ได้ แต่ต้องนำเอาพยานหลักฐานทั้งหมดมาฟังประกอบกันเพื่อมีคำสั่ง

๒. การดำเนินการของพนักงานอัยการที่ให้งดการสอบสวน โดยอ้างว่ามีพยานบุคคลยืนยันว่าผู้เสียชีวิตทั้ง ๗ ราย มีพฤติกรรมยุยงให้ประชาชนก่อความวุ่นวายและไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้ทำให้เสียชีวิต ซึ่งไม่สมเหตุสมผล และการจ่ายเงินค่าชดเชยให้ผู้เสียหายแล้วให้จบคดี สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดการลอยนวลพ้นผิด เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความรุนแรงเกินกว่าเหตุต่อประชาชนไม่ได้ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษอย่างเหมาะสม มีผลให้วงจรความรุนแรงยังดำเนินต่อไป และยังตอกย้ำความไม่ยุติธรรมที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ อันเป็นเชื้ออย่างดีที่หล่อเลี้ยงความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ไว้

กรณีศึกษาที่ ๒[9] (คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไม่เป็นการตัดสิทธิการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นประชาชน)

<u>เหตุการณ์กรือเซะ</u>

เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๗ ได้มีกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งเข้าโจมตีสถานีตำรวจที่ทำการของฝ่ายปกครอง และที่ตั้งส่วนราชการ พร้อมกัน ๑๑ จุด ในพื้นที่ ๓ จังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และสงขลา สำหรับจังหวัดปัตตานีเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่งได้บุกเข้าโจมตีจุดตรวจของเจ้าพนักงานตำรวจและทหาร ที่ กรือเซะ และปล้นอาวุธปืน กระสุนปืนของทางราชการไปจำนวนหนึ่ง ฆ่าและพยายามฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกำลังทำหน้าที่ แล้วได้หลบหนีเข้าไปยึดครองมัสยิดกรือเซะ ซึ่งเป็นศาสนสถานและโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับจุดตรวจฯ ดังกล่าว โดยในวันเดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารได้เข้าดำเนินการควบคุมสถานการณ์โดยอ้างอำนาจตามกฎหมายจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตภายในมัสยิดกรือเซะ รวมจำนวน ๒๘ คน และบริเวณภายนอกมัสยิดอีก ๔ คน รวม ๓๒ คน

ภายหลังเหตุการณ์ ๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๗ รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ภายใต้ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๐๔/๒๕๔๗

---

9 ร่างรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยภายใต้กติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๒ โดยอังคณา นีละไพจิตร ๒๕๕๓ http://justiceforpeace.org/wp-content/uploads/2011/03/AKN_Final_Report_ICCPR_South_2_10_edit-editagain.pdf

ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ให้แต่งตั้ง "คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีมัสยิดกรือเซะ" ขึ้น โดยมีนายสุจินดา ยงสุนทร อดีตเอกอัครราชทูตและอดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นประธานกรรมการ (คณะกรรมการอิสระฯ ได้หารือกับรองนายกรัฐมนตรีท่านหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๗ แล้วสรุปผลได้ว่าไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสระฯ ที่ต้องไต่สวนสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นที่จุดอื่นอีก ๑๐ จุด หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗ เพียงแต่ให้คณะกรรมการอิสระฯ อ้างถึงเหตุการณ์ทำนองเดียวกันที่เกิดขึ้นก่อนหน้าวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๗ เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่องและการมีแบบแผนในการก่อความไม่สงบในภาคใต้เท่านั้น

คณะกรรมการอิสระฯ เสียงข้างมาก มีความเห็นในข้อ ๕ .๑.๑.๑ ว่า "แม้ฝ่ายเจ้าหน้าที่จะอ้างว่า จำเป็นต้องใช้อาวุธเพื่อปกป้องชีวิตตนเองและประชาชนผู้บริสุทธิ์ แต่เมื่อคำนึงถึงที่ตั้งของมัสยิดกรือเซะซึ่งตั้งอยู่อย่างเป็นเอกเทศ ไม่ได้อยู่กลางแหล่งชุมชน และจำนวนประชาชนก็ไม่ได้มีจำนวนมากตามที่มีการกล่าวอ้าง การใช้วิธีปิดล้อมและตรึงกำลังไว้รอบมัสยิดควบคู่ไปกับการเจรจาและเกลี้ยกล่อม โดยสันติวิธี อาจทำให้ผู้ก่อความไม่สงบยอมจำนนได้ในที่สุด อันจะช่วยให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลเรื่องวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ ครั้งนี้ รวมทั้งผู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การประเมินสถานการณ์และป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การยุติเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะด้วยสันติวิธีจึงมีความเหมาะสมกว่าที่จะใช้วิธีรุนแรงและอาวุธหนักเพื่อยุติเหตุการณ์"

ต่อมาศาลจังหวัดปัตตานีได้มีการไต่สวนการเสียชีวิตของประชาชนทั้ง ๓๒ คนในปี ๒๕๔๗-๒๕๔๘ และศาลจังหวัดปัตตานีมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๘ ว่า ผู้เสียชีวิตทั้งหมด ๓๒ คน ถูกเจ้าหน้าที่กระทำให้เสียชีวิต ในจำนวนนี้มี ๔ คน เสียชีวิตเมื่อเวลาประมาณ ๐๕.๐๐ น. บริเวณหน้ามัสยิดกรือเซะ ส่วนอีก ๒๘ คน เสียชีวิตภายในมัสยิดกรือเซะ เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. ซึ่งเป็นการเสียชีวิตภายใต้คำสั่งการของ พลเอกพัลลภ ปิ่นมณี รองผู้อำนวนการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) พันเอกมนัส คงแป้น ผู้บังคับการหน่วยเฉพาะกิจปัตตานี และพันตรี ธนภัทร นาคชัยยะ นายทหารยุทธการกรมรบพิเศษที่ ๓ (ยศขณะนั้น) ทั้งนี้ ศาลปัตตานีได้ส่งคำสั่งให้อัยการจังหวัดปัตตานีดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติต่อไป

ต่อมาอัยการสูงสุดได้มีคำสั่งไม่ฟ้องเจ้าหน้าที่ดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีนี้ได้ อย่างไรก็ดีกฎหมายไทยก็มิได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมด้วยตนเอง

สำหรับการเสียชีวิตของประชาชน ๑๙ ศพ ที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๗ นั้น ศาลจังหวัดสงขลามีคำสั่งคดีหมายเลขดำที่ ช.๓๐/๒๕๔๗ คดีหมายเลขแดงที่ ช.๒๔/๒๕๕๑ ซึ่งเป็นคดีไต่สวนการตายกรณีดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ความอาญา โดยมีเนื้อหาบางส่วน สรุปคือ ผู้ตายทั้งหมด ตายที่ตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๗ เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย คือ ผู้ตายทั้ง ๑๙ ได้ใช้อาวุธมีดและปืนและระเบิด จะเข้าทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจประจำหน่วยบริการประชาชนตำบลสะบ้าย้อย เจ้าพนักงานตำรวจ ร่วมกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองกับพวกหลายคน ร่วมกันยิงต่อสู้และร่วมกันปิดล้อมร้านอาหารสวยน๊ะ ภายใต้การสั่งการของร้อยตำรวจเอกอุทัย รักนวล หลังจากนั้นได้มีการต่อสู้กัน ผู้ตายทั้งหมดถึงแก่ความตาย เนื่องจากถูกกระสุนปืนของเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้า

พนักงานฝ่ายปกครองกับพวกที่อวัยวะสำคัญ[10] ซึ่งในคดีนี้พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องเช่นกัน[11]

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔

ข้อสังเกต

ประเด็นการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ และข้อจำกัดในการฟ้องคดีเองของผู้เสียหาย

๑. ศาลจังหวัดปัตตานีจะมีคำสั่งการไต่สวนการตายว่าผู้เสียชีวิตทั้ง ๓๒ คน ถูกเจ้าหน้าที่กระทำให้เสียชีวิต ภายใต้คำสั่งการของพลเอกพัลลภ ปิ่นมณี พันเอกมนัส คงแป้น พันตรีธนภัทร นาคชัยยะ แต่อัยการสูงสุดกลับมีคำสั่งไม่ฟ้องเจ้าหน้าที่ทั้งสามโดยให้เหตุผลว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และถึงแม้ว่าคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการสูงสุดจะไม่เป็นเหตุให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายระงับไป แต่การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนนั้นยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงพยานหลักฐาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการฟ้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

๒. จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวแล้ว ควรจะมีกระบวนการตรวจสอบการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจและมีอิทธิพลหรือกรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องขอความเป็นธรรมเข้ามาในคดี

ประเด็นที่ ๒: การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

กรณีศึกษา

นายดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง มอบหมายให้ นายศิริพัฒน์ บุญมี ทนายความ ยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย จำเลยที่ ๑ นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา จำเลยที่ ๒ และนายเสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา จำเลยที่ ๓ ข้อหาหมิ่นประมาท มาตรา ๓๒๖ และ มาตรา ๓๒๘ ประมวลกฎหมายอาญา และ เผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ มาตรา ๑๔ (๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๔๐ กรณีนำเสนอข่าวนายดิเรกฤทธิ์ มีบันทึกส่วนตัว หรือจดหมายน้อย ขอให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสนับสนุนให้นายตำรวจยศพันตำรวจโท เป็นผู้กำกับการ ทั้งนี้ศาลอาญา (รัชดา) ได้ประทับรับฟ้องเป็นคดี หมายเลขคดีดำ ๒๗๒๕/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗

คดีนี้ ศาลเห็นว่ามูลเหตุสืบเนื่องจากเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๗ สำนักประชาสัมพันธ์ได้มีหนังสือรายงานต่อประธานศาลปกครองสูงสุดเกี่ยวกับกรณีปรากฏข่าวว่า โจทก์ซึ่งเป็นเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองได้มีหนังสือ (จดหมาย) ๒ ฉบับ ถึงรองผู้บัญชาการตำรวจ

---

10 ดูคำสั่งศาลจังหวัดสงขลา คำสั่ง คดีหมายเลขดำที่ ช.๓๐/๒๕๔๗ คดีหมายเลขแดงที่ ช.๒๔/๒๕๕๑

11 ศูนย์ข่าวอิศรา: ชำแหละคดีกรือเซะ-28 เมษาฯ กับปัญหากระบวนการ "ไต่สวนการตาย"

แห่งชาติและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อประกอบการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย พันตำรวจเอกชูธเรศ ยิ่งยงดำรงสกุล (ขณะดำรงตำแหน่งพันตำรวจโท) ให้เป็นผู้กำกับการ วันดังกล่าวนายหัสวุฒิ วิฑิตวิริยกุล ประธานศาลปกครองสูงสุด ได้มีคำสั่งที่ ๑๒/๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง โดยมีนายเกษม คมสัตย์ธรรม รองประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ

ผลการสืบสวน คณะกรรมการวินิจฉัยว่า การกระทำในลักษณะเช่นว่านั้นของโจทก์ไม่ว่าจะทำลงโดยผู้ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองหรือผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการเทียบเท่ากับเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองตำแหน่งใด และไม่ว่าจะกระทำในช่วงเวลาใดก็ตาม เป็นสิ่งที่วิญญูชนทั่วไปย่อมตำหนิติเตียนทั้งนั้น และยิ่งโจทก์เป็นผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองและในบรรดาคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองนั้น ส่วนหนึ่งเป็นคดีพิพากษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เช่นการแต่ตั้งโยกย้าย เลื่อนเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย และการออกจากราชการ ซึ่งรวมถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วย

การกระทำของ โจทก์ยิ่งถูกวิญญูชนในสังคมตำหนิติเตียนหนักขึ้น และเห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่นำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ สำนักงานศาลปกครอง และเสื่อมเสียต่อศาลปกครองในฐานะที่สำนักงานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในงานธุรการของศาลปกครอง เข้าข่ายมีมูลอันควรกล่าวหาว่าโจทก์กระทำการในเสื่อมเสียต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และเกียรติภูมิ ของสำนักงานศาลปกครอง อันเป็นการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมตามข้อ ๑(๓) ของระเบียบคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายปกครองว่าด้วยประมวลจริยธรรมของเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งข้อ ๒๔ ของระเบียบดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย และโดยที่ระเบียบคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายปกครองว่าด้วยประมวลจริยธรรมของ เจ้าหน้าที่สำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๕ ถือเป็นระเบียบแบบแผนของทางราชการ การกระทำของโจทก์จึงเข้าข่ายเป็นกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ ตามมาตรา ๘๒ (๒) และ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ทั้งยังเข้าข่ายเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา ๘๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย การกระทำของโจทก์จึงมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยฐานดังกล่าว

จากนั้นในวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ได้มีการลงประกาศในข่าวศาลปกครองครั้งที่ ๕๗/๒๕๕๗ กล่าวสรุปแถลงผลการดำเนินการทางวินัยของโจทก์ว่า เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามทางจริยธรรมข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง โดยมีมูลอันควรกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

ต่อมาวันรุ่งขึ้นจำเลยทั้งสามได้นำข่าวศาลปกครองดังกล่าวลงในเว็บไซต์ www.isranews.org โดยอ้างว่า แหล่งข่าวระดับสูงของศาลปกครองเปิดเผยกับสำนักข่าวอิศราว่าข้อมูลที่ปรากฏในข่าวศาลปกครองนั้นไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในผลสอบของคณะกรรมการการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง จึงได้พาดหัวข่าวว่า ***"ตุลาการโวย สนง.ศาลปกครองออกแถลงข่าวบิดเบือนข้อเท็จจริงผลสอบปม จม.น้อยฝาก ตร."***เผยข้อมูลที่ถูกต้อง คกก.สอบข้อเท็จจริงชี้ "ดิเรกฤทธิ์" ไม่ได้โดนโทษเบาหวิว! แค่ภาคทัณฑ์ว่ากล่าวตักเตือน แต่อาจถึงขั้นทำผิดวินัยร้ายแรงตามระเบียบราชการพลเรือน โดยเอกสารดังกล่าวก่อนย่อหน้าสุดท้ายมีข้อความว่า นอกจากนั้น หากการกระทำผิดตามมาตรดังกล่าวเป็นเหตุให้เสียหายราชการร้ายแรงตาม มาตรา ๘๕ (๗) ระบุว่าละเว้นการกระทำหรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๒ หรือฝ่าฝืนข้อห้ามตาม

มารตรา ๘๓ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

การที่จำเลยทั้งสามลงโฆษณาข้อความเช่นว่านั้น กรณีถือได้ว่าจะเลยทั้งสามได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ติชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ (๓)

สำหรับข้อความที่ได้ บรรยายว่า *"การที่นายวิชัย รองประธานศาลปกครองสูงสุด อ้างว่านายดิเรกฤทธิ์ได้ถูกพักงานแล้วเป็นเวลา ๒ เดือน และไม่ปรากฏความเสียหายในรูปธรรมที่สำนักงานศาลปกครองและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงให้งดโทษภาคทัณฑ์ และให้ว่ากล่าวตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ไม่เป็นความจริง"* เห็นว่า ข้อความดังกล่าวจำเลยทั้งสามได้นำมาจากข่าวศาลปกครอง ครั้งที่ ๕๗/๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข ล. ๑ ทั้งสิ้น ไม่ได้เป็นการเสนอข่าวอันเป็นเท็จหรือใส่ความโจทก์ให้ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด คดีโจทก์จึงไม่มีมูลให้ประทับฟ้องไว้พิจารณา

ข้อกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) และ ๒๘

ข้อสังเกต

๑.กรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้มีบทบัญญัติที่ให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางโดยไม่มีขอบเขตจำกัด และปราศจากผู้ดำเนินงานกลั่นกรองคดีในชั้นต้นส่งผลให้มีปริมาณคดีบางประเภทขึ้นสู่ศาลจำนวนมากเกินความจำเป็น ดังเช่นกรณีการฟ้องคดีหมิ่นประมาท ที่โจทก์มักจะฟ้องจำเลยในลักษณะเหมารวมทั้งองค์กรหรือเป็นการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งกัน นอกจากนี้ ผู้ที่ถูกฟ้องบางคนก็มิได้มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิดนั้น ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เสียเวลาในการมาขึ้นศาลและเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี

๒. ในข้อพิพาททางอาญาโดยเฉพาะคดีหมิ่นประมาทเป็นข้อพิพาทที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนเป็นหลัก ไม่ได้กระทบต่อสาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของสังคมมากนัก การที่กำหนดให้ข้อพิพาทในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา ย่อมส่งผลให้เอกชนเน้นนำคดีมาฟ้องในทางอาญาเพื่อบังคับ ข่มขู่คู่กรณี เพราะการฟ้องคดีอาญามีต้นทุนที่เป็นจำนวนเงินตกแก่ผู้ฟ้องคดีน้อยกว่าในคดีแพ่ง เพราะคดีอาญาอาศัยกลไกของรัฐในการดำเนินการเป็นหลัก ต่างจากคดีแพ่งที่เอกชนต้องดำเนินการเอง และอีกประการหนึ่ง การฟ้องคดีอาญา มีสภาพบังคับในเชิงการลงโทษแก่ผู้กระความผิดหนักกว่าคดีแพ่ง ทำให้การฟ้องเป็นคดีอาญามีผลให้ผู้ถูกฟ้องเกรงกลัวมากกว่า ดังจะเห็นได้จากหลายกรณีที่บริษัทเอกชนพิพาทกับชาวบ้าน และมีการฟ้องดำเนินคดีแก่ชาวบ้านที่ลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อให้ชาวบ้านเกรงกลัวและยอมถอย

๒.๗ กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น

ประเด็นที่ ๑: การตรวจพยานหลักฐาน มาตรา ๑๗๓/๑ ประมวลกฎหมายอาญา

กรณีศึกษา (นัดตรวจพยานหลักฐาน)

เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมผู้ต้องหาคนหนึ่ง โดยวิธีการล่อซื้อยาเสพติด ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาจากการขยายผลทำให้สามารถจับกุมผู้ต้องหาที่สอง และที่สามได้ โดยจากการสืบทราบพบว่า ผู้ต้องหาที่สองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าอาวุธสงครามทำให้ พนักงานสอบสวนโยงความผิดดังกล่าวกับข้อหายาเสพติด และตั้งข้อหาทั้งสามคนว่า กระทำความผิดฐานมีอาวุธสงครามและยาเสพติด ทั้งๆที่ไม่มีอาวุธสงครามเป็นของกลาง

จากการสอบข้อเท็จจริงจำเลยที่สองและที่สามมีอาชีพทำวิสาหกิจชุมชน ต้มสุราพื้นบ้านขายและนำมาส่งให้กับร้านของบิดาจำเลยที่หนึ่งเป็นประจำ

ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน พนักงานอัยการและทนายความได้นำพยานหลักฐานมาเพื่อเตรียมยื่นให้กับศาลในวันนัด แต่เมื่อทั้งสองฝ่ายมาพร้อมกันในห้องพิจารณา ศาลได้บอกกับพนักงานอัยการว่า “จะยื่นพยานหลักฐานในวันดังกล่าวเลยหรือ อย่างนี้ก็เผยไต๋หมดเลยละสิ” ทำให้พนักงานอัยการเปลี่ยนใจไม่ยื่นเอกสารในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๗๓/๑, ๑๗๓/๒๑

ข้อสังเกต

การตรวจพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๗๓/๑ และ ๑๗๓/๒ มีเจตนารมณ์เพื่อ

๑. เพื่อส่งเสริมให้คู่ความสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานที่สามารถเปิดเผยได้โดยไม่กระทบต่อรูปคดีและเป็นการพิสูจน์พยานหลักฐานกันในชั้นต้น โดยหากพยานหลักฐานชิ้นใดสามารถรับกันได้ตั้งแต่ในชั้นดีก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณาของศาลและลดระยะเวลาการสืบพยานลง ทำให้ระบบการดำเนินคดีสามารถกระทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้นกัน

๒.นอกจากนี้การตรวจพยานหลักฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อการกลั่นกรองคดี และเป็นการส่งเสริมให้การค้นหาความจริงในชั้นศาลมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เพราะในการตรวจพยานหลักฐานจะทำให้ศาลได้ทราบพยานหลักฐานและรูปคดี ซึ่งจะทำให้ศาลสามารถใช้บทบาทเชิงรุกในการค้นหาความจริงในการพิจารณาได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ การตรวจพยานหลักฐาน หากมีการเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดที่แต่ละฝ่ายมีจะช่วยให้เกิดการเตรียมการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย และป้องกันการจู่โจมพยานหลักฐาน แต่ในทางปฏิบัติมักจะไม่มีการเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมด เพราะทั้งฝ่ายพนักงานอัยการ จำเลย หรือศาลเอง ยังขาดเข้าใจในวัตถุประสงค์ และมีความเข้าใจว่าการดำเนินคดีอาญาคือการต่อสู้คดีแบบคู่ความสองฝ่ายและศาลเป็นกรรมการเหมือนอย่างในคดีแพ่ง แต่ที่จริงแล้วการ

ดำเนินคดีอาญาต้องเป็นไปตามหลักการตรวจสอบค้นหาความจริง ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันค้นหาความจริง ซึ่งการกำหนดให้ตรวจพยานหลักฐานจึงสดคล้องกับหลักการนี้ แต่ด้วยความไม่เข้าใจหลักการตรงนี้ของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นข้อเท็จจริงที่ระบุว่าศาลได้บอกกับพนักงานอัยการว่า “จะยื่นพยานหลักฐานในวันดังกล่าวเลยหรือ อย่างนี้ก็เผยไต๋หมดเลยละสิ” จึงทำให้การตรวจพยานหลักฐานไม่มีการดำเนินการมากนัก หรือแม้จะมีแต่ก็ไม่มีการตรวจพยานหลักฐานทั้งหมด

ประเด็นที่ ๒: การเข้าถึงพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา

กรณีศึกษา

เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งเหตุจากชาวบ้านบนเกาะเต่าว่าพบนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ชาย-หญิง จำนวน ๒ ราย นอนเสียชีวิตอยู่บน โขดหิน บริเวณหาดทรายรี โดยศพแรกเป็นหญิง อายุประมาณ ๒๕-๓๐ ปี ผิวขาว ผมสีบลอนด์ทอง สภาพนอนหงายเปลือยกายทั้งล่างและบน โดยเสื้อยืดสีชมพู และกระโปรงถูกถลกขึ้นไปอยู่ที่เอว มีบาดแผลถูกทำร้ายด้วยของมีคมบริเวณใบหน้าเป็นแผลฉกรรจ์ ใบหน้าเละ ห่างจากศพแรกประมาณ ๔ เมตร พบศพนักท่องเที่ยวชาย อายุประมาณ ๒๕-๓๐ ปี ผิวขาว สภาพนอนหงายเปลือยกาย มีบาดแผลถูกทำร้ายด้วยของมีคมที่หลังศีรษะ ศีรษะยุบเป็นแผลฉกรรจ์ ใกล้ศพพบกางเกงยีนส์ขาสามส่วน เสื้อยืดสีน้ำเงินและกระโปรงยีนส์ ถูกถอดทิ้งไว้ คาดว่าเป็นเสื้อผ้าของผู้ตาย จากการตรวจสอบห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ ๕๐ เมตร พบจอบเปื้อนเลือดถูกทิ้งไว้ คาดว่าน่าจะเป็นอาวุธที่คนร้ายใช้ทำร้ายร่างกายผู้ตายทั้งสอง

วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดสืบสวนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เข้าควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยแรงงานต่างด้าวชาวพม่า จำนวน ๒ คน ซึ่งเป็นเด็กเสิร์ฟบาร์ AC TWO และร้านมายา หลังการตรวจสอบพบว่า มีกล้องวงจรปิดสามารถจับภาพกลุ่มบุคลดังกล่าวได้ จำนวน ๓ คน ซึ่งเข้ามาซื้อบุหรี่ และสุราไปจากร้านสะดวกซื้อ แล้วนำมานั่งดื่มกินที่ขอนไม้ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายหาดทรายรีใกล้ๆ กับจุดเกิดเหตุ ในเบื้องต้นทั้งคู่ให้การรับว่า พากันมานั่งดื่มกินพร้อมเล่นกีตาร์ในบริเวณดังกล่าวจริง แต่ไม่ยอมรับว่ามีส่วนพัวพันต่อการสังหารนักท่องเที่ยวทั้งคู่ ในขณะที่กำลังเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งได้เข้าควบคุมตัวนายวิน อายุ ๒๒ ปี แรงงานต่างด้าวชาวพม่าลูกจ้างร้านเซฟตี้สต๊อปซึ่งหลบหนีออกจากเกาะไปกับเรือนอนโดยสาร โดยเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมตัวได้ขณะเรือกำลังจะเข้าเทียบท่าเรือเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งขณะที่เจ้าหน้าที่ยังเค้นสอบเครียดอยู่ในเซฟเฮาส์ข้างที่เกิดเหตุ นายพิวได้ยอมรับสารภาพว่า ขณะที่ตน และเพื่อนไปนั่งดื่มกินเหล้ากันอยู่ที่บริเวณใกล้ที่เกิดเหตุ เห็นนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษทั้ง ๒ คนเดินมาด้วยกันแล้วมานั่งคุยกันในที่เกิดเหตุ ทำให้ตนและเพื่อนเกิดอารมณ์ทางเพศ ซึ่งเพื่อนอีกคนหนึ่งได้กลับไปหาภรรยาที่พัก ส่วนตัวเองกับเพื่อนอีกหนึ่งคนได้เข้าไปทำร้ายร่างกายนักท่องเที่ยวชายและหญิง และลากร่างนักท่องเที่ยวชายไปทิ้งที่ชายทะเล หลังจากนั้น ก็ได้ข่มขืนนักท่องเที่ยวหญิง เมื่อข่มขืนแล้วเสร็จก็ได้ใช้จอบทุบนักท่องเที่ยวหญิงซ้ำอีกครั้งจนเสียชีวิต

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ สภาทนายความได้มีมติแต่งตั้งคณะทำงานเข้าช่วยเหลือ

จำเลยทั้ง ๒ ราย โดยในวันดังกล่าวเป็นวันสืบพยานไว้ก่อนฟ้อง พยาน ๓ ปาก คือนายเมาเมา ผู้อยู่ในเหตุการณ์ และเพื่อนอีก ๒ คน ซึ่งเป็นชาวพม่า ขณะที่มีการสืบพยานจำเลยทั้ง ๒ คนได้พูดคุยกับทนายความว่าตนไม่ได้ทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ต่อมาทนายความพร้อมล่ามจึงได้พูดคุยกับจำเลยทั้ง ๒ โดยจำเลยทั้ง ๒ กล่าวว่าถูกบังคับให้ยอมรับสารภาพโดยการข่มขู่ และทำร้ายร่างกาย

วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ศาลจังหวัดเกาะสมุย ได้ทำการเบิกตัว ๒ จำเลยคดีดังกล่าวจากเรือนจำอำเภอเกาะสมุย เพื่อมารับฟังการตรวจพยานหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย และกำหนดวันนัดสืบพยานโจทก์และจำเลย หลังจาก พนักงานอัยการจังหวัดเกาะสมุยได้สรุปสั่งฟ้องจำเลย จำนวน ๖ ข้อกล่าวหา ประกอบด้วย ๑. หลบหนีเข้าเมือง ๒. อยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต ๓. ร่วมกันฆ่านายเดวิดโดยเจตนา ๔. ร่วมกันข่มขืนกระทำชำเรานางสาวฮานห์นา อันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิง ๕. ร่วมกันฆ่านางสาวฮานห์น่าเพื่อปกปิดความผิดของตัวเอง และเพื่อให้พ้นจากการจับกุม ส่วนจำเลยที่ ๒ ถูกฟ้องเพิ่มอีก ๑ ข้อหา ในข้อหาลักทรัพย์ จำเลยทั้งคู่ให้การปฏิเสธทุกข้อกล่าวหาโดยการตรวจพยานหลักฐานครั้งนี้ มีตัวแทนสถานทูตเมียนร์ม่า ตัวแทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม ตัวแทนคณะทำงานเครือข่ายสิทธิแรงงานข้ามชาติ และทนายจำเลยเข้าร่วมการรับฟังการตรวจพยานหลักฐาน และบอกว่าทางจำเลยมีเอกสารพยานหลักฐานสำคัญ เชื่อมั่นว่าสามารถแก้ต่างให้จำเลยได้

วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๗ ทีมทนายความของจำเลยทั้ง ๒ จากสภาทนายความ ได้เดินทางมายังศาลจังหวัดเกาะสมุย ตามที่ศาลได้มีการนัดตรวจพยานหลักฐาน โดยมีคณะ พนักงานอัยการจังหวัดเกาะสมุย เข้าร่วมตรวจพยานหลักฐานต่อศาลในครั้งนี้ด้วย ซึ่งหลังจากวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ทนายความได้เดินทางไปยังศาลจังหวัดเกาะสมุยอีกครั้ง เพื่อขอคัดลอกสำเนาพยานหลักฐานในคดีที่โจทก์ได้ยื่นไว้ แต่ปรากฏว่าหลักฐานเป็นเอกสารแผ่นใหญ่ขนาดหลายตารางเซนติเมตรจึงไม่สามารถคัดถ่ายได้โดยวิธีการปกติ และศาลไม่อนุญาตให้นำเอกสารดังกล่าวออกมาคัดลอก ทำให้ทนายความไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานเอกสารนั้นได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๗๓/๑, ๑๗๓/๒๑

ข้อสังเกต

๑. การไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานเอกสารได้

๒. ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานเพิ่มเติม ทนายความฝ่ายจำเลยได้ยื่นขอเรียกหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น เลือดของผู้เสียหาย อสุจิที่พบในร่างกายของผู้เสียหาย บุหรี่และเส้นผมที่พบบริเวณที่เกิดเหตุ ที่ฝ่ายโจทก์ได้ยื่นส่งต่อศาลก่อนหน้านี้เพื่อนำไปตรวจ DNA อีกครั้ง เพื่อเทียบกับผลรายงานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่โจทก์ได้ยื่นให้แก่ศาล แต่เนื่องจากโจทก์ได้กล่าวว่าหลักฐานดังกล่าวได้ใช้ไปจนหมดแล้วทำให้ไม่สามารถนำส่งเพื่อตรวจสอบตามที่ร้องขอได้

๒.๘ กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์

ประเด็น: การพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐานชั้นอุทธรณ์

กรณีศึกษา

นายเจริญ วัดอักษร ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกในการคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ ของบริษัทกัลฟ์ อิเล็กทริค จำกัด ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นสองในสามโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในจังหวัด ตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก

ต่อมาเมื่อต้นปี ๒๕๔๗ นายธนู หินแก้ว, นายมาโนช หินแก้ว สจ.ประจวบคีรีขันธ์, นายเจือ หินแก้ว อดีตกำนัน ต.บ่อนอก ได้ร่วมกันจ้างวานและวางแผนให้นายเสน่ห์ เหล็กล้วน และนายประจวบ หินแก้ว ฆ่านายเจริญวัดอักษร ด้วยสาเหตุมาจากความโกรธแค้นที่นายเจริญ วัดอักษร เป็นแกนนำชาวบ้านในการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน

ต่อมาพนักงานอัยการได้เป็นโจทก์ฟ้องนายนายเสน่ห์ เหล็กล้วน และนายประจวบ หินแก้ว นายธนู หินแก้ว นายมาโนช หินแก้ว และนายเจือ หินแก้ว เป็นจำเลยข้อหาร่วมกันฆ่าและใช้จ้างวานฆ่านายเจริญ วัดอักษร และในวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ .๒๕๔๙ ศาลนัดสืบพยานในคดี แต่เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ได้นำตัวจำเลยทั้ง ๒ คนมาเบิกความต่อศาล แต่นำใบมรณบัตรมายืนยันว่าทั้ง ๒ คนเสียชีวิต ซึ่งนายธนพัฒน์ จันทรปรรณิก ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร กล่าวยืนยันว่า ผู้ต้องหาทั้ง ๒ คนป่วยเป็นโรคประจำตัวมาก่อนที่จะเข้าเรือนจำแล้ว โดยมีร่างกายทรุดโทรมอ่อนเพลีย ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำได้ส่งเข้ารักษาพยาบาลที่สถานพยาบาล และทางญาติของผู้ต้องหาทั้ง ๒ คนรับทราบมาตลอด โดยนายประจวบเสียชีวิตในเรือนจำ ส่วนนายเสน่ห์ เสียชีวิต ในเรือนจำเช่นกัน

วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๑ ศาลอาญาพิพากษาให้ประหารชีวิตนายธนู หินแก้ว โดยวินิจฉัยว่านายธนู หินแก้วเป็นผู้จ้างวานใช้ให้นายเสน่ห์ เหล็กล้วนและนายประจวบ หินแก้ว มือปืนมาลอบยิงนายเจริญ ด้วยเหตุความโกรธแค้นที่นายเจริญ เป็นผู้นำชาวบ้านเคลื่อนไหวคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัท กัลฟ์พาวเวอร์ เจนเนอเรชั่น จำกัด ที่ตำบลบ่อนอก ซึ่งจำเลยมีส่วนได้ผลประโยชน์จากโครงการนี้ รวมถึงเปิดโปงการบุกรุกที่ดินสาธารณะคลองชายธงของจำเลยทั้งสามและผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม สำหรับนายมาโนช หินแก้วและนายเจือ หินแก้วนั้น จากพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ยังมีเหตุสงสัยว่าทั้งสองกระทำความผิดจริงหรือไม่ ศาลจึงพิพากษาให้ยกฟ้องจำเลยทั้งสอง

วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องนายธนู หินแก้ว เพราะเห็นว่า พยานโจทก์ไม่มีเหตุผลอันหนักแน่นพอที่จะทำให้เชื่อได้ว่าจำเลยคือ นายธนู หินแก้ว นายมาโนช หินแก้ว และนายเจือ หินแก้ว เป็นผู้จ้างวานใช้ให้นายเสน่ห์ เหล็กล้วนและนายประจวบ หินแก้ว มายิงนายเจริญ จนถึงแก่ความตาย โดยศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ นายธนู หินแก้วไว้ในคำพิพากษาว่า

๑. มีข้อเท็จจริงเพียงว่า ก่อนเกิดเหตุนายธนูขับรถยนต์ไปส่งนายประจวบ หินแก้ว (มือปืน)

ที่ปั๊มน้ำมันของนายเจือ หินแก้ว ซึ่งนายเสน่ห์ เหล็กล้วน (มือปืน) พักอาศัยอยู่ หลังจากนั้น นายเสน่ห์จึงขับรถจักรยานยนต์ที่มีนายประจวบซ้อนท้ายไปยังที่เกิดเหตุ

๒. แม้ในชั้นสวบสวนมือปืนทั้งสองรับว่านายธนูเป็นผู้สั่งให้ไปยิงนายเจริญ ผู้ตาย แต่เมื่อมือปืนทั้งสองถึงแก่ความตายในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คำให้การต่างๆของมือปืนทั้งสองไม่ว่าในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน หรือการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ จึงถือเป็นพยานบอกเล่าทั้งสิ้น

๓. คำรับสารภาพของมือปืนทั้งสองที่ไม่ได้มาเบิกความต่อศาลด้วยตนเอง ถือเป็นคำพยานซัดทอดจำเลยอื่น (นายธนู) ที่อ้างว่าร่วมกระทำความผิดด้วยกัน จึงเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อย

๔. โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่สำคัญอันมีเหตุผลแน่นอนหรือมีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดีมาสนับสนุน

พยานหลักฐานโจทก์ไม่อาจฟังลงโทษนายธนูได้ จึงพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวนายธนูพ้นความผิด

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๙๓, ๑๙๔

ข้อสังเกต

ในกรณีนี้ ศาลอุทธรณ์มิได้มีการนั่งพิจารณาพยานหลักฐานเช่นเดียวกับศาลชั้นต้นเพียงแต่อ่านสำนวนเอกสารของศาลชั้นต้น ดังนั้นเมื่อนายเสน่ห์ เหล็กล้วน และนายประจวบ หินแก้ว เสียชีวิตศาลอุทธรณ์จึงไม่รับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเหตุให้มีคำพิพากษายกฟ้องในเวลาต่อมา

มีพยานหลักฐานโจทก์ในชั้นพิจารณาคดียืนยันในข้อเท็จจริงได้ชัดเจนว่า นายธนู หินแก้ว กับนายเจริญ วัดอักษร มีกรณีขัดแย้งกันเกี่ยวกับเหตุที่นายธนู และพวกเป็นผู้สนับสนุนและมีผลประโยชน์จากโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก และกรณีบุกรุกที่ดินสาธารณะคลองชายธง ส่วนนายเจริญ ผู้ตายเป็นผู้นำชุมชนที่คัดค้านโครงการดังกล่าวตลอดมา นอกจากนี้ ยังปรากฏพยานหลักฐานอื่นๆ ที่แสดงสายสัมพันธ์ระหว่างจำเลยทั้งสาม ได้แก่ นายเสน่ห์ เหล็กล้วน เป็นลูกน้องของนายธนู อาวุธปืนที่ใช้ยิงนายเจริญเป็นอาวุธที่อยู่ในครอบครองของครอบครัวนายธนู มือปืนทั้งสองให้การรับสารภาพไว้หลายครั้งด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับขู่เข็ญใดๆ โดยการรับสารภาพทุกครั้งได้มีการบันทึกถ้อยคำและเทปวิดีโอไว้ต่อหน้าพนักงานสอบสวนและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายคณะ การสารภาพดังกล่าวก็ให้การต่อหน้าทนายความของมือปืนซึ่งร่วมรับฟังการให้การอยู่ด้วย แต่ศาลอุทธรณ์รับฟังพยานโดยเห็นว่า แม้ในชั้นสวบสวนมือปืนทั้งสองรับว่านายธนูเป็นผู้สั่งให้ไปยิงนายเจริญ ผู้ตาย แต่เมื่อมือปืนทั้งสองถึงแก่ความตายในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คำให้การต่างๆของมือปืนทั้งสองไม่ว่าในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน หรือการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ จึงถือเป็นพยานบอกเล่าทั้งสิ้น และโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่สำคัญอันมีเหตุผลแน่นอนหรือมีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดีมาสนับสนุน พยานหลักฐานโจทก์ไม่อาจฟังลงโทษนายธนูได้

๒.๙ การเยียวยาเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม

ประเด็น: กรณียกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย

กรณีศึกษา

ข้อเท็จจริงในคดีนี้เกิดขึ้นที่ ตำบลปางมะผ้า อำปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อประมาณกลางปี ๒๕๔๖ ซึ่งในขณะนั้นรัฐบาล (นำโดยนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร) ได้เร่งดำเนินการนโยบายปราบปรามยาเสพติด และเป็นที่มาของการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจยศพันตำรวจโท ๓ นาย ซึ่งเป็นตำรวจภูธร ๒ นาย และตำรวจตระเวณชายแดนอีก ๑ นาย พร้อมด้วยทหาร ๑ นาย ที่ได้อาศัยอำนาจเข้าทำการเข้าตรวจค้นบ้านของนาย พ. ซึ่งขณะนั้นเป็นกำนันตำบลปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยปราศจากหมายค้น และในการตรวจครั้งนั้นไม่พบของผิดกฎหมายใดๆ สองเดือนต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดเดิมได้บุกเข้าตรวจค้นที่บ้านของนาย พ. อีกครั้ง ในขณะที่ไม่มีผู้ใดอยู่บ้านพร้อมยึดทรัพย์สินของนาย พ. ทุกชิ้นที่อยู่ในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นข้าวของเครื่องใช้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือทำมาหากิน ของสะสม หรือของมีค่า และได้มีการตั้งข้อหา ๒ ข้อหาแก่ นาย พ. ได้แก่ ๑) ข้อหาปลุกระดมล้มล้างรัฐบาล (ช่วงรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร) และ ๒) ข้อหาสมคบค้ายาเสพติดและสนับสนุนขบวนการค้ายาเสพติด

ปี ๒๕๔๘ ศาลชั้นต้นได้พิพากษายกฟ้องนายพ. ในข้อหาล้มล้างรัฐบาล เนื่องจากพยานหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารที่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างว่าวางอยู่บนเตียงของนาย พ. ขณะทำการตรวจค้นนั้นศาลไม่เชื่อว่านาย พ. จะเป็นผู้จัดทำขึ้นเนื่องจากเอกสารดังกล่าวจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตจึงจะทำขึ้นได้

ในส่วนของคดียาเสพติด พนักงานอัยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ยื่นฟ้องนาย พ. ต่อศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนในความผิดฐานร่วมกันกับพวก ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๑ (เฮโรอีน และเมทแอมเฟตามีน) และประเภท ๒ (ฝิ่น) โดยผิดกฎหมาย ร่วมกันสนับสนุน ช่วยเหลือ สมคมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด[12] และศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาตัดสินจำคุกตลอดชีวิต[13]

ต่อมาพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามคดีหมายเลขดำที่ ม. ๒/๒๕๕๐ ต่อศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ขอให้ริบทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่ ๑๔๓๙/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๙ ซึ่งในส่วนนี้ทางศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ออกประกาศ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก็ส่งหนังสือที่ยธ ๑๑๑๘ (คตส.)/๕๔๙๘ ถึงนาย พ. เพื่อแจ้งสิทธิตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ใช้สิทธิยื่นคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการต่อศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อนคดีถึงที่สุด

---

12 คดีหมายเลขดำที่ ๑๖๕๗/๒๕๔๖

13 คดีหมายเลขแดงที่ ๗๕๕/๒๕๔๙

ในชั้นพิจารณาคดีนาย พ. เคยได้อ้างถึงเอกสารซึ่งเป็นหนังสือร้องขอความเป็นธรรมให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ในพื้นที่อำเภอปางมะผ้า ที่ทางชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ทำถึงผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน หนังสือฉบับดังกล่าวได้จัดทำขึ้นก่อนที่นายพ. จะถูกจับกุมและดำเนินคดี ซึ่งมีเนื้อหาใจความว่า เมื่อช่วงเดือนสิงหาคม จนถึงเดือนกันยายน ปี ๒๕๔๓ ได้มีหน่วยงานของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งตำรวจและทหาร ได้ทำการตรวจค้นบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น โดยการทำของ พ.ต.ท. ธวัชชัย เทพบุญ รองผู้กำกับการตำรวจภูธรอำเภอปางมะผ้า เข้ามาตรวจค้นในพื้นที่และไม่พบสิ่งผิดกฎหมายใดๆ แต่พอมาค้นครั้งสุดท้ายกลับมีการยัดยาเสพติด (เมทแอมเฟตามีน) จำนวน ๑ เม็ด ให้กับนาย ธ. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยมิชอบและไม่เป็นธรรมแก่ผู้นำท้องถิ่น สร้างความเสียหายให้กับชาวบ้าน จึงได้ขอความเป็นธรรมมายังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อหาทางแนวทางแก้ไข หนังสือดังกล่าวมี นาย ม. กำนันตำบลถ้ำลอด นาย ส. กำนันตำบลสบป่อง นาย อ. กำนันตำบลปู่ป้อม และ นาย พ. กำนันตำบลปางมะผ้า ลงลายมือชื่อ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าภายหลังจากที่ทำหนังสือฉบับดังกล่าว นายม. กำนันตำบลถ้ำลอด และนาย อ. กำนันตำบลปู่ป้อม ก็ถูกดำเนินคดียาเสพติดในลักษณะเดียวกัน

ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษานาย พ. ได้แต่งทนายขึ้นมาใหม่เพื่อต่อสู้คดี โดยทนายได้ยื่นอุทธรณ์ขอให้สืบพยานใหม่ ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการสืบพยานในศาลชั้นต้นนั้นเป็นการสืบพยานโจทก์ไปเพียงฝ่ายเดียว จึงเห็นสมควรย้อนสำนวนเพื่อสืบพยานใหม่ ๑ ปีต่อมา ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง เพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย โจทก์อุทธรณ์ ต่อมาในวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๕ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน คดีสิ้นสุดในชั้นศาลอุทธรณ์

นาย พ. ได้ร้องขอไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเพื่อเรียกร้องค่าทดแทนเยียวยาระหว่างที่อยู่ในเรือนจำเป็นเวลาทั้งหมด ๗ ปี ซึ่งคณะกรรมการและศาลได้วินิจฉัยว่านาย พ. ไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนขณะที่อยู่ในเรือนจำ เพราะคดียาเสพติดนั้นศาลยกฟ้องเนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิด มิใช่เพราะการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ข้อกฎหมาย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐

ข้อสังเกต

๑. คดีนี้จำเลยอยู่ในเรือนจำเป็นเวลา ๗ ปี แต่เนื่องจากศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยจึงพิพากษายกฟ้อง ทำให้ไม่ถือว่าจำเลยเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๒๐ และไม่ได้รับค่าชดเชยใดๆ จากกฎหมายหรือช่องทางอื่น

๒. นอกจากประเด็นค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่ายังมีข้อเท็จจริงในคดีนี้ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะอาจกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วสิทธิของผู้บริสุทธิ์หรือผู้ที่

ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญาทุกคนมิใช่มีอยู่แค่เพียงการได้รับเงินชดเชยเยียวยาเท่านั้นแต่การที่บุคคลเหล่านี้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมก็เพราะมีเกิดข้อผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมตลอดสาย โดยเฉพาะในกรณีนี้มีการค้น โดยไม่มีหมายค้นประกอบกับไม่มีบุคคลใดอยู่ที่บ้านขณะตรวจค้น จึงเป็นการค้นโดยมิชอบตลอดจนการสอบสวนและการสั่งคดีของพนักงานอัยการที่ยังขาดการตรวจสอบความจริงจนมีการนำคดีอาญาดังกล่าวเข้าสู่ศาล นอกจากนี้การพิจารณาของศาลชั้นต้นในช่วงแรกที่สืบพยานโจทก์ไปเพียงฝ่ายเดียวแล้วลงโทษจำเลย แต่พอมาพิจารณาอีกครั้งกลับมีคำพิพากษายกฟ้อง ซึ่งข้อเท็จจริงนี้จะทำให้เห็นบทบาทในการค้นหาความจริงของศาลชั้นต้นที่ยังบกพร่อง

สำหรับในส่วนของศาลอุทธรณ์ ในข้อเท็จจริงระบุว่ามีการอุทธรณ์ แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้นสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียว จึงย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นสืบพยานใหม่ มีข้อสังเกตว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีบทบัญญัติที่เปิดช่องให้ศาอุทธรณ์สามารถกระทำการดังกล่าวได้จริง แต่ถ้าเป็นไปตามหลักของศาล พิจารณา (Trial Court) ศาลอุทธรณ์ควรใช้ดุลพินิจนั่งพิจารณาเองหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นวิธีการที่ดีกว่าการสั่งย้อน สำนวนไปยังศาลชั้นต้น เพราะจากข้อเท็จจริงระบุว่า เมื่อศาลชั้นต้นพิจารณาพยานหลักฐานในครั้งที่สองอีกครั้งตามคำสั่งศาลอุทธรณ์แล้ว ศาลชั้นต้นจึงพิพากษายกฟ้อง พอยกฟ้อง โจทก์ก็อุทธรณ์ พอในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็ยืนตามศาลชั้นต้น คือยกฟ้องจำเลย ซึ่งก็มีประเด็นอีกว่าศาลอุทธรณ์นั่งพิจารณาหรือไม่หรือแค่อ่านสำนวน ซึ่งจะเห็นว่ามีการพิจารณาย้อนกลับไปกลับมา ทำให้ระยะเวลาในการพิจารณากว่าคดีจะสิ้นสุด จำเลยต้องถูกขังกว่า ๗ ปี

๒.๑๐ การคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกในคดีให้พยาน

ประเด็น: การคุ้มครองพยานในคดีอาญา

กรณีศึกษาที่ ๑

เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ .๒๕๔๘ มีคนร้ายวางระเบิดบ้านพักของ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ซึ่งก่อนเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้รับฉายาว่าเป็นผู้กำกับตรงฉิน ปราบมาเฟียในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง มาเฟียคาราโอเกะ คดีบ่อดินและคดีนักการเมืองท้องถิ่น ฯลฯ

หลังจากเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้สืบหาเบาะแสคนร้ายที่ลอบวางระเบิดแต่ก็ได้ถูกตำรวจชั้นผู้ใหญ่ สั่งให้หยุดดำเนินการสอบสวน พร้อมกับตั้งทีมสอบสวนชุดใหม่ขึ้นมา โดยอ้างว่าต้องการให้พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พัก เนื่องจากเพิ่งได้รับบาดเจ็บมา นอกจากนั้นยังมีกระแสปลุกปั่นถึงสาเหตุที่ถูกลอบวางระเบิดว่าเป็นกรณีเรื่องชู้สาว ไม่ใช่ประเด็นที่มีปัญหากับแก๊งมาเฟียในท้องที่

จากการสอบสวนของพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ความว่า คืนก่อนที่จะมีการลอบวางระเบิด นางสาวนันทนา (พยาน) ได้โทรเข้ามาที่สถานีตำรวจภูธร ลำลูกกา ว่าจะมีการลอบวาง

ระเบิด เนื่องจากตนได้ยินการพูดคุยกันระหว่างพี่ชายของตนกับเพื่อนซึ่งเป็นทหาร สังกัดหน่วยทหารราบที่ ๑๑ จนกระทั่งเกิดเหตุระเบิดขึ้น คนร้ายก็ได้กลับมาที่บ้านของตนเพื่อดูข่าว แต่เมื่อรู้ว่าวางระเบิดพลาดจึงหลบหนีไป

ต่อมามีผู้เข้ามาให้การกับพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรว่า ในขณะที่คนร้ายวางระเบิดตนได้เดินผ่านบริเวณที่เกิดเหตุพอดี ซึ่งหลังจากที่คนร้ายวางระเบิดเสร็จ ได้กระโดดรั้วออกมา และได้ทำเอกสารฉบับหนึ่งตกไว้ ตนจึงได้เก็บมาดูและพบว่าเป็นเอกสารที่ระบุชื่อว่า นายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เมื่อคนร้ายรู้ตัวจึงได้กลับมาผลักหน้าอกของผู้ที่เห็นเหตุการณ์และดึงเอาเอกสารกลับไป

เมื่อได้ความดังนั้นพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้หาข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง และนำมาเก็บไว้กลับตัวเอง เมื่อนางนันทนามาให้ปากคำที่สถานีตำรวจ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้เอารูปให้นางสาวนันทนาดู ปรากฏว่าเป็นคนเดียวกับที่นางสาวนันทนากล่าวอ้าง พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้ขอศาลออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ซึ่งในขณะนั้นเองชุดสอบสวนที่ถูกตั้งขึ้นโดยเฉพาะในคดีนี้ ก็ไม่ทราบว่าได้มีการออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งแล้ว

ภายหลังจากนางนันทนา มาให้การประมาณ ๓-๔ เดือน นางนันทนาได้ติดต่อกลับมาโดยเล่าให้ฟังว่าขณะที่กำลังเปิดประตูบ้านได้ถูกชาย ๒ คนขับรถจักรยานยนต์ปาดหน้า ซึ่งหลังจากนั้นก็ติดต่อนางนันทนาไม่ได้อีกเลย

เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลและมีหมายเรียกนางสาวนันทนามาให้การในชั้นศาล ปรากฏว่าไม่สามารถเรียกตัวได้ เนื่องจากที่อยู่ของนางนันทนาไม่แน่ชัด ไม่ตรงตามทะเบียนบ้าน ประกอบกับขณะนั้นทีมสอบสวนก็ได้เรียกตัวนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งมาให้ปากคำ ซึ่งนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งให้การว่านางสาวนันทนาให้การเท็จ กล่าวหาตน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการออกหมายจับนางสาวนันทนาในข้อหาให้การเท็จต่อเจ้าพนักงาน ทำให้คดีที่พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ยื่นฟ้องนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เป็นอันตกไป เนื่องจากพยานที่ให้การซักทอดนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ได้ถูกออกหมายจับเสียเอง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร พยายามหาตัวนางสาวนันทนา โดยใช้ระยะเวลา ๓ ปี จึงหาตัวพบ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ทำหนังสือถึงสำนักงานอัยการสูงสุด ในประเด็นที่ไม่สามารถติดตามนางสาวนันทนา ได้เพราะบ้านเลขที่มีความคลาดเคลื่อน จนในที่สุดอัยการก็มีคำสั่งไม่ฟ้องนางสาวนันทนา

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พานางสาวนันทนาไปร้องต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยได้บันทึกวีดีโอ คำให้การของนางสาวนันทนาไว้ ซึ่งหากนับระยะเวลาตั้งแต่ร้องเรียนจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๘ ปีแต่ก็ไม่ได้มีความคืบหน้าอะไรหลังจากนั้น

ต่อมาวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้มาร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ให้ดำเนินการกับทีมสอบสวนพนักงานอัยการที่สั่งฟ้องนางสาวนันทนา ในข้อหาเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการสอบสวนและสั่งคดีอาญา แต่ก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ โดยเหตุผลที่ว่าขณะนี้อยู่ในช่วงการแสวงหาข้อเท็จจริง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร มีความเห็นว่าเหตุลอบวางระเบิดครั้งนี้น่าจะมาจากคดี

นักการเมืองท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบอยู่ รวมกับที่ตนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังซึ่งมารู้ภายหลังว่าร้านคาราโอเกะที่ตนสั่งปิดไปนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด และสาเหตุที่คดีนี้ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากการทำงานที่ล่าช้า และไม่มีความกระตือรือร้นของ ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทั้งๆที่คดีนี้มีพยานหลักฐาน รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ก็ยังไม่ดำเนินการใดๆ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖

ข้อสังเกต

มีข้อเท็จจริงปรากฏว่า นางสาวนันทนามีพฤติการณ์ถูกคุกคามโดยมีคนขับรถจักรยานยนต์ปาดหน้าขณะที่กำลังเปิดประตูบ้าน และหลังจากที่นางสาวนันทนามาให้การ ก็ไม่สามารถติดต่อนางสาวนันทนาได้อีกโดยมีความเป็นไปได้ที่อาจจะถูกฆาตกรรม ซึ่งจากกรณีดังกล่าวเข้าหลักการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่นางสาวนันทนามิได้เข้ารับการคุ้มครองตามที่ควรจะได้รับ

การฟ้องพยาน ก็ถือเป็นการข่มขู่พยานในทางอ้อม ซึ่งคงไม่ได้หมายว่าจะไม่ให้มีการฟ้องพยานเลย แต่ประเด็นสำคัญอยู่กระบวนการกลั่นกรองว่าเป็นอย่างไร เพราะพยานถือว่ามีความสำคัญในการค้นหาความจริง และสมควรได้รับการปกป้องในในเชิงกายภาพและต้องถูกปกป้องจากการข่มขู่ผ่านการฟ้องร้องดำเนินคดีเช่นกัน

กรณีศึกษาที่ ๒

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ นายก. ถูกจับข้อหาร่วมกันลักทรัพย์หรือรับของโจรพร้อมนายอ. และนายร. (มีข้อเท็จจริงว่าหลังจากการเสียชีวิตของนายก. นายอ. ก็ได้หายสาบสูญอย่างไร้ร่องรอย และนายส. ก็เสียชีวิตโดยอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ชนกับรถไถนาเดินตาม)

วันต่อมานางส. ย่าของนายก. ทราบจากเพื่อนบ้านว่านายก. ถูกจับกุมและควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จึงได้ไปเยี่ยมพร้อมนำเสื้อผ้าและของใช้ที่จำเป็นจำนวนหนึ่ง

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้นางส. เข้าร่วมฟังการสอบสวนที่สำนักงานอัยการ จังหวัดกาฬสินธุ์ นายก. ได้รับสารภาพว่ากระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา หลังจากนั้นนางส. พยายามขอเข้าเยี่ยมนายก.อีกครั้งแต่ได้รับการปฏิเสธ

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ. ศ.๒๕๔๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แจ้งนางส.ว่า มีผู้มาประกันตัวนายก. คือนายสุรศักดิ์ เรืองมั่นศรี สมาชิกสภาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จนกระทั่งเวลา ๑๘.๐๐ น.ก็มิได้มีคำสั่งให้การประกันตัว โดยในเวลา ๑๖.๓๐ น. ตำรวจอ้างว่าได้มีการปล่อยตัวนายก.แล้ว แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น. นายก.ยังอยู่ที่สถานีตำรวจ โดยมีบุคคลอื่นอยู่ด้วย คือนางรัชฎาภรณ์ ภูกาสอน นายมนต์ชัย ยลวิลาส และนางสาวอรัญญา มาหาญ โดยนายก.ได้คุยกับนางสาวอรัญญาว่า “น้าครับ ผมขอยืมโทรศัพท์หน่อยครับ”(นางสาวอรัญญา มาหาญ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่ ให้นางสาวอรัญญา เบิกความต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามที่เจ้าหน้าที่ได้เตรียมไว้ แต่นางสา

วอรัญญาปฏิเสธ จนทำให้นางสาวอรัญญาต้องเปลี่ยนชื่อ-สกุล และย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อความปลอดภัย) นายก.ได้โทรบอกให้นางส.รีบมารับเพราะว่าตำรวจจะพาไปฆ่า นางส.จึงรีบมาที่สถานีตำรวจ แต่ก็ถูกพันตำรวจตรี สุมิตร นันสถิตย์ ไม่ให้ขึ้นไปพบนายก. ที่คาดว่าจะอยู่ชั้น ๒ เมื่อนางส.และญาติ ได้ขึ้นไปยังชั้น ๒ กลับไม่พบนายก. มีเพียงกระเป๋าที่วางไว้ เมื่อนางส.กลับไปดูอีกครั้งหนึ่งกระเป๋าได้สาบสูญไป หลังจากนั้นนางส.จึงได้แจ้งความว่าพันตำรวจตรี สุมิตร ได้ปล่อยตัวนายก. ตามหมายปล่อยตัวของศาลจังหวัดกาฬสินธุ์แล้วแต่ยังมิได้กลับบ้าน

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ นางส.ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าพบศพสงสัยว่าเป็นศพของนายก. ญาติจึงไปดูศพที่กระท่อมกลางทุ่งนา ตำบลแสนชาติ อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าเป็นศพของนายก.จริง สภาพของผู้ตายถูกแขวนคอด้วยเชือกไนลอนหลายรอบกับขื่อกระท่อม ที่ศีรษะด้านซ้ายมีแผลรอยช้ำตามต้นแขนขา ลูกอัณฑะถูกบีบจนแตก ข้อมือทั้งสองข้างมีรอยรัด เท้าเปื้อนโคลนแต่รองเท้าที่วางอยู่ไม่เปื้อนโคลน

โดยหลังจากเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งคณะกรรมการมีความเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานใดชี้ชัดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจนายใดเกี่ยวข้องกับการตายของนายก. จึงไม่เอาผิดทางวินัยตามพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ม. ๗๗ ๗๘ ๗๙ และ ๘๔ หรือทางอาญา และให้ยุติการสอบสวน

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗ แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ได้รายงานผลการชันสูตรศพว่า ผู้ตายถูกกระทำร้ายร่างกายอย่างทารุณจนเกิดบาดแผลตามจุดต่างๆ มีการฉุดกระชากบริเวณข้อมือมีรอยกุญแจมือ อัณฑะถูกบีบจนเขียวช้ำ มีรอยปริแตกคล้ายวิธีการ “ดีดไข่” เพื่อต้องการทรมานให้บอกความลับบางอย่าง บริเวณลำคอมีการใช้เชือกไนลอนรัดคอหลายรอบอย่างแรงจนลิ้นจุกปากขาดอากาศหายใจ และนำศพมาแขวนคออำพรางให้เหมือนว่าเป็นการฆ่าตัวตาย

วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๘ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือดีเอสไอ โดยคณะกรรมการคดีพิเศษ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ ให้คดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของนายก. เป็นคดีพิเศษที่จะต้องทำการสอบสวนตามมาตรา ๒๒ วรรค ๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสืบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และเห็นชอบให้อัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๒ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ออกหมายเรียกผู้ต้องหามาแจ้งข้อกล่าวหาได้แก่ พันตำรวจโทสำเภา ยินดี พันตำรวจตรีสุมิตร นันทสถิต พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและย้ายศพเพื่อซ่อนเร้นปิดบังอำพรางการตาย

วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๒ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาพร้อมตัวจำเลยทั้ง ๕ คน คือ ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ พันตำรวจโทสำเภา ยินดี พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ

คดีนี้พันเอก ปิยวัฒน์ กิ่งเกตุ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้ร่วมสอบสวนในคดีนี้ให้ความเห็นว่า การสอบสวนในคดีนี้มีข้อสังเกตหลายประการได้แก่

๑) การหามูลเหตุจูงใจการฆ่านายก. จึงได้เดินทางไปเรือนจำ ระแวกที่เกิดเหตุเพื่อหาสาเหตุ

จึงได้สาเหตุว่า ผู้ตายเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

๒) เหตุใดจึงเลือกจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นที่แขวนคอผู้ตายซึ่งได้ข้อมูลว่าจำเลยในคดีนี้ มีคนหนึ่งที่รู้จักคนที่อยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จากการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์

๓) ในสำนวนชุดแรกของพนักงานสอบสวนที่การสอบข้อเท็จจริงของคุณอรัญญาเพียงแค่ ๓ หน้า แต่พนักงานอัยการสอบสวนมีข้อเท็จจริงถึง ๔๐ หน้า

๔) การชันสูตรพลิกศพผู้ตาย เป็นประโยชน์ต่อคดี โดยมีข้อมูลว่าก่อนตาย ผู้ตายได้รับประทานอาหาร ๒ ชั่วโมง ก่อนถูกสังหาร และระยะเวลาที่พบศพคือ ๑๒ ชั่วโมงหลังจากเสียชีวิต คือ ๘ โมงเช้า ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงสถานที่ที่ผู้ตายอยู่ก่อนที่จะเสียชีวิต

สุดท้ายศาลอาญาได้มีคำพิพากษาประหารชีวิต ดาบตำรวจอังคาร คำมูลนา ดาบตำรวจสุทธินันท์ โนนทิง ดาบตำรวจพรรณศิลป์ อุปนันท์ ฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและจำคุก ๗ ปี พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ ฐานกระทำการในตำแหน่งโดยมิชอบเพื่อช่วยเหลือบุคคลใดบุคคลหนึ่งมิให้ต้องรับโทษ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖, ๘, ๑๐

ข้อสังเกต

๑. นางสาวอรัญญา มาหาญ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่ ให้นางสาวอรัญญา เบิกความต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามที่เจ้าหน้าที่ได้เตรียมไว้ แต่นางสาวอรัญญาปฏิเสธ จนทำให้นางสาวอรัญญาต้องเปลี่ยนชื่อ-สกุล และย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อความปลอดภัย ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์หนึ่งในกระบวนการคุ้มครองพยานมาตรการพิเศษ

โดยในคดีนี้ไม่เพียงแต่คุณอรัญญาเท่านั้นที่ถูกคุกคามจนกระทั่งต้องเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองพยาน คุณพิกุล พรหมจันทร์ ญาติของนายก. จำต้องเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองพยานจนกระทั่งเสร็จสิ้นคดีเช่นกัน แต่ยังมีอีกหลายคนที่น่าจะเข้าข่ายถูกคุกคาม แต่ก็ไม่ได้รับการคุ้มครอง เช่นนาย อ. ที่ภายหลังได้หายสาบสูญอย่างไร้ร่องรอย และนายส. ที่เสียชีวิตโดยอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ชนกับรถไถนาที่ขับตาม

๒.๑๑ กระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประเด็นที่ ๑ : การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (มาตรการหันเหคดี)

กรณีศึกษาที่ ๑

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดได้ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นาย เอ ผู้ต้องหาคดีขับขี่รถจักรยานยนต์ในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ไปยังพนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด เพื่อพิจารณา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖

พนักงานอัยการมีคำสั่งเห็นชอบกับแผนแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าว

อย่างไรก็ดีศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิจารณาแล้วมีคำสั่งว่า พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าข้อหาที่ส่งเข้าแผนแก้ไขฟื้นฟู ไม่มีผู้เสียหายที่จะให้ความยินยอม แต่รัฐเป็นผู้เสียหาย จึงเห็นสมควรยกคำร้อง

พนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุทธรณ์คำสั่ง

ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่า มาตรา ๘๖ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นบทบัญญัติที่นำมาตรการทางเลือกอื่น อันได้แก่ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือเยียวยาแก้ไขมาใช้ในสถานพินิจแทนการดำเนินคดีตามปกติ โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้แก้ไขแผนบำบัดฟื้นฟูได้เฉพาะกรณีที่ปรากฏว่ากระบวนการจัดทำแผนไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ส่วนที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่าการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย หมายถึงเฉพาะคดีอาญาที่มีผู้เสียหาย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานหรือเยียวยาแก้ไขที่ต้องรับฟังและได้รับความยินยอมจากทั้งฝ่ายผู้กระทำและฝ่ายผู้เสียหายที่ถูกกระทำ สำหรับคดีอาญาที่ไม่มีผู้เสียหายดังเช่นคดีนี้ ต้องถือว่าไม่มีเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย เด็กหรือเยาวชนย่อมเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามบทบัญญัตินี้ได้ ที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีนี้ไม่มีผู้เสียหายที่จำให้ความยินยอม จึงไม่อาจส่งเข้าแผนแก้ไขฟื้นฟูนั้น ย่อมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คำสั่งของศาลชั้นต้นไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลอุทธรณ์ อุทธรณ์ของพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจฟังขึ้น

พิพากษายกคำสั่งศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรับทราบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖

ข้อสังเกต

ศาลอุทธรณ์เห็นว่าในคดีอาญาที่ไม่มีผู้เสียหายที่เป็นเอกชนอย่างเช่นคดีความผิดต่อแผ่นดินต้องถือว่าไม่มีเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายในการจัดทำแผนฟื้นฟู หากเด็กหรือเยาวชนยินยอมก็สามารถดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการดำเนินคดีได้

กรณีศึกษาที่ ๒

คดีสืบเนื่องมาจากนาย บี (ผู้ต้องหา) ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมกล่าวหาว่ามียาเสพติดให้โทษประเภท ๕ (พืชกระท่อม) ไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย ต่อมาพนักงานสอบสวน (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ตรวจสอบการจับและมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ

ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๓ ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้วมีคำสั่งว่า การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด ต่อมาผู้อำนวยการสถานพินิจมีหนังสือแจ้งศาลชั้นต้นว่า พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาอาจกลับตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้องและพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เสนอศาลชั้นต้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า กรณีไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๘๖ เนื่องจากไม่มีความยินยอมของผู้เสียหาย จึงให้ดำเนินคดีต่อไป

พนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖ บัญญัติว่า ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก... หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี... หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ... ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชน แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย วรรคสอง...หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ วรรคสาม ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร... และวรรคห้า บัญญัติว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี และเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีโดยเมื่อพิจารณาถึงเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นปฏิบัติ แม้กฎหมายจะกำหนดว่าการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนและแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย การตีความก็ต้องตีความไปในทางที่กฎหมายมีผลบังคับได้ และเป็นไปตามความมุ่งหมายของบทกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นการตีความบทกฎหมายดังกล่าวจึงต้องแยกเป็นสองกรณี กรณีแรกหากความผิดที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญานั้นมีผู้เสียหายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ต้องดำเนินการจึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ส่วนกรณีที่สองหากความผิดอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดไม่มีผู้เสียหายตามความหมายของบทกฎหมายดังกล่าว

โดยถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ให้มีการดำเนินการนั้นเพียงแต่ได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดก็เป็นไปตามความมุ่งหมายของกฎหมายแล้ว เพราะมิฉะนั้นในความผิดอาญาซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติแต่เป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหายตามที่วินิจฉัยไปแล้วก็จะไม่สามารถดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้องคดี เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของบทกฎหมายดังกล่าวได้ เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่ได้ให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟ และไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะเหตุประการอื่นการที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่ากรณีไม่เข้าหลักเกณฑ์เนื่องจากไม่มีความยินยอมของผู้เสียหายให้ดำเนินคดีต่อไป จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว อุทธรณ์ของพนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดฟังขึ้น

พิพากษาให้ยกคำสั่งศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องหาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้ศาลชั้นต้นทราบแล้วดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖

ข้อสังเกต

ศาลอุทธรณ์เห็นว่าการตีความมาตรา ๘๖ นั้นต้องตีความไปในทางที่กฎหมายมีผลบังคับได้ กรณีที่ความผิดที่กระทำเป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย เพียงแต่ได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาที่กระทำความผิดในการจัดทำแผนฟื้นฟูก็เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วที่มุ่งจะแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้องคดี

กรณีศึกษาที่ ๓

คดีนี้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานีเห็นว่านาย ซี ผู้ต้องหาอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง จึงเสนอความเห็นเรื่องการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรา ๘๖ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าตามมาตรา ๘๖ วรรคท้าย ในการจัดทำแผนให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสอบถามผู้เสียหาย คดีนี้ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาในคดีความผิดต่อแผ่นดิน รัฐเป็นผู้เสียหายจึงไม่อาจให้ความยินยอมและไม่สามารถทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้

ผู้ต้องหาอุทธรณ์คำสั่ง

ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่าตามหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ แนบท้ายพระราชบัญญัติระบุว่า เป็นการสมควร

ปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็กเยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเมื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ ๔๐ ประกอบกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ค.ศ. ๑๙๘๕ ข้อ ๑๑ กำหนดว่า รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก เมื่อเห็นว่าเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ไม่ต้องใช้วิธีดำเนินคดีอย่างเป็นทางการหรือจัดทางเลือกอื่นทดแทนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบของการพ้นจากระบบและกลับเข้าสู่ชุมชน ฉะนั้น พระราชบัญญัตินี้จึงบัญญัติให้นำมาตรการทางเลือกอื่นเป็นพิเศษอันได้แก่ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือเยียวยาแก้ไขมาใช้ในสถานพินิจแทนการดำเนินคดีตามปกติ โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้แก้ไขแผนบำบัดฟื้นฟูก่อนให้ความเห็นชอบได้ ทั้งกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เฉพาะกรณีที่ปรากฏว่าการจัดทำแผนไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ส่วนที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่าการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วยหมายถึงเฉพาะคดีอาญาที่มีผู้เสียหายอันเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือเยียวยาแก้ไขที่ต้องรับฟังและได้รับความยินยอมจากทั้งฝ่ายผู้กระทำและฝ่ายผู้เสียหายที่ถูกกระทำ สำหรับคดีอาญาที่ไม่มีผู้เสียหายดังเช่นคดีนี้ต้องถือว่าไม่มีเงื่อนไขที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนทุกคนมีโอกาสเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามบทบัญญัตินี้ได้อย่างเท่าเทียมกัน การแปลความว่าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาในคดีความผิดต่อแผ่นดิน รัฐเป็นผู้เสียหายจึงไม่อาจให้ความยินยอมและไม่สามารถทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ เยี่ยงนี้เป็นการลักลั่น เลือกปฏิบัติ ไม่เป็นธรรม และไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งมานั้นศาลอุทธรณ์ภาค ๙ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวไม่เห็นพ้องด้วย อุทธรณ์ของผู้ต้องหาฟังขึ้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖

๒. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ ๔๐ ประกอบกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ค.ศ. ๑๙๘๕ ข้อ ๑๑

ข้อสังเกต

๑. ศาลอุทธรณ์มีความเห็นว่า การแปลความว่าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาในคดีความผิดต่อแผ่นดิน รัฐเป็นผู้เสียหายจึงไม่อาจให้ความยินยอมและไม่สามารถทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ เยี่ยงนี้เป็นการลักลั่น เลือกปฏิบัติ ไม่เป็นธรรม และไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

๒. มีข้อสังเกตว่า ทั้ง ๓ กรณีศึกษา จะเห็นว่า ศาลชั้นต้นตีความกฎหมายตามตัวอักษรส่วน

อย่างเคร่งครัด ส่วนศาลอุทธรณ์จะอาศัยเจตนารมณ์ และนำเอามาตรฐานระหว่างประเทศ และตีความไปในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนมากกว่าศาลชั้นต้น ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตสำคัญในเรื่องของคุณสมบัติ คุณวุฒิ วัยวุฒิ และความรู้ความเข้าใจในหลักการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของศาลชั้นต้น เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษาที่ยังไม่มีประสบการณ์มากนักจึงอาจเกิดข้อบกพร่องหรือระมัดระวังในการใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายเสียยิ่งกว่าการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอันคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเยาวชน

ประเด็นที่ ๒ : ที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชน

กรณีศึกษา

วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าจับกุมเยาวชนชาวไทยใหญ่ ๑ คน (ผู้ต้องหาที่ ๑) ภายหลังได้รับแจ้งเหตุทะเลาะวิวาทและฆ่ากันตาย มีผู้เสียชีวิต ๑ ราย และบาดเจ็บอีก ๑ ราย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ติดตามจากรถมอเตอร์ไซด์ของผู้เสียหายที่ผู้ต้องหาที่ ๑ ลักไป ต่อมาในวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าจับกุมผู้ต้องหาที่ ๑ และผู้ต้องหาที่ ๓ อายุ ๑๕ และ ๑๗ ปี ตามลำดับ ผู้ต้องหาทั้งสองเป็นชาวไทยใหญ่ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ การจับกุมของเจ้าหน้าที่เป็นการจับกุมโดยไม่มีหมายจับ (ข้อเท็จจริงปรากฏว่าทำการจับกุมวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๖ ออกหมายจับว่าที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๖) โดยกล่าวหาว่ากระทำความผิดในข้อหาเป็นคนต่างด้าวหลบหนีออกนอกเขตควบคุมตามคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ข้อหาร่วมกันพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุอันสมควร และข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนา และทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

จากการตรวจสอบโดยมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (มูลนิธิฯ) น่าเชื่อว่าในชั้นจับกุมและระหว่างควบคุมตัวในชั้นสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำร้ายร่างกายและซ้อมทรมานผู้ต้องหาที่ ๑ ให้รับสารภาพและเพื่อให้ให้การซัดทอดผู้ต้องหาที่ ๒ และ ๓ และซ้อมทรมานทำร้ายร่างกายผู้ต้องที่ ๒ และ ๓ ให้รับสารภาพว่ากระทำความผิดดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่ ๒ ถูกเจ้าหน้าที่ใช้ไฟฟ้าช็อตและใช้ถุงดำคลุมหัวให้หายใจไม่ออกจนต้องยอมรับสารภาพ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแจ้งการดำเนินคดีไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ต้องหาที่ ๑ ได้รับการปล่อยชั่วคราว แต่ผู้ต้องหาที่ ๒ และ ๓ ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการสอบสวน ผู้ปกครองของผู้ต้องหาที่ ๒ และ ๓ ร้องเรียนมายังมสพ. เพื่อขอความช่วยเหลือทางด้านคดี

วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ทางมูลนิธิฯ ประสงค์จะเข้าเยี่ยมและสอบข้อเท็จจริงผู้ต้องหาที่ ๒ และ ๓ ในสถานพินิจ แต่ทางผู้อำนวยการไม่อนุญาต โดยชี้แจงว่าทนายความที่สามารถเข้าไปสอบข้อเท็จจริงเยาวชนได้ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน จะต้องเป็นทนายความที่ผ่านการอบรมแล้วเท่านั้น แม้มารดาของผู้ต้องหาและทนายความจะให้เหตุผลในการเข้าเยี่ยมว่าต้องการที่จะพบกับผู้ต้องหาเพื่อสอบข้อเท็จจริงกรณีที่ถูกซ้อมทรมานก็ตาม

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖ พนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ เป็น

โจทก์ยื่นฟ้องผู้ต้องหาทั้ง ๓ เป็นจำเลย ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ตามฐานความผิดข้างต้น โดยศาลได้จัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้แก่จำเลยทั้งสามตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๓

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ทนายความของมูลนิธิ ได้ยื่นคำร้องขอปฏิบัติหน้าที่ทนายความในศาลเยาวชนฯ ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเห็นว่าการกำหนดห้ามทนายความปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนตามมาตรา ๑๒๐ นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๗) ศาลเยาวชนฯ ไม่อนุญาต และไม่ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยไม่ระบุเหตุผลในการสั่งไม่อนุญาตดังกล่าว เพียงแต่บอกด้วยวาจากับทนายความว่าประเด็นนี้กำลังอยู่ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามที่สภาทนายความได้ยื่นเรื่องไว้ ทนายความจึงได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๓, ๗๕, ๑๒๐

๒. วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวและความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจด แจ้ง และลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. ๒๕๕๖ ออกตามความในมาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๗)

ข้อสังเกต

๑. ข้อเท็จจริงจากกรณีศึกษา ไม่ปรากฏว่ามีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กร่วมอยู่ด้วยในขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหา และสอบปากคำผู้ต้องหาทั้ง ๓ อันเป็นการขัดต่อ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๕ วรรค ๒

๒. การที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ทนายความของมูลนิธิฯ ทำการเข้าสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นกับผู้ต้องหาทั้ง ๓ เกี่ยวกับเรื่องการถูกซ้อมทรมานเพื่อให้รับสารภาพในชั้นสอบสวน โดยให้เหตุผลว่าทนายความของมูลนิธิฯ มิได้ผ่านการอบรมตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกานั้น เป็นการขัดขวางการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหายอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้

๒.๑๒ การปฏิรูปงานตำรวจ

ประเด็น: ความเป็นอิสระของงานสอบสวน

กรณีศึกษา

เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ .๒๕๔๘ มีคนร้ายวางระเบิดบ้านพักของ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริ

สวัสดิบุตร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ซึ่งก่อนเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้รับฉายาว่าเป็นผู้กำกับตรงฉิน ปราบมาเฟียในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง มาเฟียคาราโอเกะ คดีบ่อดิน และคดีนักการเมืองท้องถิ่น ฯลฯ

หลังจากเกิดเหตุพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้สืบหาเบาะแสคนร้ายที่ลอบวางระเบิดแต่ก็ได้ถูกตำรวจชั้นผู้ใหญ่ สั่งให้หยุดดำเนินการสอบสวน พร้อมกับตั้งทีมสอบสวนชุดใหม่ขึ้นมา โดยอ้างว่าต้องการให้พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พัก เนื่องจากเพิ่งได้รับบาดเจ็บมา นอกจากนั้นยังมีกระแสปลุกปั่นถึงสาเหตุที่ถูกลอบวางระเบิดว่าเป็นกรณีเรื่องชู้สาว ไม่ใช่ประเด็นที่มีปัญหากับแก๊งมาเฟียในท้องที่

จากการสอบสวนของพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ความว่า คืนก่อนที่จะมีการลอบวางระเบิด นางสาวนันทนา (พยาน) ได้โทรเข้ามาที่สถานีตำรวจภูธร ลำลูกกา ว่าจะมีการลอบวางระเบิด เนื่องจากตนได้ยินการพูดคุยกันระหว่างพี่ชายของตนกับเพื่อนซึ่งเป็นทหาร สังกัดหน่วยทหารราบที่ ๑๑ จนกระทั่งเกิดเหตุระเบิดขึ้น คนร้ายก็ได้กลับมาที่บ้านของตนเพื่อดูข่าว แต่เมื่อรู้ว่าวางระเบิดพลาดจึงหลบหนีไป

ต่อมามีผู้เข้ามาให้การกับพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตรว่า ในขณะที่คนร้ายวางระเบิดตนได้เดินผ่านบริเวณที่เกิดเหตุพอดี ซึ่งหลังจากที่คนร้ายวางระเบิดเสร็จ ได้กระโดดรั้วออกมา และได้ทำเอกสารฉบับหนึ่งตกไว้ ตนจึงได้เก็บมาดูและพบว่าเป็นเอกสารที่ระบุชื่อว่า นายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เมื่อคนร้ายรู้ตัวจึงได้กลับมาผลักหน้าอกของผู้ที่เห็นเหตุการณ์และดึงเอาเอกสารกลับไป

เมื่อได้ความดังนั้นพันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้หาข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง และนำมาเก็บไว้กลับตัวเอง เมื่อนางนันทนามาให้ปากคำที่สถานีตำรวจ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้เอารูปให้นางสาวนันทนาดู ปรากฏว่าเป็นคนเดียวกับที่นางสาวนันทนากล่าวอ้าง พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้ขอศาลออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ซึ่งในขณะนั้นเองชุดสอบสวนที่ถูกตั้งขึ้นโดยเฉพาะในคดีนี้ ก็ไม่ทราบว่าได้มีการออกหมายจับนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งแล้ว

ภายหลังจากนางนันทนา มาให้การประมาณ ๓-๔ เดือน นางนันทนาได้ติดต่อกลับมาโดยเล่าให้ฟังว่าขณะที่กำลังเปิดประตูบ้านได้ถูกชาย ๒ คนขับรถจักรยานยนต์ปาดหน้า ซึ่งหลังจากนั้นก็ติดต่อนางนันทนาไม่ได้อีกเลย

เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลและมีหมายเรียกนางสาวนันทนามาให้การในชั้นศาล ปรากฏว่าไม่สามารถเรียกตัวได้ เนื่องจากที่อยู่ของนางนันทนาไม่แน่ชัด ไม่ตรงตามทะเบียนบ้าน ประกอบกับขณะนั้นทีมสอบสวนก็ได้เรียกตัวนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งมาให้ปากคำ ซึ่งนายสมศักดิ์ พรอยพริ้งให้การว่านางสาวนันทนาให้การเท็จ กล่าวหาตน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการออกหมายจับนางสาวนันทนาในข้อหาให้การเท็จต่อเจ้าพนักงาน ทำให้คดีที่พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ยื่นฟ้องนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง เป็นอันตกไป เนื่องจากพยานที่ให้การซักทอดนายสมศักดิ์ พรอยพริ้ง ได้ถูกออกหมายจับเสียเอง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร พยายามหาตัวนางสาวนันทนา โดยใช้ระยะเวลา ๓ ปี จึงหาตัวพบ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้ทำหนังสือถึงสำนักงานอัยการสูงสุด ในประเด็นที่

ไม่สามารถติดตามนางสาวนันทนา ได้เพราะบ้านเลขที่มีความคลาดเคลื่อน จนในที่สุดอัยการก็มีคำสั่งไม่ฟ้องนางสาวนันทนา

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร ได้พานางสาวนันทนาไปร้องต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยได้บันทึกวีดีโอ คำให้การของนางสาวนันทนาไว้ ซึ่งหากนับระยะเวลาตั้งแต่ร้องเรียนจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๘ ปีแต่ก็ไม่ได้มีความคืบหน้าอะไรหลังจากนั้น

ต่อมาวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖ พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร จึงได้มาร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ให้ดำเนินการกับทีมสอบสวนพนักงานอัยการที่สั่งฟ้องนางสาวนันทนา ในข้อหาเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการสอบสวนและสั่งคดีอาญา แต่ก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ โดยเหตุผลที่ว่าขณะนี้อยู่ในช่วงการแสวงหาข้อเท็จจริง

พันตำรวจเอกวิรุตม์ ศิริสวัสดิบุตร มีความเห็นว่าเหตุลอบวางระเบิดครั้งนี้น่าจะมาจากคดีนักการเมืองท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบอยู่ รวมกับที่ตนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังซึ่งมารู้ภายหลังว่าร้านคาราโอเกะที่ตนสั่งปิดไปนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด และสาเหตุที่คดีนี้ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากการทำงานที่ล่าช้า และไม่มีความกระตือรือร้นของ ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทั้งๆที่คดีนี้มีพยานหลักฐาน รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ก็ยังไม่ดำเนินการใดๆ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

๒. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ข้อสังเกต

๑) โครงสร้างและการบริหารงานที่เป็นอิสระ ควรแยกฝ่ายสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจากเดิมที่กระบวนการดำเนินคดีจะมีผู้รับผิดชอบ ๓ ฝ่าย คือ ตำรวจ อัยการ และศาล ซึ่งควรจะมีการปฏิรูปให้กระบวนการดำเนินคดีมีผู้รับผิดชอบ ๔ ฝ่าย คือ ตำรวจ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อัยการและฝ่ายสอบสวน สังกัดกระทรวงมหาดไทย ศาล สังกัดตุลาการ

การสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งการสอบสวนที่ไม่ได้เป็นไปอย่างสุจริตและมีประสิทธิภาพนั้น ได้ส่งผลต่อระบบการบังคับใช้กฎหมายของประเทศทั้งระบบ เพราะหน่วยงานอื่นไม่มีอำนาจสอบสวนต้องแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั้งสิ้น ดังเช่นในคดีนี้ผู้กระทำผิดไม่ถูกฟ้องคดี ศาลจึงไม่มีคดีให้พิพากษา การแก้ปัญหาดังกล่าวจึงไม่สามารถแก้ได้ภายใต้โครงสร้างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนทุกคนยังอยู่ภายใต้ระบบยศและวินัยแบบทหาร มีระเบียบ และคำสั่งเกี่ยวกับการสอบสวนหลายฉบับและในทางพฤตินัยผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจสั่งการให้ทำการสอบสวนโดยมิชอบได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหลักฐานเท็จเพื่อกลั่นแกล้ง แจ้งข้อหา หรือสอบสวนทำลายพยานหลักฐานเป็นสำนวนไม่รู้ตัวผู้กระทำผิดเสนออัยการสั่งงดสอบสวน หรือแม้กระทั่งบิดเบือนพยานหลักฐานช่วยผู้กระทำผิดทางอาญาให้สั่งไม่ฟ้อง

ดังนั้นหากแยกพนักงานสอบสวนออกมาเป็นองค์กรอิสระ ไม่สังกัดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะทำให้การทำงานมีอิสระมากขึ้น พนักงานสอบสวนสามารถใช้ดุลยพินิจในการทำงานได้เต็มที่โดยไม่ต้องกลัวการแทรกแซง การทำงานที่เป็นอิสระจะนำมาซึ่งความโปร่งใสและส่งผลให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) ประเด็นการดำเนินการสอบสวนที่เป็นอิสระ แม้ในเชิงโครงสร้างพนักงานสอบสวนจะแยกหรือไม่แยกออกจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ในทางคดีต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตามหากเสนอให้โครงสร้างและการบริหารงานไปสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ตามที่บางหน่วยงานเสนอ ก็อาจจะทำให้พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการโดยปริยายตามโครงสร้าง แต่หากคงข้อเสนอให้อยู่กับกระทรวงมหาดไทยก็ต้องพิจารณาถึงการแก้ไขกฎหมายบางมาตราในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จะสามารถทำให้การสอบสวนและสั่งคดีเป็นเนื้อเดียวกันได้

๒.๑๓ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ประเด็น: การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย

กรณีศึกษาที่ ๑ (การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยทนายความในคดีอาญา)

คดีนี้พนักงานอัยการและร้อยโทอภินันท์ ณ ระนอง เป็นโจทก์ฟ้องนายภิรมย์ สองสมุทร เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๒ ว่านายภิรมย์ ได้บุกรุกเข้าไปในที่ดินที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้พระยารัตนเศรษฐีหรือพระยาดำรงสุจริตมหิศรภักดี (คอซิมก๊อง ณ ระนอง) สำหรับใช้เป็นสุสานของบุคคลตระกูล ณ ระนอง ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดระนอง อันเป็นกรรมสิทธิ์ของตระกูล ณ ระนอง โดยนายภิรมย์ นำไม้มาตีเป็นกรอบสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ ๑๐ เมตร และยาวประมาณ ๑๖ เมตร คิดเป็นเนื้อที่ ๑๖๐ ตารางเมตร และปักเสาคอนกรีตเพื่อปลูกสร้างบ้านในเขตที่ดินดังกล่าว ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาว่านายภิรมย์ มีความผิดตามฟ้องจริง

ต่อมานายภิรมย์ได้มาร้องขอต่อสภาทนายความให้ช่วยเหลือคดี เนื่องจากก่อนหน้านี้ชาวบ้านละแวกดังกล่าวก็ถูกฟ้องในข้อหาเดียวกัน ๔๘ ราย โดยมีทนายความคนเดียวกันแต่ก็ไม่สามารถชนะคดีได้ จากการสอบข้อเท็จจริงของสภาทนายความได้ความว่า ที่ดินตามพระราชโองการระบุแนวเขตทั้ง ๔ ด้าน และเนื้อที่ไว้ ๓๗๕ ไร่ ๓๐๐ ตารางวา แต่ที่ดินที่โจทก์ร่วมนำชี้ มีเนื้อที่ถึง ๕๓๔ ไร่ ๒ งาน ๖๐.๒ ตารางวา เกินกว่าที่ได้รับพระราชทาน สภาทนายความจึงอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงดังกล่าว ทำให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาถึงตำแหน่งที่เกิดเหตุในตามแผนที่พิพาท ฟังได้ว่าที่ดินพิพาทอยู่นอกเขตที่ดินพระราชทาน เมื่อโจทก์ฟ้องระบุเฉพาะเจาะจงว่าจำเลยบุกรุกเข้าไปในที่ดินพระราชทาน จึงไม่อาจลงโทษได้ตามฟ้อง และพิพากษายกฟ้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๑

ข้อสังเกต

๑. สิทธิการมีทนายความในคดีอาญาได้รับการรับรองตามกฎหมายตั้งแต่คดีอาญาเริ่มต้นจนกระทั่งศาลตัดสินคดี ซึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยและฝรั่งเศส(ทำไมถึงอ้างฝรั่งเศส)สามารถหาจุดร่วมได้ ๓ ขั้นตอน เพื่อเป็นฐานในการวิเคราะห์สิทธิการมีทนายความในคดีอาญา คือการดำเนินคดีชั้นสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาคดีในชั้นศาล เมื่อผู้ถูกกล่าวหาไม่อาจหาทนายได้อาจเป็นเพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ รัฐต้องมีหน้าที่จัดหาทนายความให้โดยเร็ว

กรณีศึกษาที่ ๒

เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อชายท้องถิ่น ๖ คน ถูกจับกุม เนื่องจากเชื่อว่าคนกลุ่มนี้พัวพันกับเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดภาคใต้ กระทั่งต่อมา ชาวบ้านบางส่วนได้มีการเดินขบวนเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวทั้ง ๖ คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เรียกกำลังเสริมจากกองทัพ นาวิกโยธิน อาสาสมัคร โดยชาวบ้านพยายามปิดล้อมสถานีตำรวจ จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ความมั่นคงต้องใช้กำลังในการสลายการชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิตในที่ชุมนุมทันที ๖ คน ประชาชนท้องถิ่นจำนวนหลายร้อยคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายวัยรุ่นได้ถูกจับกุมตัว โดยกลุ่มคนเหล่านี้ถูกถอดเสื้อ ผูกมือไพล่หลัง ต่อมาในช่วงบ่ายวันเดียวกัน ผู้ที่ถูกจับกุมได้ถูกนำตัวเข้าไปไว้ในรถบรรทุกซึ่งจะส่งไปยังค่ายทหารในจังหวัดปัตตานี โดยผู้ที่ถูกจับกุมได้นอนทับกันถึงห้าหรือหกชั้น และเมื่อรถบรรทุกดังกล่าวมาถึงค่ายทหารในอีกสามชั่วโมงถัดมา จึงพบว่าชาวบ้านประมาณ ๗๘ คน ได้เสียชีวิตไปแล้วเนื่องจากขาดอากาศหายใจ และบางคนมีบาดแผลจากการถูกยิงด้วยอาวุธปืน

ต่อมาได้มีข้อเท็จจริงเปิดเผยจากพนักงานสอบสวนได้ทำสำนวนว่าพบอาวุธปืนจำนวน 5 กระบอกในกลุ่มผู้ชุมนุม และพบเพิ่มเติมในแม่น้ำ โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาชี้จุดที่พบปืน แต่ไม่มีการชี้ของกลางที่กล่าวอ้าง และยังกล่าวว่าการชุมนุมดังกล่าว เป็นการชุมนุมที่ไม่สงบเนื่องจากมีอาวุธปืน

ต่อมาผู้ชุมนุมที่รอดชีวิตจำนวน ๕๙ คนและญาติได้ตัดสินใจต่อสู้คดีอาญาโดยยืนยันถึงความบริสุทธิ์ของตนและพิสูจน์ความไม่ชอบธรรมของการใช้อำนาจดังกล่าวโดยร้องเรียนไปยังสภาทนายความเพื่อความช่วยเหลือทางกฎหมาย

ต่อมาสภาทนายความมีมติแต่งตั้งคณะทำงานโดยมีทนายความร่วมกันกว่า ๒๐ คน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาในคดีนี้ โดยเข้าไปร่วมสอบข้อเท็จจริงผู้ต้องหาในเรือนจำ สอบข้อเท็จจริงจากญาติผู้เสียชีวิต และเชิญประชุมชาวบ้านเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง

จากการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งถอนฟ้องผู้ชุมนุมทั้ง ๕๙ คน และผลการไต่สวนการตายว่าผู้ตายทั้งหมดตายเพราะขาดอากาศหายใจระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๑

ข้อสังเกต

๑.สิทธิการมีทนายความในคดีอาญาได้รับการรับรองตามกฎหมายตั้งแต่คดีอาญาเริ่มต้นจนกระทั่งศาลตัดสินคดี ซึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยและฝรั่งเศส(ทำไมถึงอ้างฝรั่งเศส)สามารถหาจุดร่วมได้ ๓ ขั้นตอน เพื่อเป็นฐานในการวิเคราะห์สิทธิการมีทนายความในคดีอาญา คือการดำเนินคดีชั้นสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาคดีในชั้นศาล เมื่อผู้ถูกกล่าวหาไม่อาจหาทนายได้อาจเป็นเพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ รัฐต้องมีหน้าที่จัดหาทนายความให้โดยเร็ว

จากข้อเท็จจริงในคดีนี้พบว่าผู้ถูกควบคุมตัวและญาติของผู้ที่ถูกควบคุมตัวหรือเสียชีวิตได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยทนายความจากสภาทนายความ จำนวนกว่า ๒๐ คน ทำให้นัดหมายในการไต่สวนยาก และไม่สามารถนัดสืบพยานได้ ในที่สุดอัยการได้ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดี

๒.๑๔ การให้ความช่วยเหลือด้านล่าม

ประเด็น: การให้ความช่วยเหลือด้านล่ามแก่ผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม

กรณีศึกษาที่ ๑

นายจอวิน อายุ ๕๓ ปี สัญชาติ พม่า เดินทางมาทำงานที่ประเทศไทยโดยคำชักชวนของนายหน้าชาวพม่าว่าจะหางานก่อสร้าง เงินดีให้ แต่เมื่อถึงประเทศไทยกลับถูกบังคับให้ลงเรือและทำงานหนักโดยไม่มีวันหยุด หลังจากนายจอวินทำงานบนเรือประมงลำแรกเป็นเวลา ๑ ปี ๑ เดือน ก็ถูกส่งไปทำงานบนเรืออีกลำหนึ่ง บนเรือลำนี้ นายจอวิน ถูกไต้ก๋งทำร้ายร่างกายถึงสามครั้งจนฟันหัก หลังเดาะ และมีแผลเป็นที่หู พอทำงานบนเรือดังกล่าวครบ ๒ ปี ๗ เดือน นายจอวินก็ได้รับการปล่อยตัว ตั้งแต่ทำงานมาเป็นระยะเวลาเกือบสี่ปีบนเรือ นายจอวินไม่เคยได้รับค่าจ้างเลย หลังจากเรือเข้าฝั่ง นายจอวินก็ได้ทวงถามค่าจ้างจากนายจ้าง แต่กลับได้รับคำตอบว่าถ้าหากอยากได้เงินหนึ่งหมื่นบาทก็ต้องกลับไปทำงานบนเรืออีก นายจอวินจึงตัดสินใจไม่รับเงินก้อนนั้นแล้วเดินเร่ร่อนตามถนนจนได้รับการช่วยเหลือจากพลเมืองดี และนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ และถูกส่งมาอยู่ที่สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดสงขลา ในส่วนของการดำเนินคดีค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ทำการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีค้ามนุษย์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี พนักงานสอบสวนได้ประเมินค่าสินไหมทนแทนที่นายจอวินควรเรียกจากนายจ้างทั้งสิ้นเป็นจำนวน ๓๗๐,๐๐๐ บาท ในชั้นสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี ศาลได้จัดหาล่ามภาษาพม่าไว้ให้กับนายจอวินและได้เบิกความต่อศาลถึงเงินค่าสินไหมทดแทนจำนวนดังกล่าว โดยล่ามมิใช่ล่ามอาชีพทำให้ระหว่างการพิจารณาคดีมีความติดขัดในการสื่อความ ภายหลังจากที่กระบวนการสืบพยานล่วงหน้าเสร็จสิ้น นายจอวินเข้าใจว่าตนจะต้องได้รับเงินจำนวน ๓๗๐,๐๐๐ บาท ตามที่เรียกไปก่อนถูกส่งกลับพม่าอย่างแน่นอน และตั้งใจว่าจะไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยเงินจำนวนนั้นอย่างมีความหวัง เจ้าหน้าที่สถานคุ้มครองฯ จึงต้องอาศัยล่ามที่เข้าใจภาษาไทยและภาษาพม่าอย่างถ่องแท้มาช่วยอธิบายให้กับนายจอวินถึงเงินจำนวน ๓๗๐,๐๐๐ บาท ว่าทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผลของคดีและดุลยพินิจของศาลด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐

ข้อสังเกต

ในคดีนี้มีการจัดหาล่ามให้แก่ผู้เสียหายให้ชั้นศาล แต่เป็นล่ามที่เป็นแรงงานอาศัยอยู่ในท้องที่มิได้ผ่านการอบรม อีกทั้งยังขาดความเข้าใจในภาษาไทยและภาษากฎหมาย ส่งผลให้ผู้เสียหายเข้าใจถึงสิทธิของตนเองผิดไป อันกระทบต่อภาวะทางจิตใจของผู้เสียหายเป็นอย่างมาก

กรณีศึกษาที่ ๒

เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ร่วมกับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดระนอง กองกำกับการ ๘ กองบังคับการตำรวจน้ำและศูนย์ประสานประมงชายแดนทางทะเลไทย-พม่า จังหวัดระนอง ได้ประสานเรือ ต.๙๑ ทำการเข้าช่วยเหลือแรงงานพม่าจำนวน ๗ คน จากเรือประมง เจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสตูล มารับตัวเข้ารับการคุ้มครองเป็นการชั่วคราว และนำส่งเข้าคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดสงขลา ในวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๖

พนักงานสอบสวน กองกำกับการ ๖ กองบังคับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) ได้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในคดีทั้งหมด ๓ คน คือ ๑. นายอาโบ นายหน้า ๒. นายไสวหรือไต๋เต้ย ไต๋ก๋งเรือที่เกิดเหตุ ๓. นาย สมพงษ์ ชัยวิริยะกุล เจ้าของกิจการแพปลา ป.ชานนท์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา ๖ ข้อหาค้ามนุษย์โดยแสวงหาประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงาน

วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ศาลจังหวัดตรัง ได้นัดสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี ระหว่างพนักงานอัยการจังหวัดตรัง กับนาย อาโบ ปรากฏว่าเดิมพนักงานอัยการได้เบิกความพยานไว้ทั้งหมด ๗ ปาก คือผู้เสียหายในคดีนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหาย ๔ คน ได้หลบหนีออกจากสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ(ชาย) จังหวัดสงขลา จึงสามารถเบิกความได้เพียง ๓ ปาก คือ นายแง นายอุเอาเวง นายไนไน เสร็จสิ้นกระบวนการสืบพยานล่วงหน้าไว้ก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๑

ในชั้นสืบพยานล่วงหน้า ศาลได้จัดหาล่ามซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ให้ โดยที่เมื่อถึงตอนสืบพยานนายอุเอาเวง ผู้เสียหายเบิกความว่า นายอาโบ (จำเลย) ได้พานายอูเอาเวงมาที่แพปลา ป. ชานนท์ เมื่อถึงแพปลา ก็พาไปกักขังไว้ในห้องพักของแรงงานร่วมกับคนอื่นๆ เป็นเวลา ๓ วัน หลังจากนั้นก็ถูกส่งขึ้นเรือหมายเลข ๑ โดยขณะที่อยู่บนเรือตนไม่ทราบเวลาทราบแต่เพียงว่าทำงานเป็นกะกะละ ๕ชั่วโมงและได้พักครั้งละ ๒ ชั่วโมง กินข้าว ๓ มื้อต่อวัน โดยตนถูกทำร้ายโดย "แป๊ะนิน" (ภาษาพม่า แปลว่า ไต้ก๋ง แต่ล่ามแปลว่า ช่างเรือ) โดยการชกเข้าที่จมูกและด่าทอเนื่องจากทำงานไม่เป็น อย่างไรก็ตามขณะทำงานบนเรือไม่ได้มีการขู่บังคับให้ทำงาน

ผู้เสียหายทั้งหมดเดินทางกลับภูมิลำเนาภายหลังเสร็จสิ้นการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องและคดีอยู่ระหว่างการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐

ข้อสังเกต

ในชั้นสืบพยานปากนายอเอาเวง ล่ามที่ทางศาลจัดหามาให้ แปลคำว่า แป๊ะนิน ซึ่งเป็นภาษาพม่า ว่า ช่างเรือ ทั้งที่จริงแล้ว คำว่า แป๊ะนิน หมายถึงไต้ก๋ง ผู้ที่ทำหน้าที่สั่งการทุกอย่างบนเรือ ซึ่งถือเป็นการแปลผิดในสาระสำคัญ

๒.๑๕ การซ้อมทรมาน

ประเด็น: การซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยและผู้ต้องหา

กรณีศึกษาที่ ๑

กรณีคือคดีของศาลปกครองสูงสุด หมายเลขดำที่ อ.๔๖๔/๒๕๕๕ ซึ่ง นายรายู ดอคอ (ในฐานะผู้ฟ้องคดี)ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรียกค่าเสียหายจาก กระทรวงกลาโหม กองทัพบก สำนักงานตำรวจแห่งชาติในฐานะผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึง ที่ ๓ ตามลำดับ เหตุอันเนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๙ ถึง ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๑ ต่อเนื่องกัน เจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ควบคุมตัวนายรายู ดอคอ รวมทั้งอิหม่ามยะผา กาเซ็ง และบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวอิหม่ามยะผา ไปแถลงข่าวว่าเป็นสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วนำตัวไปควบคุมในรถคุมขังผู้ต้องหาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจอดอยู่ฐานปฏิบัติการทหารหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาสที่ ๓๙ และเจ้าหน้าที่ทหารหลายคนได้ร่วมกันซ้อมทรมานนายรายู และอิหม่ามยะผา เพื่อให้รับสารภาพว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุให้นายรายูได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายและความทุกข์ทรมานต่อจิตใจ ส่วนอิหม่ามยะผาถึงแก่ความตายคดีนี้ นายรายู ได้ฟ้องขอให้ศาลปกครองได้โปรดมีคำพิพากษาให้หน่วยงานของรัฐ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงที่ ๓ รับผิดชอบดังต่อไปนี้

๑. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันหรือแทนกันชำระเงินค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายต่อร่างกายและอนามัย ค่าเสียหายอันเกิดจากการได้รับทุกขเวทนาต่อจิตใจ จำนวน ๙๑๘,๗๕๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ของต้องเงินจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ บาท

๒. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนค่าค่าเสียหายต่อชื่อเสียงจำนวน ๓๐๖,๒๕๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ของต้นเงินจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท

๓. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามร่วมกันหรือแทนกันชำระเงินค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้ประโยชน์จากการทำมาหาได้ และค่าเยียวยาความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย อนามัย และจิตใจจากการที่ถูกเจ้าหน้าที่ในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสาม จับกุม คุมขัง ทำร้ายร่างกาย ทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายไร้มนุษยธรรม จำนวน ๗๗๓,๔๖๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ของต้นเงินจำนวน ๖๓๑,๔๐๐ บาท

ระหว่างพิจารณาคดี ศาลปกครองสงขลาได้มีคำสั่งเรียกสำนักนายกรัฐมนตรีเข้ามาในคดีเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาสที่ ๓๙ อยู่ในความควบคุมบังคับบัญชาและรับผิดชอบของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ศาลปกครองชั้นต้น(ศาลปกครองสงขลา) ได้มีคำพิพากษา ให้สำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดให้ แก่ผู้ฟ้องคดี เป็นค่าเสียหายต่อร่างกายและอนามัย การได้รับความทุกขเวทนาต่อจิตใจ ความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพ เป็นเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค่าขาดประโยชน์จากการทำมาหาได้ เป็นเงินจำนวน ๑๐,๘๐๐ บาท รวมเป็นเงินจำนวน ๒๑๐,๘๐๐ บาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๓๕

๒. พระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๘, ๙, ๑๖

ข้อสังเกต

๑) การเยียวยากรณีการซ้อมทรมาน มักเน้นไปที่การเยียวยาที่เป็นค่าเสียหาย โดยไม่มีการดำเนินการเยียวยาในรูปแบบอื่นที่มิใช่ตัวเงิน แม้ว่าผู้ถูกซ้อมทรมานจะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจก็ตาม ถึงแม้ว่าคดีนี้ผลจะปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ได้มีการซ้อมทรมาน ทำร้ายร่างกายนายรายู ดอคอจริง

๒) การปล่อยลอยนวลพ้นผิด จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการดำเนินการเพียงให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด เป็นค่าเสียหายต่อร่างกาย อนามัย จิตใจ และสิทธิเสรีภาพให้แก่นายรายู ดอคอ แต่มิได้มีการดำเนินคดีใดๆทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ถึงความผิดดังกล่าวที่เกิดขึ้น

กรณีศึกษาที่ ๒

นายอิสมาแอ เดะ และนายอามีซี มานาก ได้ยื่นฟ้องกองทัพบกและกระทรวงกลาโหม ต่อศาลปกครอง เกี่ยวกับการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่รัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย โดยผู้ฟ้องทั้งสองเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และเป็นคณะทำงานสมาพันธ์นิสิตนักศึกษาจังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ เจ้าหน้าที่ทหารพรานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยเฉพาะกิจที่ ๑๑ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ตรวจค้นบ้านเลขที่ ๒๔๘/๕๕ ซอยมัสยิดตักวา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งผู้ฟ้องทั้งสองอาศัยอยู่ โดยเจ้าหน้าที่ไม่ได้แสดงเหตุถึงการตรวจค้น ใช้อาวุธปืนจี้ผู้ฟ้องทั้งสองและทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บที่ริมฝีปากหลังจากนั้นได้ควบคุมตัวพร้อมยึดคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะจำนวน ๑ เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพาจำนวน๑ เครื่อง

อุปกรณ์เก็บข้อมูล ๑ อัน และโทรศัพท์มือถือ ๘ เครื่อง ขึ้นรถยนต์ไปหน่วยเฉพาะกิจที่ ๑๑ เมื่อไปถึงเจ้าหน้าที่ได้สอบถามประวัติส่วนตัวและใช้ของแข็งตีบริเวณที่ศีรษะ ใบหน้า ไหล่ หลายครั้ง เจ้าหน้าที่ชุดดังกล่าวได้ให้ผู้ฟ้องทั้งสองกินข้าวกลางฝนที่ตกหนัก และนั่งตากฝนอยู่นาน หลังจากนั้นจึงพาไปขังในเรือนจำโดยไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหา เจ้าหน้าที่ได้นำนายอิสมาแอ ไปสอบสวนและ

บังคับให้ยอมรับว่าคอมพิวเตอร์เป็นของตน แต่นายอิสมาแอ ปฏิเสธจึงถูกบังคับให้ถอดเสื้อแล้วปิดตาและทำร้ายนานกว่า ๑๐ นาที และนำไปห้องที่มีเครื่องปรับอากาศและให้นั่งตรงจุดที่ความเย็นตกลงมา เมื่อนายอิสมาแอปฏิเสธ เจ้าหน้าที่ก็ยังถามซ้ำเป็นเวลากว่า ๑ ชั่วโมง และบังคับให้ลงลายมือชื่อในเอกสาร

วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ เจ้าหน้าที่ได้นำนายอามีซี ไปสอบปากคำและให้ยอมรับว่าคอมพิวเตอร์เป็นของตน แต่นายอามีซี ปฏิเสธจึงถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายร่างกายโดยถีบที่ท้องและใช้มือตบศีรษะบริเวณใบหน้า และนำไปห้องที่มีเครื่องปรับอากาศและให้นั่งตรงจุดที่ความเย็นตกลงมา และเมื่อปฏิเสธก็ถูกตบซ้ำหลังจากนั้นได้ให้ลงลายมือชื่อและนำตัวไปขังไว้ที่ห้องขัง

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ญาติของทั้งสองได้มายื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวต่อศาลและได้รับการปล่อยตัวในเวลาต่อมา

ผู้ถูกฟ้องได้ให้การสรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่มีอำนาจฟ้องคดี เนื่องจากทหารในสังกัดได้ตรวจค้น ยึด และกักตัว โดยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ และประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

คดีนี้ศาลมีคำพิพากษาว่าการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ นั้นสามารถกักตัวได้ไม่เกิน ๗ วัน หากมีความจำเป็นในการสอบถามตามทางราชการทหารได้ แต่ในกรณีนี้ควบคุมไว้ ๙ วัน จึงถือว่าเป็นการควบคุมโดยมิชอบ และให้จ่ายค่าเสียหายจากการควบคุมตัวคนละ ๒๕๐,๐๐๐ บาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๓๕

๒. พระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๘, ๙, ๑๖

ข้อสังเกต

๑.คดีนี้เป็นคดีแรกที่มีการร้องเรียนว่าถูกเจ้าหน้าที่ซ้อมทรมาน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดจริง แต่ก็ไม่ปรากฏถึงการดำเนินคดีทางอาญาแก่ผู้กระทำผิด เพียงแต่ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องเท่านั้น

๒. การดำเนินการตรวจค้น ตามมาตรา ๘ ของพระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นข้ออ้างในการยกเว้นความรับผิด จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

๓. การทำร้ายร่างกาย มิได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จึงสมควรที่จะมีการดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำผิด

๒.๑๖ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่

ประเด็นที่ ๑ : การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการยึดทรัพย์

กรณีศึกษาที่ ๒

เมื่อเวลา ๐๗.๑๕ น. วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๒๒ ตำรวจชุดสืบสวน สภ.เวียงแก่น นำโดย พ.ต.ท. ชัยวัฒน์ เฮงตระกูล พร้อมพ.ต.ท.กฤต เข็มกลัด พ.ต.ท.ถิรวัตน์ ต่อสวย และ ด.ต.ยงยุทธ ไชยเลิศ นำหมายค้นของศาลจังหวัดเทิง เข้าตรวจค้นบ้านของนายอดิศักดิ์ แซ่มัว อายุ ๓๖ ปี เลขที่ ๒๗ หมู่ ๑๕ ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น พบนางมณี แซ่มัว อายุ ๒๘ ปี ภรรยานายอดิศักดิ์ อยู่ในบ้าน จึงตรวจค้นภายในบ้านพบกระเป๋าหนังสีดำ ๑ ใบซุกซ่อนในกระสอบข้าวเปลือก ภายในมีธนบัตรจำนวนมากอัดแน่น จึงตรวจยึดไว้ และนำกลับมานับที่ สภ.เวียงแก่น เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจนับในบ้านที่เกิดเหตุได้ เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมาก หลังตรวจนับเสร็จได้ลงบันทึกตรวจยึดเงินจำนวน ๘,๐๐,๐๐๐ บาท แต่ผู้บังคับบัญชาเกิดข้อสงสัยจำนวนเงินที่ตรวจยึดได้หลังได้รับรายงานจาก ชุดดังกล่าว เนื่องจากก่อนหน้านั้น ได้รับรายงานว่ามีเงินกว่า ๑๐ ล้านบาท จึงสั่งการให้ พ.ต.อ.ณรงค์ชัย และ พ.ต.ท.ถนัด พลพานิช รอง ผกก. กลุ่มงานสืบสวน ภ.จว.เชียงราย ออกไปสืบสวนข้อเท็จจริง พบว่า เงินที่ตรวจยึดจากบ้านนายอดิศักดิ์ มีทั้งหมด จำนวน ๑๖,๒๐๐,๐๐๐ บาท เป็นเงินจากการค้ายาเสพติด และพบการยักยอกเงินที่เหลืออีกกว่า ๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ผบก.ภ.จว.เชียงราย จึงเรียกชุดตรวจค้นทั้งหมดมาสอบถามความจริง และได้นำเงินมาคืน จำนวน ๒,๑๘๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือไม่มีใครยอมรับ จึงสืบสวนจนพบผู้กระทำความผิดเป็นตำรวจ ๔ นาย และนางมณี แซ่มัว จึงได้แจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีกับตำรวจทั้ง ๔ นายในข้อหาเป็นเจ้าพนักงานร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ พร้อมตั้งกรรมการสอบสวนคดีวินัยร้ายแรงและได้มีคำสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ส่วนนางมณีหลบหนีไปได้

ผบก.ภ.จว.เชียงราย ได้มีคำสั่งให้ตำรวจที่กระทำผิดทั้ง ๔ นาย ได้แก่ พ.ต.ท.ชัยวัฒน์ เฮงตระกูล รอง ผกก. พ.ต.ท.กฤต เข็มกลัด สวป. พ.ต.ท.ถิรวัตน์ ต่อสวย และ ด.ต.ยงยุทธ ไชยเลิศ ผบ.หมู่งานสืบสวน ออกจากราชการ และได้รายงานเรื่องที่เกิดขึ้นให้ พล.ต.ท.สมคิด บุญถนอม ผบช.ภ.๕ และ พล.ต.อ.ปทีป ตันประเสริฐ รักษาราชการแทน ผบ.ตร.ให้ทราบ และให้เร่งสอบสวนปากคำทำสำนวนให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน เพื่อนำส่งคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ดำเนินการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗

ข้อสังเกต

การทุจริตและแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายยังเป็นปัญหาสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากคุณธรรมจริยธรรมส่วนบุคคล ระบบการคัดเลือกคนเข้ามาทำงานเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวด อีกส่วนหนึ่งก็มาจากระบบการตรวจ

สอบถ่วงดุลที่บกพร่องหรือไม่ทำงาน ซึ่งจากกรณีศึกษาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าขั้นตอนในการตรวจค้นและยึดทรัพย์สินยังมีความบกพร่องในระบบตรวจสอบถ่วงดุล โดยเฉพาะความโปร่งใสในการตรวจค้น[14] ที่ไม่มีคนนอกร่วมรู้เห็น ซึ่งตามข้อเท็จจริงระบุว่ามีเพียงภรรยาเท่านั้นที่อยู่บ้าน นั่นแสดงว่าระหว่างตรวจค้นมีเจ้าของบ้านอยู่คนเดียว นอกนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ ซึ่งการที่มีเจ้าอยู่บ้านเพียงคนเดียวอยู่ในระหว่างตรวจค้น ย่อมไม่สามารถตรวจสอบการทำงานอยู่เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่หลายนายได้ และแม้การตรวจสอบภายหลังตรวจค้นจะต้องมีการรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทราบ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บังคับบัญชาทุกคนจะมีความเข็มงวดในการตรวจสอบ ซึ่งกรณีนี้ถือเป็นความโชคดีที่มีผู้บังคับบัญชาที่เข็มงวด จึงทำให้เกิดการตรวจสอบ

ประเด็นที่ ๒: การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากรางวัลนำจับ

กรณีศึกษา

ในวันที่ ๑๘พฤษภาคม ๒๕๔๖เวลาประมาณ ๒๑.๐๐น. รถบรรทุกพ่วง ๑๘ล้อของบริษัทธนพงษ์ขนส่ง จำกัด ที่นายพงษ์เทพ รู้คงประเสริฐ เป็นเจ้าของ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจด่านท่าเล่ จับกุมในข้อหาบรรทุกน้ำหนักเกิน นายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณ รู้คงประเสริฐ จึงเดินทางไปที่ สภ .ต.แม่ท้อ ด้วยรถยนต์โตโยต้าสปอร์ตไรเดอร์ สีบรอนซ์ทอง หมายเลขทะเบียน กข ๒๖๖๒ตาก โดยไปถึง สภ.ต.แม่ท้อ เมื่อเวลาประมาณ ๒๒.๐๐น.เศษ ขณะที่นายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณ ขับรถคันเกิดเหตุมาถึงหลักกิโลเมตรที่ ๔๗ซึ่งผ่านพ้นด่านห้วยยะอุไปได้ประมาณ ๓ -๔กิโลเมตร นายพงษ์เทพและนางอำไพพรรณได้ถูกคนร้ายไม่ทราบจำนวนยิงด้วยอาวุธปืนนานาชนิดและอาวุธสงครามจำนวนหลายนัดเสียชีวิตทั้งสองคนอยู่ภายในรถยนต์ และจากการตรวจค้นพบบกล่องพัสดุไปรษณีย์ขนาดใหญ่จำนวน ๑ กล่อง วางอยู่ที่พื้นรถด้านคนขับ ภายในบรรจุรองเท้าส้นสูงอย่างหนาจำนวน ๑ คู่ เมื่อแกะดูที่ส้นรองเท้าพบว่ามียาเสพติด (ยาบ้า) บรรจุอยู่ในหลอดพลาสติกใส จำนวน ๑๙๗เม็ด ซุกซ่อนอยู่ในส้นรองเท้า เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงกล่าวหาผู้ตายทั้งสองว่าร่วมกันมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑(ยาบ้า) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต

ต่อมาเลขาธิการ ป.ป.ส. ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของนายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหานายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณ ร่วมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่ด้วย และเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลทั้งสอง จนในที่สุดคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน สำนักงาน ป.ป.ส. มีคำวินิจฉัยว่า นายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณเป็นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ยึดเงินสดจำนวน ๒๐ ,๘๑๘,๖๒๘.๘๓ บาท ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ข้อกฎหมาย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลนำจับคดียาเสพติด พ.ศ.๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัล

14 ดูพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

นำจับคดียาเสพติด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อสังเกต

๑. เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้สืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานแล้วไม่พบข้อมูลของบุคคลทั้งสองเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดแต่ประการใด กล่องพัสดุไปรษณีย์ที่มียาเสพติดบรรจุอยู่ภายในส้นรองเท้าที่พบอยู่บนพื้นรถด้านคนขับก็มีเหตุพิรุธน่าสงสัยหลายประการเชื่อว่าภายหลังที่บุคคลทั้งสองถูกยิงเสียชีวิตแล้วได้มีการนำกล่องพัสดุไปรษณีย์ไปวางไว้ที่พื้นรถด้านคนขับเพื่อสร้างพยานหลักฐานในการกล่าวหานายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณว่ามียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายจนนำไปสู่การยึดทรัพย์

๒. ประเด็นที่น่าสงสัยว่าจะเป็นสาเหตุของการฆ่าได้ คือ กรณีนายพงษ์เทพร้องทุกข์กล่าวโทษนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้หนึ่งต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากถูกกลั่นแกล้งจับกุมรถบรรทุกของนายพงษ์เทพว่ามีควันดำเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่จากการตรวจสอบโดยกรมการขนส่งทางบกไม่พบควันดำแต่ประการใด และหลังจากนั้นในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๕ก็ ได้มีการสั่งการให้สืบสวนพฤติกรรมของนายพงษ์เทพ และนางอำไพพรรณ โดยอ้างว่าบุคคลทั้งสองมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษทั้งในพื้นที่และส่งขายยังต่างจังหวัด ตลอดจนเป็นผู้ที่มีเครือข่ายกว้างขวางในวงการค้ายาบ้าในพื้นที่และต่างจังหวัด

๓. คดีนี้เหตุเกิดขึ้นในช่วงของการประกาศ “สงครามยาเสพติด” ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่กลางเดือนมกราคม ๒๕๔๖ โดยมีแผนการปฏิบัติการ ๓ เดือน คือ ตั้งแต่วันที่๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๖ เริ่มจากการตรวจสอบพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลเป้าหมายผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้จำหน่าย โดยมีเวลาในการดำเนินการเพียง ๔ วัน เท่านั้น กำหนดตัวชี้วัดให้จำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ณ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ต้องหมดสิ้นไปภายในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ และจำนวนผู้ผลิต ผู้ค้า ซึ่งมีอยู่ ณ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ต้องหมดสิ้นไปภายในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๖ โดยจะลดเป้าหมายผู้ค้า และผู้ผลิต เฉพาะใน ๓ กรณีเท่านั้น คือ ถูกจับกุม วิสามัญ และเสียชีวิตด้วยเหตุต่างๆ ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดประจำจังหวัด (ศตส.จ.) และศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ประจำอำเภอ (ศตส.อ.) จะบูรณาการข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดร่วมกันเป็นประจำเพื่อตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว

๔. การที่มีกฎหมายบัญญัติให้จ่ายเงินรางวัลแก่เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวน หรือจับกุมการกระทำความผิดเกี่ยวยาเสพติด โดยที่อัตราและหลักเกณฑ์การจ่ายเงินรางวัลนั้นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลนำจับคดียาเสพติดกำหนดให้คำนวณตามปริมาณยาเสพติดของกลางโดยเจ้าพนักงานมีสิทธิได้รับเงินรางวัลแม้พนักงานอัยการจะสั่งไม่ฟ้องคดีก็ตามนี้ อาจนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาประโยชน์จากการจับกุมดำเนินคดียาเสพติด

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์

พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. (2544). **อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย**. วิทยานิพนธ์ในปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สิริพัฒน์ เจริญศิริ. (2550). **ผู้เสียหายกับคดีอาญา: ศึกษากรณีผู้เสียหายใช้สิทธิโดยมิชอบ**. วิทยานิพนธ์ในปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สารสนเทศจากสื่ออิเลกทรอนิกส์

ปรัชญา โต๊ะอิแต. ชำแหละคดีกรือเซะ-28 เมษาฯ กับปัญหากระบวนการ "ไต่สวนการตาย". สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2558, จาก **http://www.isranews.org/south-news/stat-history/item/1983-28-qq.html**

ปรีดา ทองชุมนุม, ดรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล. 4 ปีเศษของการเดินทางในการค้นหาความจริง กรณีความตายที่ตากใบ. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2558, จาก **http://www.prachatai.com/journal/2009/11/26495**

ศาลฎีกาพิพากษายืน ไม่รับคำร้องไต่สวนการตายคดีตากใบ. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2558, จาก **http://www.prachatai.com/journal/2013/08/47956**

อังคณา นีละไพจิตร. ร่างรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยภายใต้กติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2548-2552. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2558, จาก **http://justiceforpeace.org/wp-content/uploads/2011/03/AKN_Final_Report_ICCPR_South_2_10_edit-editagain.pdf**

สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2558, จาก **http://hilight.kapook.com/view/118209**

สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2558, จาก **http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9580000038802**

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"ยาเสพติด" หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

"กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด" หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและหมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

"เจ้าพนักงาน" หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๔ เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการและเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทียาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึด หรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(๓) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๔) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่

เกี่ยวข้องทุกครั้ง

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๑๔ ให้ถือว่ากรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา ๑๔ (๓) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๔ (๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่จะเห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมิให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

หมวด ๓
การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา ๑๙ ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่ง เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติด ยาเสพติด เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่เกิดจากตัวผู้ต้องหานั้นเอง หรือจากพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้ไม่อาจนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ต้องหามีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวส่งศาลเพื่อมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

การส่งไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติด ยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ และลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย แล้วให้ศาลแจ้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ

ในระหว่างการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานสอบสวนดำเนินกระบวนการสอบสวนคดีต่อไปและเมื่อสอบสวนเสร็จให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปด้วย และแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวอย่างแห่งใด

ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการฝากขังหรือขอผัดฟ้องตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐ ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องหาผู้ใดเสพยาเสพติดก่อน ขณะ หรือภายหลังที่ถูกจับกุมเพื่อให้ตนเองได้รับการส่งตัวไปฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ ติดยาเสพติดและไม่ต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาฐานเสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติด ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติ นี้ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือ พนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มารับตัวผู้นั้นไปเพื่อดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมาย

ในระหว่างที่รอพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมารับตัวผู้ต้องหาไปเพื่อดำเนินคดี ให้สถานที่ที่รับผู้ต้องหาไว้ตรวจพิสูจน์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพ ติดมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มารับตัวผู้ต้องหาไปในทันทีที่สามารถกระทำได้

มาตรา ๒๑ ในการตรวจพิสูจน์ผู้ต้องหาตามมาตรา ๑๙ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดดำเนินการให้พนักงานเจ้า หน้าที่จัดทำบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด

การตรวจพิสูจน์ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับตัวผู้นั้น ไว้ในสถานที่ที่ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจสั่งให้ ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสามสิบวัน

หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจพิสูจน์ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้จัดให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และให้แจ้งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานอัยการทราบ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตาม มาตรา ๓๓

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ตาม วรรคหนึ่ง ไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติ นี้ ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อไปและแจ้งผลให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ ติดยาเสพติดทราบ

ถ้าผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานผลการตรวจพิสูจน์ให้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมาย

ในกรณีที่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาคืนให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อ ดำเนินคดีต่อไปให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ในการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา ๒๒ ให้กำหนดสถานที่และวิธีการสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับ สภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ ประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้นั้นประกอบด้วย

การกำหนดสถานที่สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดเป็น

ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดจากสถานพยาบาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควรก็ได้

การกำหนดวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้กำหนดโดยคำนึงถึงวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีระบบ การควบคุมมิให้หลบหนี

(๒) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในสถานที่ฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามความเหมาะสมและกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่ภายในเขตที่กำหนดในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(๓) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติด้วยวิธีการอื่นใดภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติก็ได้

(๔) ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฝึกอาชีพ ทำงานบริการสังคม หรือให้ดำเนินการอื่นใดตามความเหมาะสมเพื่อให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยห่างไกลจากยาเสพติด

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา ๑๙ ว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นต้องหาหรือถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก ให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อ ไป

มาตรา ๒๕ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกินหก เดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ในกรณีที่ปรากฏว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพิจารณาขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกไปอีกได้

ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควรก็ได้

การขยายและการลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะกระทำกี่ครั้งก็ได้ แต่การขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหกเดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่มีเหตุสมควร คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวสำหรับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้ต้องหามีภูมิลำเนาซึ่งไม่สะดวกต่อการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากผู้ต้องหา อาจมีคำสั่งให้ย้ายผู้นั้นไปเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการ ควบคุมที่สถานที่แห่งอื่นได้ แต่ต้องปรากฏว่าการย้ายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้นั้นด้วย

มาตรา ๒๘ การที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดถูกควบคุมตัวในลักษณะเดียวกับถูกคุมขังให้ถือว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วแต่กรณี เป็นผู้ถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีที่มีการหลบหนีจากการควบคุมของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น มิให้นับระยะเวลาที่ผู้นั้นเข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาแล้วจนถึงวันหลบหนีเข้าในกำหนดระยะเวลาการคุมขัง

มาตรา ๒๙ ในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ถ้าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ใดหลบหนีจากการควบคุมหรือหลบหนีออกนอกเขตศนย์ฟื้นฟสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสจน์ การฟื้นฟสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น ให้ถือว่าผู้นั้นหนีการคุมขังตามมาตรา ๑๕๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญาและให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ ทันที ในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกติดตามจับกุมผู้นั้นได้ด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดและโทษตามมาตรา ๑๕๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา มิให้นำมาใช้บังคับกับผู้ที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๒ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจเปรียบเทียบคดีได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๐ ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขต่างๆ ที่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกำหนด รวมทั้งข้อบังคับของศนย์ฟื้นฟสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้นโดยเคร่งครัด

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนระเบียบ เงื่อนไข หรือข้อบังคับที่กำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จับตัวผู้นั้นกลับเข้าไว้ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติด ยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวได้โดยมิต้องมีหมาย

มาตรา ๓๒ ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ ให้ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ควบคุมสถานที่ที่รับตัวผู้

นั้นไว้มีอำนาจลงโทษสถานหนึ่งหรือหลายสถาน ดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) ตัดการอนุญาตให้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อไม่เกินสามเดือน

(๓) จัดให้อยู่เดี่ยวครั้งละไม่เกินสิบวัน

ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการลงโทษบุคคลตามวรรคหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุไม่ถึงแปดปีบริบูรณ์ ให้นำมาตรการลงทัณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๓ เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาตามมาตรา ๑๙ และให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้ นั้นไป แล้วแจ้งผลให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการซึ่งยังดำเนินคดีอยู่ทราบ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดแม้จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบกำหนดเวลาตามมาตรา ๒๕ แล้ว แต่ผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป และให้นำความในมาตรา ๒๒ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๔ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้ต้องหาที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดหรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ผู้นั้นได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว

มาตรา ๓๕ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ลักษณะ ๕
การปล่อยชั่วคราว
หมวด ๑
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์

ข้อ ๕๙ ในกรณีที่มีเหตุสมควรคณะอนุกรรมการอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราว สำหรับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ดังนี้

(๑) การปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์จะไม่เป็นอุปสรรคต่อการตรวจพิสูจน์

(๒) ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนี หากได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(๓) ไม่มีภัยอันตราย หรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราว

(๔) ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ข้อ ๖๐ ผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวตามหมวดนี้ ได้แก่

(๑) ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์

(๒) บิดา มารดา บุตร พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน สามี ภริยา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา นายจ้าง ผู้ปกครองตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ หรือบุคคลที่บิดามารดายินยอมให้เป็นผู้ปกครองดำเนินการแทน หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอื่น

ข้อ ๖๑ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน ก่อนปล่อยไป ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตนหรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะมาตามนัดของพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ ๖๒ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก่อนปล่อยตัวไป ให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน ลงลายมือชื่อในสัญญาประกันและให้ไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะอนุกรรมการ มอบหมาย โดยในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความ ดังนี้ด้วย

(๑) ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ผู้ประกัน หรือผู้เป็นหลักประกัน แล้วแต่กรณีจะปฏิบัติตามนัด

หรือหมายเรียกของพนักงานเจ้าหน้าที่

(๒) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้

(๓) เมื่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เปลี่ยนถิ่นที่อยู่อาศัยให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

ข้อ ๖๓ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวจัดหาหลักประกันมา

หลักประกันมี ๓ ชนิด คือ

(๑) มีเงินสดมาวาง

(๒) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง เช่น ที่ดินตามโฉนด น.ส. ๓ หรือ น.ส. ๓ ก พันธบัตรของรัฐบาล หรือพันธบัตรของรัฐวิสาหกิจ หรือสลากออมสิน เงินตามสมุดเงินฝากประจำหรือใบรับฝากเงินประจำของธนาคาร หนังสือค้ำประกันของธนาคาร หนังสือรับรองของส่วนราชการตามระเบียบกระทรวงการคลัง

(๓) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน

ข้อ ๖๔ วงเงินที่ประกันให้พึงใช้หลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) ความผิดฐานเสพยาเสพติด ประเภท ๑ และประเภท ๒ วงเงินประกันไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ประเภท ๕ และสารระเหย วงเงินประกันไม่เกินห้าพันบาท

(๒) ความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครองยาเสพติดประเภท ๑ และประเภท ๒ วงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท ประเภท ๕ วงเงินประกันไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

(๓) ความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด ประเภท ๑ และประเภท ๒ วงเงินประกัน ไม่เกินสี่หมื่นบาท ประเภท ๕ วงเงินประกันไม่เกินสองหมื่นบาท

(๔) ความผิดฐานเสพและจำหน่ายยาเสพติด ประเภท ๑ และประเภท ๒ วงเงินประกัน ไม่เกินสี่หมื่นบาท ประเภท ๕ วงเงินประกันไม่เกินสองหมื่นบาท

ข้อ ๖๕ กรณีบุคคลเป็นหลักประกันให้ใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ข้าราชการพลเรือน ระดับ ๓-๕ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่า วงเงินประกันไม่เกินสองหมื่นบาท

(๒) ข้าราชการพลเรือน ระดับ ๖-๘ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่า วงเงินประกันไม่เกินสามหมื่นบาท

(๓) ข้าราชการพลเรือน ระดับ ๙–๑๑ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่า วงเงินประกันไม่เกินสี่หมื่นบาท

การให้บุคคลอื่นเป็นหลักประกัน ให้คณะอนุกรรมการพิจารณาเมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีหลัก

ฐาน ตำแหน่งหน้าที่ อาชีพการงาน ฐานะหรือชื่อเสียงเป็นที่เชื่อถือได้ โดยให้กำหนดวงเงินตามที่เห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป

ข้อ ๖๖ ในการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้ประกัน หรือผู้เป็นหลักประกันจัดเตรียมเอกสารเพื่อใช้ประกอบในการขอประกันดังต่อไปนี้

(๑) บัตรประจำตัวและทะเบียนบ้านพร้อมสำเนาอย่างละหนึ่งชุด

(๒) ถ้าผู้ขอประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน มีคู่สมรสตามกฎหมาย ต้องมีคำยินยอมของคู่สมรส หากผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันเป็นหม้ายให้นำหลักฐานการหย่า หรือใบมรณะบัตรของคู่สมรส หรือทะเบียนบ้านที่มีการแจ้งตายหน้าชื่อของผู้นั้นมาแสดงเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(๓) กรณีหลักทรัพย์เป็นที่ดินตามโฉนด น.ส. ๓ หรือ น.ส. ๓ ก. ต้องมีหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินจากพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมแผนที่ที่ตั้งหลักทรัพย์โดยละเอียด หากผู้ประกันมิได้เป็นเจ้าของหลักทรัพย์ ต้องมีหนังสือมอบอำนาจตามกฎหมายพร้อมทั้งต้องนำเอกสารใน (๑) ของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจมาแสดงด้วย

(๔) กรณีใช้เงินตามสมุดเงินฝากประจำ หรือใบรับเงินฝากประจำของธนาคารมาเป็นหลักประกันจะต้องมีหนังสือรับรองยอด เงินคงเหลือปัจจุบันของธนาคารและรับรองว่าจะไม่ยอมให้ถอนภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันออกหนังสือ

(๕) กรณีบุคคลเป็นหลักประกันให้บุคคลนั้นเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดแสดงฐานะระดับ อัตราเงินเดือน หรือหนังสือรับรองสถานะของตนเอง แล้วแต่กรณีและหากมีภาระผูกพันในการทำสัญญาประกัน หรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันรายอื่นอยู่ก็ให้แสดงภาระผูกพันนั้นด้วย

ข้อ ๖๗ การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวและการขอเปลี่ยนหลักประกันให้ติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ และให้คณะอนุกรรมการพิจารณา โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้และมีคำสั่งโดยเร็ว

ข้อ ๖๘ โดยความปรากฏต่อมาหรือเนื่องจากกลฉ้อฉล หรือผิดหลงปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไป หรือหลักประกันไม่เพียงพอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันมาพร้อมกัน ในกรณีแรกให้เปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น ในกรณีหลังให้เรียกหลักประกันเพิ่ม หรือดีกว่าเดิมแล้วเสนอคณะอนุกรรมการพิจารณา

ข้อ ๖๙ การขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกันย่อมทำได้เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์คืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ ๗๐ เมื่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัยว่า ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดโดยจัดให้มีแผนการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

หรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้รับหรือควบคุมตัวผู้ เข้ารับการตรวจพิสูจน์ไว้แล้วหรือกรณีวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ไม่เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดและพนักงานสอบสวนได้รับหรือควบคุมตัวผู้ เข้ารับการตรวจพิสูจน์ไว้แล้ว ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไ

ข้อ ๗๑ เมื่อความรับผิดตามสัญญาประกันหมดไปตามข้อ ๖๙ ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไป

ข้อ ๗๒ ในกรณีที่ผิดสัญญาประกัน คณะอนุกรรมการมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกัน โดยคณะอนุกรรมการอาจมอบหมายให้เลขานุการคณะอนุกรรมการเป็นผู้สั่งบังคับตามสัญญาประกันก็ได้

ข้อ ๗๓ ในกรณีที่คณะอนุกรรมการมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ให้ระบุเหตุผลและแจ้งให้ผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบโดย เร็วและผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ที่คณะกรรมการ แต่งตั้งและพิจารณามอบหมาย ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งนั้น

หมวด ๒
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ข้อ ๗๔ คณะอนุกรรมการอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งถูกควบคุมตัว โดยส่งเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเมื่อปรากฏว่ามีกรณีที่มีเหตุอันสมควร โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวดังนี้

(๑) ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่จะได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นจะต้องปรากฏว่า

(๑.๑) เป็นผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน ในการนี้ให้ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ควบคุมสถานที่ทำความเห็นเป็นหนังสือประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการว่าเห็นควรปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ หรือคณะอนุกรรมการอาจขอพบตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อสังเกตสภาพทางการประกอบการพิจารณาด้วยก็ได้หรือ

(๑.๒) เป็นผู้ที่แพทย์รับรองว่าป่วยด้วยโรคร้ายแรง หรือมีภาวะอื่นใดทั้งทางด้านร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะถูกควบคุมตัว และทางศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถให้การรักษาพยาบาลได้

(๒) ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ให้พึงพิจารณาข้อเท็จจริงเหล่านี้ประกอบ

(๒.๑) อาการติดยาเสพติดมีมากน้อยเพียงใด

(๒.๒) การให้ปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือไม่

(๒.๓) ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ทางศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกำหนดหรือไม่

(๒.๔) ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีพฤติการณ์ว่าน่าจะหลบหนีหรือไม่หากได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(๒.๕) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ เชื่อถือผู้ประกันหรือหลักประกันเพียงใด

(๒.๖) มีการตรวจสอบพฤติการณ์และประวัติของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยละเอียด

(๒.๗) ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่

(๒.๘) สถานที่และหรือบุคคลที่จะรับตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปดูแ

ข้อ ๗๔/๑ ในกรณีที่คณะอนุกรรมการได้กำหนดวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบไม่จำเป็นต้องควบคุมตัว ตามมาตรา ๒๓ วรรคสาม (๓) แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ แล้ว ให้คณะอนุกรรมการปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยไม่ต้องมีประกัน

ข้อ ๗๕ ก่อนการปล่อยชั่วคราว ถ้าคณะอนุกรรมการเห็นว่ามีเหตุอันสมควรอาจกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ดังต่อไปนี้ก็ได้

(๑) ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะอนุกรรมการระบุไว้เป็นครั้งคราว

(๒) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

(๔) ห้ามเกี่ยวข้องกับยาและสารเสพติดให้โทษทุกชนิด

(๕) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่คณะอนุกรรมการเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้เข้า รับการฟื้นฟูเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดให้โทษหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

ข้อ ๗๖ กำหนดระยะเวลาการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ให้คณะอนุกรรมการพิจารณากำหนดโดยคำนึงถึงแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดประกอบด้วย

ข้อ ๗๗ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขอื่น ๆ ในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพ ติดให้นำความในหมวด ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ยกเว้นข้อ ๖๖ (๔) หนังสือรับรองของธนาคารต้องระบุด้วยว่าจะไม่ยอมให้ถอนเงินจนกว่าจะได้รับ แจ้งเป็นหนังสือจากคณะอนุกรรมการว่าความรับผิดตามสัญญาประกันหมดไปแล้ว ทั้งนี้ คำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวและสัญญาประกัน ให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีกำหนด

๔. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๗ ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงาน ผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

๕. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

(๓๗) “เจ้าพนักงานจราจร” หมายความว่า ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานจราจร

(๓๘) “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร

(๔๐) “ผู้ตรวจการ” หมายความว่า ผู้ตรวจการตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และผู้ตรวจการตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถ

(๑) ในขณะหย่อนความสามารถในอันที่จะขับ

(๒) ในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น

(๓) ในลักษณะกีดขวางการจราจร

(๔) โดยประมาทหรือน่าหวาดเสียว อันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน

(๕) ในลักษณะที่ผิดปกติวิสัยของการขับรถตามธรรมดา หรือไม่อาจแลเห็นทางด้านหน้าหรือด้านหลัง ด้านใด ด้านหนึ่งหรือทั้งสองด้านได้พอแก่ความปลอดภัย

(๖) คร่อมหรือทับเส้นหรือแนวแบ่งช่องเดินรถ เว้นแต่เมื่อเปลี่ยนช่องเดินรถ เลี้ยวรถ หรือกลับรถ

(๗) บนทางเท้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร เว้นแต่รถลากเข็นสำหรับทารก คนป่วยหรือคนพิการ

(๘) โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยหรือความเดือดร้อนของผู้อื่น

มาตรา ๔๓ ทวิ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ทั้งนี้ ตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการมีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภทตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าได้เสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามวรรคหนึ่งหรือไม่ และหากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าผู้ขับขี่นั้นไม่ได้เสพก็ให้ผู้ขับขี่นั้นขับรถต่อไปได้

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ตรวจสอบ ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการมีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณีเพื่อให้การตรวจสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว และเมื่อผู้นั้นยอมรับการตรวจสอบแล้ว หากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าไม่ได้เสพ ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

การตรวจสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๓ จัตวา ในกรณีที่ผู้ตรวจการพบว่าผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓(๑) หรือ (๒) หรือมาตรา ๔๓ ทวิ วรรคหนึ่ง ให้ผู้ตรวจการส่งตัวผู้นั้นพร้อมพยานหลักฐานในเบื้องต้นแก่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินหกชั่วโมงนับแต่เวลาที่พบการกระทำความผิดดังกล่าว เพื่อดำเนินคดีต่อไป

มาตรา ๔๓ ตรี ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ (๑) หรือ (๒) ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งให้ ผู้นั้นหยุดรถและสั่งให้มีการทดสอบตามมาตรา ๑๔๒ ด้วย

มาตรา ๔๓ เบญจ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๔๓ ทวิ และมาตรา ๔๓ ตรี ให้ผู้ตรวจการแสดงบัตรประจำตัวของตนซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกหรือกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ต่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๔๒ เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อ

(๑) รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖

(๒) เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยว กับรถนั้น ๆ

ในกรณีที่เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อน ความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ทดสอบ ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ดำเนินการทดสอบได้ภายในระยะ เวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณีเพื่อ ให้การทดสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว และเมื่อผู้นั้นยอมให้ทดสอบแล้ว เหตุผลการทดสอบปรากฏว่าไม่ได้ฝ่าฝืน มาตรา ๔๓ (๑) หรือ (๒) ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

การทดสอบตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๕๗/๑ ผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการที่ให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่ตามมาตรา ๔๓ ทวิ หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ตรวจการที่ให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ตามมาตรา ๔๓ตรี ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

ผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ทวิ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหรือกฎหมายว่า ด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอีกหนึ่งในสาม และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือ เพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือ จิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าสองปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นเหตให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

๖. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบผู้ขับขี่ซึ่งได้เสพยาเสพติดให้โทษให้ประเภท ๑ เฉพาะแอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน พ.ศ. ๒๕๔๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ และมาตรา ๔๓ ทวิ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๒ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบาง

ประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการ จัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภทตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาว่าได้เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เฉพาะแอมเฟตามีนหรือเมทแอมเฟตามีนหรือไม่ โดยตรวจจากปัสสาวะของผู้ขับขี่ด้วยวิธีการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) การตรวจสอบเบื้องต้น ให้ใช้วิธีการทดสอบปฏิกิริยาการเกิดสี (Color Test) หรือการทดสอบปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันวิทยา (Immunoassays) โดยปฏิบัติตามขั้นตอนในข้อ ๒ และข้อ ๓

(๒) การตรวจยืนยันผล ให้ใช้วิธีการตรวจสารเสพติดโดยแยกสารผสมออกจากกัน(Chromatography) เพื่อยืนยันผลการตรวจพิสูจน์ตาม (๑)

เพื่อให้การทดสอบตาม (๑) เป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิชาการแพทย์ยิ่งขึ้น ให้ผู้มีความรู้ความ ชำนาญจากหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดตามที่ระบุไว้ในข้อ ๔ ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการด้วยทุกครั้ง

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรที่ไม่อาจรอบุคคลตามข้อ ๔ เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการ จะดำเนินการตาม (๑) โดยไม่รอบุคคลดังกล่าวก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ด้วย

ข้อ ๒ วิธีการทดสอบปฏิกิริยาการเกิดสี (Color Test) หรือการทดสอบปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันวิทยา (Immunoassays) เพื่อตรวจคัดกรองปริมาณสารเสพติด ซึ่งเป็นการทดสอบหรือการตรวจสอบตามข้อ ๑ ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) อุปกรณ์สำหรับเก็บปัสสาวะให้ใช้ขวด แก้วหรือขวดพลาสติกปากกว้าง พร้อมฝาปิด ขนาดบรรจุขวดประมาณ ๖๐ มิลลิลิตร โดยขวดที่นำมาใช้ต้องสะอาด แห้ง และมีฉลากและกระดาษกาวเพื่อใช้สำหรับปิดผนึกขวดเก็บปัสสาวะด้วย

(๒) วิธีการในการเก็บปัสสาวะให้ปฏิบัติดังนี้

(ก) จัดให้มีการควบคุมการถ่ายปัสสาวะของผู้รับการตรวจทุกครั้ง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำใดๆ ที่ทำให้ปัสสาวะนั้นเกิดการเจือจางหรือสับเปลี่ยนตัวอย่าง

(ข) บันทึกหมายเลขประจำขวด ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ของผู้รับการตรวจ และวันเวลา ที่ทำการเก็บปัสสาวะบนฉลากปิดขวดเก็บปัสสาวะ

(ค) มอบขวดให้แก่ผู้รับการตรวจนำไปถ่ายปัสสาวะจำนวนประมาณ ๓๐ มิลลิลิตร หรือครึ่งขวด และให้ผู้รับการตรวจลงลายมือชื่อกำกับบนฉลากปิดขวดเก็บปัสสาวะ

(๓) การทดสอบปฏิกิริยาการเกิดสี (Color Test) หรือการทดสอบปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันวิทยา (Immunoassays) ตามข้อ ๑ (๑) ให้ถือปฏิบัติตามคำแนะนำในคู่มือวิธีการตรวจสอบของเครื่องมือแต่ละชนิด

ข้อ ๓ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการทดสอบตามข้อ ๑ (๑) จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญหรือผ่านการอบรมในเรื่องการตรวจหรือทดสอบสารเสพติดจากหน่วยงานในข้อ ๔ มาแล้ว

เมื่อปรากฏผลการทดสอบในเบื้องต้นตามข้อ ๑ (๑) ว่าอาจมีสารเสพติด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการทดสอบปิดขวดเก็บปัสสาวะที่เหลือของผู้รับการตรวจให้สนิท พร้อมทั้งผนึกทับปากขวดด้วยแถบกาวโดยมีลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการทดสอบและผู้รับการตรวจกำกับไว้ แล้วให้รีบจัดส่งขวดเก็บปัสสาวะดังกล่าวในสภาพแช่เย็นไปยังหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งตามข้อ ๔ โดยเร็ว เพื่อตรวจยืนยันผลและความถูกต้องโดยใช้วิธีการตามข้อ ๑ (๒)

ข้อ ๔ ให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งดังต่อไปนี้ มีอำนาจตรวจยืนยันผลและความถูกต้องว่าตัวอย่างปัสสาวะของผู้ขับขี่มียาเสพติดให้โทษตามข้อ ๑ (๒) หรือไม่

(๑) สถาบันนิติเวชวิทยา กองพิสูจน์หลักฐาน หรือกองกำกับการวิทยาการเขต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๒) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(๓) โรงพยาบาลของรัฐ หรือสำนักยาและวัตถุเสพติดหรือศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

(๔) หน่วยงานอื่นของรัฐหรือสถาบันอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ข้อ ๕ ถ้าผลการตรวจสอบตามข้อ ๑ (๑) ปรากฏว่ามีปริมาณของสารเสพติดตั้งแต่ ๑ ไมโครกรัมต่อมิลลิลิตรขึ้นไป และผลการตรวจยืนยันตามข้อ ๑ (๒) ปรากฏว่ามีชนิดของสารเสพติดตามข้อ ๑ ในปัสสาวะของผู้รับการตรวจ ให้ถือว่าผู้รับการตรวจเป็นผู้เสพยาเสพติดให้โทษดังกล่าว

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำปรับ

มาตรา ๑๗๕ ผู้ใดเอาความอันเป็นเท็จฟ้องผู้อื่นต่อศาลว่ากระทำความผิดอาญาหรือว่ากระทำความผิดอาญาแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๗๙ ผู้ใดทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาเชื่อว่าได้มีความผิดอาญาอย่างใดเกิดขึ้น หรือเชื่อว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นร้ายแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้ง

จำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๐ ผู้ใดนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีถ้าเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒ (๔) “ผู้เสียหาย” หมายความถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔, ๕, ๖

มาตรา ๑๓ การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศ เป็นภาษาไทยหรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่าง ประเทศให้ใช้ล่ามแปล

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานศาลยุติธรรม แล้วแต่กรณีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา ๒๘ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(๑) พนักงานอัยการ

(๒) ผู้เสียหาย

มาตรา ๓๔ คำสั่งไม่ฟ้องคดี หาตัดสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่

มาตรา ๘๔ เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาตรา ๘๓ โดยทันทีและเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและ

มอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น

มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา ๑๓๔/๑ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหามีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

มาตรา ๑๓๕ ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น

มาตรา ๑๔๘ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใด ตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพเว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย การตายโดยผิดธรรมชาตินั้น คือ

(๑) ฆ่าตัวตาย
(๒) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
(๓) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
(๔) ตายโดยอุบัติเหตุ
(๕) ตายโดยยังมิปรากฏเหตุ

มาตรา ๑๕๐ ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงาน สอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพ โดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของ

เอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำ บทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้วให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับ สำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็น ในการขยายระยะเวลา ทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และ วรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่ จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาล หรือญาติของ ผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัด ไต่สวน ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐาน ทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้วและก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และ นำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมี

สิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความขึ้น เพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานหลักฐานอื่น มาสืบก็ได้และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความ เห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุดแต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้อง หรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้วให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพและผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรนี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้ง ตามมาตรา ๑๗๓

มาตรา ๑๗๓/๑ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือศาลเห็นสมควรศาลอาจกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้โดยแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจากเจ้าพนักงานศาลและถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ถ้าพยานเอกสารหรือพยานวัตถุใดอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก ให้คู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสารหรือพยานวัตถุดังกล่าวมาจากผู้ครอบครองโดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยาน เพื่อให้ได้พยานเอกสารหรือพยานวัตถุนั้นมาก่อนวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันที่ศาลกำหนด

มาตรา ๑๗๓/๒ ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่ความส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นอันเนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้นเอง หรือพยานหลักฐานนั้นเป็นบันทึกคำให้การของพยาน หลังจากนั้นให้คู่ความแต่ละฝ่ายแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล และให้ศาลสอบถามคู่ความถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยาน

หลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง เสร็จแล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยาน และแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่โจทก์ไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญในคดีไว้ล่วงหน้าก่อนถึงกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้

มาตรา ๑๙๓ คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เว้นแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๙๔ ถ้ามีอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ข้อ ๑ การสืบสวน หมายความถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบ ราย ละเอียดแห่งความผิด

การสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อทราบรายละเอียดและความผิดให้ทำบันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางคดี และในกรณีที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนให้รวมไว้ในสำนวนการสอบสวน กรณีที่ผู้สืบสวนมิได้ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน ให้นำส่งพนักงานสอบสวนเพื่อรวมไว้ในสำนวน

บันทึกรายงานการสืบสวน ให้ระบุรายละเอียดที่ได้จากการสืบสวนและให้เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนลงลายมือชื่อในบันทึกนั้น

ข้อ ๒ เจ้าพนักงานตำรวจ มีอำนาจและหน้าที่สืบสวนคดีอาญา และเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้ทั่วราชอาณาจักร

ข้อ ๑๔ เจ้าพนักงานตำรวจควรใช้ความระมัดระวัง ใช้อำนาจจับโดยสุภาพในเมื่อจำเป็นและถูกต้องตามกฎหมาย และอย่าจับผิดตัว

ข้อ ๑๕ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตาม (๑) – (๖)

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่ กคพ. เห็นว่า เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ กคพ. จะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใดหรือคดีประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณีมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน แล้วแต่กรณีก็ได้เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑) (ค) หรือ (ง) ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดีแล้วแต่กรณี ทั้งนี้การสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนด

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๖ ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณีอาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอ และการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๘ พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้

(๑) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(๒) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

(๓) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณีหรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(๔) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และซ่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

(๕) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

(๖) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

มาตรา ๑๐ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม

(๒) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีเว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือนแต่ไม่เกินสองปี

(๓) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

(๔) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

(๕) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

(๖) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(๗) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว โดยให้ถือว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

พระราชบัญญัติอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗

มาตรา ๘ เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึกในตำบลใด เมืองใด มณฑลใด เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่จะตรวจค้น ที่จะเกณฑ์ ที่จะห้าม ที่จะยึด ที่จะเข้าอาศัย ที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ และที่จะขับไล่

มาตรา ๙ การตรวจค้นนั้น ให้มีอำนาจตรวจค้นดังต่อไปนี้

(๑) ที่จะตรวจค้น บรรดาสิ่งซึ่งจะเกณฑ์ หรือต้องห้าม หรือต้องยึด หรือจะต้องเข้าอาศัย หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งมีอำนาจที่จะตรวจค้นได้ไม่ว่าที่ตัวบุคคล ยานพาหนะ เคหะสถาน สิ่งปลูกสร้าง หรือที่ใดๆ และไม่ว่าเวลาใดๆทั้งสิ้น

(๒) ที่จะตรวจข่าวสาร จดหมายโทรเลข หีบ ห่อ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่งหรือมีไปมาถึงกัน ในเขต

ที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

(๓) ที่จะตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาพโฆษณา บทหรือคำประพันธ์

มาตรา ๑๖ ความเสียหายซึ่งอาจบังเกิดขึ้นอย่างหนึ่งอย่างใด ในเรื่องอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา ๘ และมาตรา ๑๕ บุคคลหรือบริษัทใด ๆจะร้องขอค่าเสียหายหรือค่าปรับอย่างหนึ่งอย่างใด แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้เลยเพราะอำนาจทั้งปวงที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ปฏิบัติและดำเนินการตามกฎอัยการศึกนี้เป็นการสำหรับป้องกันพระมหากษัตริย์ชาติศาสนา ด้วยกำลังทหารให้ดำรงคงอยู่ในความเจริญรุ่งเรืองเป็นอิสรภาพและสงบเรียบร้อยปราศจากราชศัตรูภายนอกและภายใน

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๒๐ จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

(๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(๒) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและ

(๓) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้นมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย

มาตรา ๒๑ การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา 20 ให้กำหนดตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(๒) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(๓) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(๔) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี

(๕) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว

ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืนการสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นว่านั้นได้ ให้คณะ

กรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๗๓ เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็ก หรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการ ดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงาน สอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือ พฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถาน พินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา

การมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลตามวรรคหนึ่งหรือการปล่อยชั่วคราวหาก ปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นว่านั้นด้วยก็ได้

มาตรา ๗๕ ในการสอบสวน ให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น หรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาวะของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือ ความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะ ต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำ

ความผิดแต่ละราย

ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามวรรคสอง บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วม รับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้

มาตรา ๘๖ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตาม ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำ คุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดี ได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อ ประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและ สังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือ เยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถาน พินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้สั่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการ สถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด ของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็น ชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยว กับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา ๑๒๐ ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้

มาตรา ๑๒๑ ที่ปรึกษากฎหมายตามมาตรา ๑๒๐ ต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตาม

กฎหมายว่าด้วยทนายความและผ่านการอบรมเรื่อง วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

มาตรา ๑๒๒ ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลอาจรับจดแจ้งผู้ที่ประสงค์จะเป็นที่ปรึกษากฎหมาย ที่ศาลแต่งตั้งในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวก็ได้

การจดแจ้งตามวรรคหนึ่ง และการลบชื่อออกจากบัญชี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา